

Medijska slika dramske umjetnosti na portalima "Večernji.hr" i "delo.si"

Mlinar, Ksenija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:254030>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Sveučilišni diplomski studij Novinarstvo i odnosi s javnostima (jednopedmetni)

Ksenija Mlinar

**Medijska slika dramske umjetnosti na portalima
Vecernji.hr i Delo.si**

Diplomski rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
Sveučilišni diplomski studij Novinarstvo i odnosi s javnostima (jednopedmetni)

Medijska slika dramske umjetnosti na portalima Vecernji.hr i Delo.si

Diplomski rad

Student/ica:

Ksenija Mlinar

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Vesna Kalajžić

Zadar, 2019.

Lektorirala: Antonija Krnić, mag. educ. philol. croat.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ksenija Mlinar**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Medijska slika dramske umjetnosti na portalima Vecernji.hr i Delo.si** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 21. listopada 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. STANJE DRAMSKE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ I SLOVENIJI.....	3
2.1. POJAM DRAMSKE UMJETNOSTI.....	3
2.1.1. ŠTO SVE DRAMSKA UMJETNOST UKLJUČUJE?	4
2.2. DRAMSKA UMJETNOST U HRVATSKOJ I SLOVENIJI DANAS I NEKADA	8
2.2.1. DRAMSKA UMJETNOST U HRVATSKOJ	8
2.2.2. DRAMSKA UMJETNOST U SLOVENIJI	12
2.3. PERSPEKTIVA DRAMSKE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ I SLOVENIJI.....	16
2.3.1. PERSPEKTIVA DRAMSKE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ	16
2.3.2. PERSPEKTIVA DRAMSKE UMJETNOSTI U SLOVENIJI.....	19
2.4. KUĆE I ORGANIZACIJE VEZANE ZA DRAMSKU UMJETNOST U HRVATSKOJ I SLOVENIJI.....	19
2.4.1. KUĆE I ORGANIZACIJE VEZANE ZA DRAMSKU UMJETNOST U HRVATSKOJ	20
2.4.2. KUĆE I ORGANIZACIJE VEZANE ZA DRAMSKU UMJETNOST U SLOVENIJI.....	33
3. MASOVNI MEDIJI I DRAMSKA UMJETNOST	39
3.1. POJAM MASOVNIH MEDIJA	39
3.2. OPĆENITO O PORTALIMA	41
3.3. ODNOS MEDIJA I DRAMSKE UMJETNOSTI	43
4. PORTALI »Vecernji.hr« i »Delo.si«	47
4.1. PORTAL »Vecernji.hr«.....	47
4.2. PORTAL »Delo.si«	49
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	51
5.1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	51
5.2. ISTRAŽIVAČKA PITANJA	51

5.3. METODE ISTRAŽIVANJA	51
5.3.1. KORIŠTENE METODE U TEORIJSKOM DIJELU RADA	52
5.3.2. KORIŠTENE METODE U ISTRAŽIVAČKOM DIJELU RADA	54
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	63
6.1. BROJ ČLANAKA	63
6.2. VELIČINA ČLANAKA	65
6.3. GEOGRAFSKI FOKUS NA PORTALU Vecernji.hr	66
6.4. GEOGRAFSKI FOKUS NA PORTALU Delo.si	67
6.5. TEME ČLANAKA	69
6.6. ŽANROVI ČLANAKA	72
6.7. IZVOĐAČI	74
6.8. RASPRAVA	77
7. ZAKLJUČAK	78
8. SAŽETAK	80
9. SUMMARY	81
10. LITERATURA	82
11. POPIS GRAFIKONA I ILUSTRACIJA	88
12. ŽIVOTOPIS	89

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada je medijska slika dramske umjetnosti na portalima Vecernji.hr i Delo.si. Analizirat će se dramska umjetnost na hrvatskom portalu Vecernji.hr i slovenskom portalu Delo.si. Odabrani su navedeni portali jer su prema istraživanju tvrtki GemiusAudience i Alexa-Topsites najčitaniji portali, a koji na svojim stranicama imaju posebnu rubriku »Kultura«. Vecernji.hr i Delo.si osim rubrike »Kultura« imaju i podrubriku »Kazalište«, odnosno »Oder«. Oba portala imaju i svoje tiskano izdanje. Odlučeno je za odabir portala jer se istražuju sadržaji iz dviju različitih zemalja pa bi prikupljanje istraživačkog korpusa iz tiskanih izdanja bilo otežano.

Internet, kao platforma uz pomoć koje se povezuje sa svijetom oko sebe, pruža velike mogućnosti u pogledu informacija iz raznovrsnih područja, pa tako i umjetnosti. Glazba, kazališne predstave, slike, filmovi, romani i ostali umjetnički oblici povezani su s našim emocijama i osjećajem zadovoljstva. (Brakus, 2013:214) U suvremenom svijetu na umjetnost utječe tehnologija koja se sve više razvija i pruža nove mogućnosti. Naime, tehnologija stvara nove umjetničke oblike i vrste. Internet je postao mjesto na kojem umjetnici mogu prikazati djela, raspravljati o njima i započeti nove suradnje. (Brakus, 2013:214) U dramskoj se umjetnosti internet, tj. internetski portali najčešće koriste za najavu predstava, pisanje recenzija, ali i drugih tema i žanrova kojima će se posvetiti istraživanje ovog diplomskog rada.

Cilj istraživanja je prikazati medijsku sliku dramske umjetnosti na hrvatskom portalu Vecernji.hr i slovenskom portalu Delo.si. Temeljem navedenog cilja istražiti će se na koji način i u kojoj mjeri hrvatski portal Vecernji.hr i slovenski portal Delo.si pišu o temi dramske umjetnosti.

U prvom dijelu diplomskog rada objasniti će se stanja dramske umjetnosti u Hrvatskoj i Sloveniji. Definirati će se i analizirati pojam dramske umjetnosti te objasniti što sve dramska umjetnost obuhvaća, kakvo je trenutačno stanje dramske umjetnosti u Hrvatskoj i Sloveniji, kakvo je bilo u prošlosti i što se može očekivati u budućnosti. Opisat će se i pojedine kuće te organizacije koje se bave dramskom umjetnošću u objema zemljama. U drugom dijelu naglasak će se staviti na masovne medije i dramsku umjetnost, gdje će se prvo pojasniti pojam masovnih medija, a zatim će se posvetiti dramskoj umjetnosti na portalima.

Također, istaknut će se i detaljnije objasniti odnos između medija i kulture, a posebno dramske umjetnosti koja je glavna tema ovog diplomskog rada.

Opisat će se i portali Vecernji.hr i Delo.si. Navest će se njihova struktura, podjela rubrika i podrubrika te njihove ostale karakteristike. U poglavlju metodologija objasniti će se istraživačke metode te način provođenja istraživanja s posebnim naglaskom na cilj istraživanja i istraživačka pitanja. Slijede rezultati istraživanja dobiveni analizom sadržaja. Rezultati će biti prikazani tablično i grafički radi jasnijeg i preglednijeg interpretiranja rezultata istraživanja. Na kraju slijedi zaključak koji će sažeti postignute rezultate i uspješnost cjelokupnog istraživanja.

2. STANJE DRAMSKE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

U poglavlju pod naslovom »Stanje dramske umjetnosti u Hrvatskoj i Sloveniji« objasnit će se pojam dramske umjetnosti koji uključuje dramske ili kazališne predstave, hibride dramskih i glazbenih predstava, hibride dramskih, glazbenih i plesnih predstava te hibride glume i tehnologije.

2.1. POJAM DRAMSKE UMJETNOSTI

Pojam *dramska umjetnost* sastavljen je od riječi *drama* koja može imati tri značenja. U prvom značenju drama je pjesnički rod, *dramsko pjesništvo* koje može biti lirsko ili epsko. Drugo značenje označava *dramsku vrstu* unutar roda dramskog pjesništva, te prema tome razlikuju se tragedija, komedija, drama i sl. Treće značenje odnosi se na dramu kao *dramsku umjetnost* (Švacov, 2018:77) i upravo ona je temelj zanimanja ovog diplomskog rada. Dramska umjetnost jako je širok pojam objašnjen mnogobrojnim definicijama različitih teoretičara. Vladan Švacov, hrvatski teatrolog, redatelj, dramaturg i sveučilišni profesor, dramsku umjetnost tumači kao neposredno prikazivanje teksta pred publikom. Imenicu prikazivanje objasnio je kao kazivanje, događanje na pozornici, a tekst kao granicu koja odvaja dramsku umjetnost od npr. plesne i operne. (Švacov, 2018:77) Također naglašava: »dramska je umjetnost pjesničko-scenski ili pjesničko-predstavljački kompleks kod kojega se mogu razlikovati tri bitna činitelja: tekst, glumca i publiku«. (Švacov, 2018:77) Takvo određenje objašnjava sljedećim riječima: »Pojam drama kao dramska umjetnost ograničava se na proučavanje pjesničkih kvaliteta teksta, zanemarujući ili tek periferno dodirujući, teme scenske realizacije teksta pred publikom«. (Švacov, 2018:77)

Osnova svake kazališne ili dramske predstave je dramski tekst čija cjelovitost nastaje tek u spoju s kazalištem. S time se slaže hrvatski akademik, književni povjesničar, teatrolog i književni kritičar Nikola Batušić koji je preuzeo objašnjenje M. Pfistera: »dramski tekst ugrađen je u temelje svake predstave kao književno djelo i u trenutku početka njegove izvedbe dolazi do sučeljavanja dviju razina: literarnog predloška i novonastalog teksta kazališne predstave.« (Pfister, 1977: 24-49 prema Batušić, 1991:186) I teoretičar V. Švacov naveo je definiciju dramskog teksta u tom smjeru. On ističe kako dramski tekst nema svoju umjetničku svrhu u sebi samom, već je namijenjen scenskom predstavljanju - prikazivanju. Po svome izvoru, tradiciji i ukorijenjenosti u živo tlo povijesne zbilje neraskidivo je vezan uz svoj medij - kazalište. (Švacov, 2018:78) Njemačka teatrologinja Erika Fischer-Lichte zapisala je: »kazalište se može zadovoljiti stvaranjem i predočivanjem nevidljivog imaginarnog svijeta«.

(Fischer-Lichte, 2011:140) Prema toj definiciji kazalište se može tumačiti kao prostor u kojem je moguće sve, baš kao u snu ili u dječjoj igri, što znači da za maštu u kazalištu ne postoje nikakve granice.

Kada je riječ o kazalištu, treba napomenuti da se često koriste fraze dramska predstava ili kazališna predstava. Zapravo je riječ o istoznačnicama koje se odnose na sve vrste predstavljajčkih umjetnosti koje se izvode u kazalištu. (Batušić, 1991:16) Međutim, kazalištem se naziva zgrada ili bilo kakva građevina za izvedbe dramskih, odnosno kazališnih predstava, a riječ kazalište može se označavati i za samu predstavu. (Batušić, 1991:16) Riječ polazi od riječi *teatar*, što znači gledalište (*lat. Theatrum*) i prvenstveno je predstavljalo tragediju, tek kasnije komediju, a odnosi se na gledanje i promatranje. (Crnojević-Carić, 2017:192) U hrvatskom jeziku koristi se riječ *kazalište* od glagola *kazati*, a u slovenskom riječ *gledališče* od glagola *gledati*. (Batušić, 1991:15)

Kao prvu i najvažniju sastavnicu kazališta već je spomenut dramski tekst, a sljedeća ključna sastavnica je glumac. Erika Fischer-Lichte osvrnula se na unutrašnju strukturu kazališta koja se, kako kaže, sastoji od pokreta, izgleda, scene i glasa koje čini glumac umijećem radnje, linijom, bojom, ritmom i riječima. (Fischer-Lichte, 2011:140) Slično mišljenje o ulozi glumca u kazalištu ima i Nikola Batušić. »Glumac je tijekom scenske realizacije obilježen trima osnovnim značajkama: temeljnim literarnim obilježima dramskoga teksta, vlastitim psihofizičkim karakteristikama, što se posebice odnosi na glumačko obličje i način interpretacije te scenskim konvencijama vremena u kome stvaraju«. (Batušić, 1991:185) Dodaje kako su glumčev glas i tijelo samo prijenosna sredstva, a da glumac pravo značenje dobiva tek s unosom stvaralačkog udjela. (Batušić, 1991:186)

Iduća i posljednja bitna sastavnica kazališta je promatrač, uživatelj, sudionik, gledatelj ili kako god ćemo ga nazvati. Teoretičar Vladan Švacov kaže da taj posljedni član kazališta nikada ne može postojati u jednini, nego uvijek u množini, znači ne kao pojedinac, nego kao publika. (Švacov, 2018:78)

O dramskoj umjetnosti ne može se govoriti bez spominjanja dvojice starogrčkih filozofa koji su prvi uputili na njezino izvođenje: Platona i Aristotela. Platon je prigovarao tragediji te implicitno naglašavao čvrsto jedinstveno trojstvo već spomenutih elemenata drame, dok je Aristotel tragediju smatrao kao oponašanje, dakle samostalnu umjetnost. (Švacov, 2018:78-79)

2.1.1. ŠTO SVE DRAMSKA UMJETNOST UKLJUČUJE?

Prvo i najjednostavnije obrazloženje dramske umjetnosti tumači ju kao dramske predstave koje uključuju glumce, tekst i publiku. No, već je prva grčka tragedija poznata po spoju triju

elemenata: pjesništva, glazbe i plesa. Upravo takva spajanja dovela su do mnogih hibrida. U dramske predstave osim teksta uključeni su glazba, ples, raznovrsna pomagala poput lutaka, pa čak i tehnologija. Prema tome razlikuju se dramske ili kazališne predstave (drama, tragedija, komedija), improvizacijske predstave, lutkarske predstave, predstave u kojima glumu prati glazba (monodrama, melodrama, igrokaz, opera, opereta), predstave koje uključuju glumu, ples i glazbu (balet, »musical«, kabuki, kabaret) te one u kojima se kazalište kombinira sa suvremenom tehnologijom (»happening«). (Švacov, 2018:75)

2.1.1.1. DRAMSKE ILI KAZALIŠNE PREDSTAVE – GLUMA

Prva vrsta dramske umjetnosti koja će se objasniti u ovom diplomskom radu je dramska predstava. Prema već spomenutom teoretičaru Nikoli Batušiću dramska ili kazališna predstava je scenska praksa dramskog teksta. Batušić dramsku predstavu tumači kao kazališni čin koji sadrži tekstualnu ili neverbalnu pretpostavku scenskom zbivanju, oblik i prostor javnog otjelotvorenja, ikonička obilježja izvedbe, odnos između prikazivača i promatrača te sve značajke organizacije i međudnosa između mnogobrojnih faktora koji ukupnošću djelovanja pridonose kazališnoj konkretizaciji. (Batušić, 1991:20) Dramska predstava može biti drama, tragedija, komedija ili tragikomedija. Prema Batušiću od bitnog značaja je drama, scenska vrsta koje predložak scenski ostvaruje govorom te je ozbiljnog sadržaja. (Batušić, 1991:329) Sljedeća je tragedija koju se smatra visokim žanrom koji zahtijeva izabranu publiku i prethodi ostalim dramskim vrstama. Arhitekt Sebastiano Serlio tragičnu scenu opisuje poput prostora velikih kuća značajnih osoba u kojima se događaju ljubavne nesreće i nenadani događaji, nasilne i okrutne smrti. (Crnojević-Carić, 2017:44) Zatim ide komedija koju se, za razliku od tragedije, smatralo nižom dramskom vrstom. Komedija na komičan način prikazuje nedostatke društva i pojedinaca. Uvijek ima sretan završetak, a njezina scena prema Sebastianu Serliu treba prikazivati ulicu i trg s više kuća nasuprot. (Crnojević-Carić, 2017:45) Negdje između nalazi se tragikomedija koja se nadovezuje na romanesknu tradiciju precioznih romana. U tragikomediji ljubav je u centru pozornosti, njezina radnja nije unikatna, a digresije su dobrodošle. Sastoji se od tragičnih i komičnih elemenata, a na kraju se sve sretno završava. (Crnojević-Carić, 2017:193)

Među posebne, i ne baš česte dramske vrste svrstavaju se improvizacijska i lutkarska predstava. »Improvizacijska predstava, komedija *dell'arte* ili komedija glumčeva umijeća je scenska vrsta nastala u Italiji polovicom 16. st. čije osnovno obilježje je glumčeva improvizacija na zadani sadržaj kao i tipizacija glumačkih likova«. (Batušić, 1991:334) Značajke lutkarske predstave su

likovni, glazbeni, dramski, plesni i književni izraz. To je scenska vrsta slična glumačkom kazalištu, samo što kod lutaka postoji lutka-posrednik između glumca i publike te temeljno izražajno sredstvo te umjetnosti. Lutkarske predstave su najčešće namijenjene djeci, ali postoje i lutkarske predstave za mlade. (Županić Benić, 2009:7-8)

2.1.1.2. HIBRIDNI DRAMSKE I GLAZBENE PREDSTAVE - GLUMA I GLAZBA

Jedan od čestih pratitelja dramske glume je glazba. Grupa humanista, glazbenika, pjesnika i intelektualaca iz 16. st. poznata kao Firentinska Camerata htjela je povratiti slavu prvoj grčkoj tragediji, pa su tako uspostavljali nove trendove u umjetnosti, posebice na području glazbe i drame te realizirali novu formu zvanu melodrama. Riječ je o književno-glazbenoj vrsti s patetičnim raspletom i sretnim završetkom, kojoj je građa preuzeta iz mitologije, a tematika joj je viteštvo. (Crnojević-Carić, 2017:55) Uskoro je glazba nadmašila književni tekst i nastala je glazbena drama ili opera, scenska vrsta u kojoj se predložak predstave zvan libreto pjeva uz pratnju glazbe. Pjevaju ga pjevači-glumci koji na pozornici nastupaju zajedno s orkestrom. Libreto predstavlja najkompleksniji oblik umjetnosti u kojeg su osim pjevanja, sviranja i glume uključeni, također, scenski elementi poput pozornice i kostima, a ponekada i ples. (Batušić, 1991:338) Sukladno tome potrebno je spomenuti operetu, drugim riječima malu operu. »To je scenska vrsta u kojoj se predložak predstave djelomično pjeva, a djelomično govori«. (Batušić, 1991:338) Glazba kao pratnja je često uključena i u monodramu ili monološku dramu kojoj je glavna karakteristika monolog jednog lika koji prepričavanjem odnosno recitiranjem, nekada i pjevanjem događaja, uz pratnju orkestralne glazbe stvara radnju, obraća se publici i improvizira određene dijelove drame sukladno reakcijama publike. Posljednji je primjer igrokaz, dramska vrsta nastala u Hrvatskoj sredinom 19. st., često kao primjer »pučkog igrokaza«, koji obilježava sentimentalno-patetično, ali i političko-satiričku tematiku, a karakterizira ga i upotreba glazbeno-pjevanih umetaka. (Batušić, 1991:332)

2.1.1.3. HIBRIDNI DRAMSKE GLAZBENE I PLESNE PREDSTAVE - GLUMA, GLAZBA I PLES

Ples se u kazalištu počeo javljati već u grčkom teatru kod tzv. ditiramba, prikazivanja sastavljenog od pjesme i plesa, koji je predstavljao dio dionizijske proljetne svetkovine; predstava sastavljena od složenijih pjesama i plesa. Uskoro se na dionizijskoj svetkovini razvio i neki oblik govorne drame. (Cohen, 1992:13) Profesionalni ples pojavio se u Rimu, odakle

datiraju najstarije pantomimske plesne predstave od 22. godine p. n. e. (Cohen, 1992:14) Uz odgovarajuću glazbu, s mnoštvom kostima i maski plesač je izvodio sve moguće likove upletene u njegovu priču. To znači da su već prije dva stoljeća bili prisutni svi faktori klasičnog plesnog teatra: »Izvođač upućen u vještine kretanja, uloga koju valja igrati, pozornica na kojoj se pleše, muzika, kostimi i dekor, koji imaju pojačati spektakularnost prizora i, naravno, publika koja reagira na sve ove poticaje«. (Cohen, 1992:14) U razdoblju renesanse na dvorskim banquetima počele su se priređivati raskošne zabave. U 16. st. te su plesove po prvi put nazvali »balletti«, što je naprosto figuralni ples, raspored karakteriziran aranžmanom izvođača u nizove promjenjivih tlorisa. (Cohen, 1992:18) »U prošlosti su »balletti« bili uprizorene i scenski prilagođene verzije društvenih plesova proizašlih iz protokola dvorske etikete ili iz krepkih i neobuzdanih zabava seljaka«. (Cohen, 1992:18) Prema teoretičaru Nikoli Batušiću danas taj termin označava scensku vrstu čiji se predložak ostvaruje plesnim pokretima uz pratnju glazbe. (Batušić, 1991:327) Mješavinu glume, plesa i glazbe predstavljaju još »musical«, kabaret i kabuki. Batušić je »musical« definirao kao glazbeno-scensku vrstu američkog podrijetla koja se temelji na europskoj opereti. Suvremenog je sadržaja i uključuje moderna glazbena te plesna obilježja, a za libreto musicala koriste se poznata književna djela. (Batušić, 1991:337) Sljedeći je kabaret, malo zabavno kazalište koje izvodi program sastavljen od pjevanja, plesnih točaka i humoristično-satiričnih skečeva te potječe iz Francuske. Također, na krajnjem istoku, točnije u Japanu javlja se kazališna vrsta koja spaja različite elemente poput plesa, glume, pjesme. »Kabuki je pučka japanska kazališna vrsta koja ujedinjuje elemente dvorskoga teatra, lutkarskih žanrova, i popularnih plesnih forma. Izražava se glumom, pjesmom i plesom. Polazi iz 16. st. i danas je vrlo raširena vrsta u Japanu«. (Batušić, 1991:333)

2.1.1.4. HIBRID GLUME I TEHNOLOGIJE

U nastavku diplomskog rada posebno će se obratiti pozornost na odnos između kazališta i tehnologije te masovnih medija, pogotovo novih medija. Kao primjer dramske predstave koja je obilježena suvremenim napretkom spomenut će se »happening«. »Suvremena scenska vrsta u kojoj se čvrsto fiksirana predložka scenska slika konstituira kombinacijom riječi, pokreta i svjetla«. (Batušić, 1991:331)

2.2. DRAMSKA UMJETNOST U HRVATSKOJ I SLOVENIJI DANAS I NEKADA

U trećem dijelu prvog dijela diplomskog rada predstaviti će se dramska umjetnost kakva je postojala u prošlosti te kakva je danas. Prvo će se dati uvid u povijest hrvatske drame i kazališta, onda uvid u hrvatsku dramu i kazalište danas. Potom će se iznijeti povijest drame i kazališta u Sloveniji te za kraj prikazati današnja situacija slovenske drame i kazališta.

2.2.1. DRAMSKA UMJETNOST U HRVATSKOJ

Započet će se opisom razvoja dramske umjetnosti u Hrvatskoj od samog početka i tako sve do današnjeg vremena.

2.2.1.1. POVIJEST HRVATSKE DRAME I KAZALIŠTA

Počeci kazališnoga života u Hrvatskoj vezani su uz liturgijske drame na latinskom jeziku koje se javljaju u 14. stoljeću u Dubrovniku. Ovaj grad je u sljedećim stoljećima predstavljao glavno književno središte i najveću hrvatsku pozornicu. Do izražaja visokorazvijenih kazališnih oblika došlo je u 16. i 17. stoljeću, kada se Dubrovniku pridružuju i drugi hrvatski gradovi, posebice dalmatinski poput Zadra i Hvara te unutrašnji kao što su Zagreb, Varaždin i Osijek. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019) Najbitnije uloge imale su isusovačke i franjevačke školske priredbe koje su bile scenski odjek europskoga baroknoga kazališta te su se iz javnih trgova preselile u dvorane. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019) Od iznimne važnosti je i hvarsko kazalište, koje se nalazi u današnjem Arsenalu i jedno je od bitnijih baštinskih spomenika u Republici Hrvatskoj. Izgrađeno je 1612. godine i predstavlja treće najstarije javno kazalište u Europi, »odmah poslije Teatra Olimpica u Vicenzi iz 1585. godine i Teatra *all'antica* u Sabbioneti iz 1588. godine«. (Portal Island, 2019) Najintenzivniji scenski život u hvarskome kazalištu bio je prisutan u 19. stoljeću, u razdoblju Karnevala. Naime, u to vrijeme stvarali su se događaji vezani za glazbu i ples. Najpoznatiji su bili tzv.

»maskirani i svečani plesovi – *cavalchine*«. (Portal Island, 2019) »U kazalištu su nastupale domaće diletantske i glazbene družine, strani glumci, glazbenici, orkestri i opere«. (Portal Island, 2019) Otprilike se u jednoj sezoni na toj pozornici odigralo više od trideset predstava, a u zadnjih dvadesetak godina u njemu se tek rijetko održavaju manje komorne predstave. (Portal Island, 2019)

Književnica Antonija Bogner-Šaban s druge je strane opisala kazališni život u Slavoniji, Baranji i Srijemu koji se razvijao različitim intenzitetom. Tu su se prvo primijenili književno-dramski i kazališni dosezi koji su bili vremenski i umjetnički posve uklopljeni u cjelinu hrvatske kulture. (Bogner-Šaban, 2011:9) Godine 1834. na Markovom trgu u Zagrebu otvorila se kazališna kuća, u kojoj se za vrijeme preporoda odvijalo hrvatsko profesionalno kazalište. Prva priredba odglumljena na hrvatskom jeziku bila je *Juran i Sofija*, Ivana Kukuljevića Sakcinskoga 1840. godine, a prva opera bila je *Ljubav i zloba*, Vatroslava Lisinskoga 1846. godine. Godine 1860. hrvatskim dramskim družinama pridružile su se njemačke, austrijske i srpske putujuće trupe. Posebnu važnost pripisuje se gostovanjima Hrvatskog narodnog kazališta 1862. godine jer svjedoče o nacionalnim umjetničkim snagama. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019) Na pozornici u Zagrebu u razdoblju od realizma do moderne odglumljene su drame Janka Jurkovića, Josipa Kozarca, Josipa Eugena Tomića, Ise Velikanovića, Ilije Okrugića, Adalberta Kuzmanovića, Ante Benešića, Joze Ivakića, Vladimira Lunačeka, Srgjana Tucića i Josipa Kosora. (Bogner-Šaban, 2011:9) U tom razdoblju je pod utjecajem bečkih, austrijskih kazališta u hrvatsku dramsku književnost bio uveden pučki igrokaz u raznolikim tematskim i izvedbenim inačicama. Tada je stekao popularnost i ostao jedan od najizvođenijih hrvatskih kazališnih predstava. Godine 1861. došlo je do uključivanja državnog glumišta među institucije i u sljedećih deset godina umjetnički ravnatelj August Šenoa njegov je repertoarni program preusmjerio na slavenske i romanske autore. Krajem 19. stoljeća intendant Stjepan Miletić je iskustvom stečenim na europskim pozornicama u domovinu prenio impulse hrvatske kazališne moderne. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019)

Slijedi razdoblje između dva svjetska rata koje nije pripomoglo ni kazalištu ni njegovim stvarateljima. Za vrijeme Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca u prosincu 1918. godine Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu, kao i sve ostale kulturne ustanove od nacionalnog značenja u Hrvatskoj, palo je pod djelokrug Kraljevske zemaljske vlade za Hrvatsku, znači pod Pokrajinsku upravu za Hrvatsku i Slavoniju. Međuratno razdoblje, dakle doba od 1918. do 1941. godine, kod upravljanja kazalištem dovelo je do izrazitih političko-povijesnih mijena. Od 1. listopada 1919. godine ono se nalazi pod upravom beogradskoga Ministarstva prosvjete te time postaje podložno srpskoj Uredbi o Narodnom pozorištu iz 1911. godine. U to vrijeme

zamijenili su se brojni umjetnički ravnatelji, cenzura je bila sve jača pretvarajući se u redovitu pojavu koja je svoj vrhunac doživjela zabranom Krležine *Galicije* na sam dan premijere 30. prosinca 1920. godine. Tek 1921. godine ukinuta je hrvatska autonomija i kazalište izlazi iz svake kompetencije Zagreba. (Banović, 2012:19) Upravno i financijsko djelovanje kazališta od tada je nadzirala Mjesna kontrola sa sjedištem u Beogradu. Od tada pa sve do uspostave Banovine Hrvatske u kolovozu 1939. kazališni život u Hrvatskoj doživljavao je velike financijske afere i lomove. Uskoro kazalištu je napokon vraćeno ime Hrvatsko narodno kazalište kojeg je dotad nosilo samo kratka tri dana. (Banović, 2012:20) Usprkos brojnim zakonskim, organizacijskim i financijskim preprekama Drama i Opera su za vrijeme Banovine ipak zabilježile zamah u umjetničkim dosezima. (Banović, 2012:21) Kazalište se u sličnom položaju našlo i nakon travnja 1941.godine, kada su započele dvije uprave u doba Banovine. Postalo je središte i drugih, a ne samo umjetničkih kretanja. (Banović, 2012:22)

Godine 1945. bio je osnovan niz novih profesionalnih i amaterskih kazališta. »Posljednji je osnutkom Studentskoga eksperimentalnoga kazališta postao poligon za alternativno kazalište i avangardna scenska ostvarenja«. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019) Festivali ambijentalnoga kazališta poput *Dubrovačkih ljetnih igara* koje su započele 1950. godine, a i *Splitskog ljeta* započetog 1945. godine, svojim su međunarodnim značajem hrvatsko kazalište postavili u sam vrh svjetskog kazališnog zbivanja. Godine 1954. osniva se *Dramsko kazalište Gavella* koje je zabilježilo početak nacionalnog scenskog multikulturalizma, vidljivog u repertoaru, scenskom programu i raznovrsnim organizacijskim aspektima. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019) Razvile su se slobodne i amaterske skupine koje su pomicale različite kazališne oblike. To su npr. *Teatar u gostima*, *Histrioni*, *Pozdravi*, *Coccolempocco*, *Kugla-glumište*, *Montažstroj*, pa tako i specijalizirana kazališta određenih žanrova uključujući *Zagrebačko kazalište mladih*, kazalište *Komedija* i satiričko kazalište *Kerempuh*. Potrebno je spomenuti i smotre natjecateljskih obilježja poput *Dana satire Fadila Hadžića* iz Zagreba, *Marolovih dana* iz Splita, *Festivala malih scena* iz Rijeke, *Festivala djeteta* iz Šibenika, *PIF-a*, međunarodnog lutkarskog festivala iz Zagreba i *Eurokaza*, smotra avangardnog i eksperimentalnog teatra Zagreb. Upravo su one omogućile ostvarenje repertoarne različitosti te interpretativne polimorfnosti koje predstavljaju temeljne značajke suvremenoga hrvatskoga glumišta. Popularno kazališno mjesto je i 2001. godine utemeljeno *Kazalište Ulysses*, čije su predstave kombinacija velikih ideja iz svjetske dramske literature i ambijenta otoka Mali Brijuni. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2019)

U devetom desetljeću dvadesetog stoljeća u hrvatskim kazalištima još uvijek koriste samoupravljački sustav, a osim toga pojavila se i neravnopravna ekspanzija kazališnih

umjetnika i ansambala iz drugih republika tadašnje Jugoslavije. Zbog toga došlo je do potrebe repertoarne različitosti koja će moći zadovoljiti ukuse i zahtjeve svih mogućih slojeva publike, zadovoljiti visoke repertoarne zahtjeve te izbor izvođenih djela hrvatske i svjetske dramske, operne i baletne baštine, ali također i suvremene. Prema tome na pozornicama su se počela izvoditi antologijska djela hrvatske dramatike poput Držićeva *Dunde Maroja*, Vojnovićeve *Dubrovačke trilogije*, Marinkovićeve *Pustinje*, Pricine *Ostavke*, Šoljanova *Barda*, Bakarićeva *Mora*, Krležina *Banketa u Blitvi* i Marinkovićeve *Zajedničke kupke*«. (Hećimović, 2002:17) Na tematiku hrvatskih dramatičara u vrijeme Nove hrvatske drame znatno su utjecali sociološki čimbenici koji su dovodili do ravnodušnosti nekih dramatičara prema dnevnoj politici. Mnogima od njih politika, rat devedesetih i ratna stradanja predstavljali su važnu tematiku (npr. *Viski za njegovu ekselenciju* Tomislava Bakarića i *Dobrodošli u rat* Davora Špišića). (Petlevski, 2007: 46)

Od stranih autora na pozornicama hrvatskih kazališta najzastupljeniji bio je Shakespeare, a posebno se pamte i Rostandova *Cyrana de Bergeraca*, Fordove drame *Šteta što je kurva*, Popescuove i Baleanuove adaptacije Bulgakovljeva romana *Majstor i Margarita*, izvedbe *Seviljskog zavodnika i kamenog uzvanika* Tirsa de Molina i Spaićeve adaptacije *Romana o Londonu* Miloša Crnjanskog. (Hećimović, 2002: 17)

Autorica Sanja Nikčević je 2004. godinu označila povratkom emocija u kazalište. Kaže da se to dogodilo iz potrebe za emocijom, iz potrebe da se o njoj progovori kao o temi ili da se upravo pomoću nje komunicira publikom. U stilu vraćanja emocija rađene su uspješne predstave poput *Slike Marijine* Lydije Scheuermann Hodak, *Hajdemo skakati po tim oblacima* Elvisa Bošnjaka, *Prije sna* Lade Kaštelan, Vojnovićeva *Ekvinocija* itd. (Nikčević, 2016: 171-172) U hrvatska kazališta vratila se politička drama, drama koja pokušava odgovoriti na pitanje koje to političke i društvene sile upravljaju našim životima (Npr. *Paraziti* Mariusa von Mayenberga, *Popcorn* Bena Eltona, *Konclogor na Savi* Ive Jakovljevića...). (Nikčević, 2016:173-174)

2.2.1.2. HRVATSKA DRAMA I KAZALIŠTE DANAS

Prema podacima iz 2017./2018. godine u Hrvatskoj djeluje 101 profesionalno kazalište i 11 stalnih scena, na kojima je ukupno bilo održanih 12 725 predstava s više od 2 248 802 gledatelja. U 2017./2018. godini radilo je i 31 dječje kazalište, od toga 10 lutkarskih. Radila su, također, 54 amaterska kazališta. Izvedeno je bilo 1 604 djela, od toga 61,3 % predstavlja djela domaćih autora. (Državni zavod za statistiku, 2018) Prema mišljenju teatrologinje i kazališne kritičarke Sanje Nikčević velika kazališta u Hrvatskoj su danas HNK Zagreb, GDK Gavella i ZKM. Ona su velika po financijama i poziciji, medijskom odjeku, a neka i po svjetskim nagradama jer

sljedeće estetske i političke trendove Europe. Ostala su kazališta zaostala zbog estetike, žanra, politike ili zemljopisa. (Nikčević, 2016:186)

Glumica Vitomira Lončar je sastav i podjele ansambla te mjesečnih repertoara prepoznala kao velike probleme hrvatskih kazališta. Naime, kazalištima u javnome sektoru veliku konkurenciju predstavljaju angažmani glumaca u drugim kazalištima te rijetka domaća i TV filmska produkcija, pogotovo ulaz domaćih sapunica i ostalih TV formi na hrvatsko tržište. Ministarstvo kulture pokušava potaknuti umrežavanje kazališta u regije te održavati sastanke s ravnateljima bivših kazališnih kuća, ali problem nedostatka zaposlenih glumaca još uvijek postoji. (Lončar, 2013: 239-240)

Sanja Nikčević napominje postojanje hrvatskih duhovitih predstava. »U *Histrionima* postoje dva festivala posvećena smijehu - festival komedije i kabareta, odličnih komedija pa postoji, također, i kazalište *Komedija*.« (Nikčević, 2016:193) S druge strane moguće je pronaći i predstave s ozbiljnom tematikom poput one *Kristofor Kolumbo*, prema tekstu Miroslava Krleže, koja opisuje probleme društva. U *Histrionima* nude se predstave i političkog stava drugačijeg od onog dominantnog (npr. *Hrvatska Antigona* Mire Međimorca, *Stanari izgubljenog doma* Dubravka Jelačića Bužimskog, *Bunjevički Blues* Tomislava Žigmanova...). (Nikčević, 2016:199) Nikčević upozorava na paralelni kazališni svijet koji danas postoji u Hrvatskoj. Riječ je o kazališnom amaterizmu, aktivnoj i razigranoj djelatnosti iza koje postoje čak i raznovrsni festivali (Slavonija, Hvar). Sanja Nikčević amaterske predstave opisuje sljedećim riječima: »To su dramske predstave koje prikazuju prepoznatljiv svijet oko nas i temelje se na dramskom tekstu koji treba biti nov i suvremen. Kazališni amaterizam u današnjem dobu čuva dramsko pismo i dijalekt te je od iznimne važnosti za kazalište.« (Nikčević, 2016:274-279) Strukturno gledano amaterske drame sastavljaju klasični uvod, zaplet, kulminacija i rješenje i svaki je događaj logično motiviran, što na kraju pruži zaokružene dramske priče. (Nikčević, 2016: 281) Sanja Nikčević završava s porukom o opstanku kazališta u kojoj nam poručuje kako će kazalište živjeti vječno jer svaki put kada se priča o njegovu izumiranju, ono »rađa« neke nove oblike zabave, te tako osigurava svoj opstanak. (Nikčević, 2016:328)

2.2.2. DRAMSKA UMJETNOST U SLOVENIJI

U dijelu rada dramska umjetnost u Sloveniji progovorit će se o počecima drame i dramske umjetnosti u Sloveniji te je tijekom povijesti prikazati sve do danas.

2.2.2.1. POVIJEST SLOVENSKE DRAME I KAZALIŠTA

Razvoj slovenskog kazališta započeo je tek u 1867. godini kada je osnovano kazališno društvo zvano »Dramatično društvo«. Tim događajem kazalište postaje profesionalno, a među prvima

su na pozornicama progovorili dramski junaci slovenskog dramatika Ivana Cankarja i svima dobro poznatog Williama Shakespearea. (Moravec, Predan, 2001:10)

Počeci slovenske drame i kazališta sežu u razdoblje baroka kada su ljubljanski đaci na Jezuitskom kolegiju između 1637. i 1660. godine uprizorili glumu na slovenskom jeziku. Tradicija slovenskog kazališta nastavlja se tzv. »Škofjeloškim pasijonom«, prvim dramskim tekstom na slovenskom jeziku i najstarijoj režijskoj knjizi u Europi iz 1721. godine. Napisao ga je kapucin pater Romulad Marušič u obliku od 863 stiha, koji je u originalnom rukopisu još uvijek sačuvan u Kapucinskoj knjižnici u Škofjoj Loci. Pasijon sadrži priče iz Svetog pisma koje su preprostom čovjeku pomagale premostiti poteškoće svakodnevnog života. Pasijon je u baroknom razdoblju bio odglumljen samo nekoliko puta. (Planjšek, 1996:868) Početak slovenskog kazališta i drame obilježili su slovenski »razsvetljenci«, književnici koji su stvarali u razdoblju prosvjetiteljstva okupljeni u krugu oko mecene Žige Zoisa. Zahvaljujući meceninoj pomoći, nastala su dva vrlo važna dramska djela. Riječ je o djelima prvog slovenskog dramatika, organizatora gradskog kazališta i prvog slovenskog dramskog režisera Antona Tomaža Linharta. Autor je poznate prosvjetne drame i prve slovenske komedije »Županova Micka« uprizorene 1790. godine te komedije »Ta veseli dan ali Matiček se ženi« iz 1790. godine. U obje komedije autor ismijava tzv. velikog gradskog čovjeka, želi se narugati krugovima gradske gospode te osvijestiti malog iskorištenog čovjeka. Sedamdesetih godina slijedi gluho kazališno razdoblje za koje je osobito da se kazalište nije razvijalo u Ljubljani, nego se pretežito smjestilo na pučke pozornice, ponajviše na Koroško i druga rubna središta poput Celja, Idrije, Novog Mesta i Trsta. Iduće važno razdoblje obilježeno je već spomenutim Dramatičkim društvom zvanim Levstikovo dramatičko društvo iz 1867. godine, koje je pripomoglo institucionalizaciji i profesionalizaciji Slovenskog narodnog kazališta (Slovensko narodno gledališče) u Ljubljani te, također, kazalište u Mariboru i Trstu. Predstavnicima spomenutog društva pripremili su duboki plan koji je bio temelj za profesionalno kazalište i kazališnu nakladu. Ostvarili su brojne predstave kao što su npr. Schillereva drama *Spletka i ljubav*, Gogoljeva satirična komedija *Revizor*, prva moderna drama na slovenskoj pozornici; Ibsenova *Nora* i, naravno, već spomenuta djela Ivana Cankarja. (Moravec, Predan, 2001:11)

Važnu godinu za slovensko kazalište predstavlja 1892. godina u kojoj je Ignacij Borštnik priredio i režirao Veroniku Desenišku, djelo slovenskog spisatelja Josipa Jurčiča. Nakon toga pokazalo se da Sloveniji nedostaje stručno osposobljenih glumaca i umjetničkih stvaratelja. To je dovelo do poziva stranih glumaca u zemlju, ponajviše Čeha. Počelo je apsurdno razdoblje u razvoju slovenskog kazališta u kojem su strani umjetnici brojne predstave napravili sami. Za slovensko kazalište u tom razdoblju bio je ključan češki režiser Rudolf Inemman, koji je nakon

Ignacija Borštnika preuzeo vodstvo predstava i stavio ljubljansko kazalište na višu razinu. (Moravec, Predan, 2001:11)

Kazalište dobiva i organizatora, tajnika Frana Govekarja, koji je postao prvi ravnatelj slovenskog kazališta. Strani umjetnici su se u Sloveniji ponovo pojavili u razdoblju između dva svjetska rata. Među bitnijim predstavnicima potrebno je spomenuti Rusa Borisa Putjataca, Hrvata Zvonimira Rogoza koji je odigrao ulogu popularnog Hamleta, dobro poznatog hrvatskog režisera dr. Branka Gavella prepoznatljivog po uprizorenju Krležinog glembajevskog cikla i Marije Nablocko, slovenske glumice ruskog podrijetla koja je odglumila mnogobrojne uloge. (Moravec, Predan, 2001:12)

Godine 1945. Slovenija osniva svoju akademiju za glumačku umjetnost (Akademija za gledališče, radio, film i televiziju) koja odgaja i obrazuje profesionalne dramske umjetnike. Do raširenosti i izgradnje slovenskih kazališta došlo je tek nakon drugog svjetskog rata s najvećim razvojem Ljubljanske drame, drame slovenskog narodnog kazališta u Mariboru (Drama slovenskega narodnega gledališča v Mariboru), Slovenskog stalnog kazališta u Trstu (Slovensko stalno gledališče v Trstu), Gradskog kazališta u Ljubljani (Mestno gledališče ljubljansko), Slovenskog omladinskog kazališta (Slovensko mladinsko gledališče), Slovenskog pučkog kazališta u Celju (Slovensko ljudsko gledališče v Celju), Primorsko dramskog kazališta u Novoj Gorici (Primorsko dramsko gledališče Nova Gorica) i Prešernova kazališta u Kranju (Prešernovo gledališče v Kranju). U tom razdoblju stvorena su i alternativna, neinstitucionalna kazališta koja su se usmjerila tzv. angažiranoj umjetnosti. To su Eksperimentalno kazalište (Eksperimentalno gledališče), kazalište Ad hoc, Oder 57, Eksperimentalno kazalište Glej, Pekarna, Kazalište Sester Scipiona Nasice, Koreodrama i Helios. Formirala su se i brojna lutkarska kazališta te osobito veliku ulogu dobivaju plesni teatri. Mnoga od institucionalnih kazališta poput Kopra, Kranja, Postojne i Ptuja su nakon 1957. godine ukinuta, ali neka od njih su zadnjih godina ponovno oživjela (Kranj, Ptuj, Koper). (Planjšek, 1996:868) Godine 1997. po prvi puta u Sloveniji javljaju se i zasebno-komercijalna kazališta. Prvo među njima je Šapas Teater, a nakon njega slijedi val kazališta koja su stvorena prema sličnom principu. (Planjšek, 1996:868)

2.2.2.2. SLOVENSKA DRAMA I KAZALIŠTE DANAS

Broj kazališta u Sloveniji se do danas nije poduplao, nego čak utrostručio. U njima u današnjem aktualnom vremenu stvara oko 250 glumaca i glumica te režisera i režiserki. Svakako kvantiteta nema prednosti ispred kvalitete, a upravo o kvaliteti slovenskih dramskih umjetnika svjedoče mnogobrojne nagrade kao što su Borštnikov prsten (Borštnikov prstan), Prešernove nagrade i

nagrade Prešernovog sklada te mnoge druge poput Severjeve, Župančičeve itd. (Moravec, Predan, 2001:14)

Prema podacima statističkog ureda Republike Slovenije u 2016. je godini dnevno bilo uprizoreno 19 kazališnih predstava, od toga 13 dramskih i kazališnih, 5 lutkarskih te jedna predstava eksperimentalnog kazališta. To znači 4660 dramskih i drugih kazališnih predstava, 1900 lutkarskih predstava i 380 predstava eksperimentalnog kazališta u cijeloj godini. Dnevno su uprizorene najmanje tri kazališne premijere, u 2016. godini je više od polovine starih predstava koje se preuzete iz prošlih sezona. U spomenutoj godini organizirana su 44 festivala vezana za dramsku umjetnost. (SURS, 2018)

Istraživanja SURS-a iz 2015. godine pokazuju da kazališta posjećuje oko četvrtina slovenske populacije, najviše iz srednje te obalne Slovenije, a najmanje iz pomurskog i koroškog dijela. (SURS, 2018) Upravo lociranost slovenskih kazališta ispostavlja se kao najveći problem loše posjećenosti, odnosno neravnomjerno raspoređene posjećenosti kazališta i drugih ustanova vezanih za dramsku umjetnost. Naime, hiperprodukcija je osobita za Ljubljanu te njezinu okolinu. Tamo je kazališni život puno živahniji nego u gradovima sa samo jednim kazalištem. To pokazuje i podatak najpoznatijeg slovenskog kazališnog festivala Borštnikov prstan 2015., na kojem je od 115 sudjelujućih predstava njih 70 % dolazilo iz ljubljanskih kazališta. Osim toga sva se slovenska kazališta, bez obzira na svoju lokaciju, bore s iscrpljivanjem stvaralačkih, kadrovskih, organizacijskih i financijskih resursa te nefleksibilnim i birokratiziranim kulturno-političkim sustavom. S posebnim problemima suočava se privatni sektor, gdje je umjetnik ujedno i sam svoj producent te je stalno nesiguran u vezi financija i uvijek manje zanimljiv medijima. (Vevar, 2015:8) Usprkos tim manama i bez obzira na lokaciju dobro kazalište još uvijek krasi raznovrsnost tematika, žanrova, stvaratelja, načina nagovaranja posjetitelja i uspostavljanja cjelovite slike kazališta. Svakako dobru sliku slovenskog kazališta stvaraju festivali. Među najpoznatijima su već spomenuti *Festival Borštnikovo srečanje* i *Teden slovenske drame*. (Vevar, 2015:9)

Festival Borštnikovo srečanje predstavlja osrednji slovenski kazališni festival koji se svake godine održava u desetom mjesecu, a njegov glavni organizator je Slovensko narodno kazalište (Slovensko narodno gledališče) u Mariboru. Festival je po prvi put bio uveden 1966. godine na inicijativu slovenskog kazalištarca Frana Žižka, a ime Borštnikovo srečanje dobio je tek 1970. godine po Iganciju Borštniku, utemeljitelju umjetničkog kazališta u Sloveniji.

Program festivala čini izbor predstava slovenskih javnih i privatnih producenata, pozvane kazališne predstave iz inozemstva, radionice i aktivnosti za razvoj publike, studentsko kazalište te stručne događaje u sudjelovanju sa slovenskim i inozemnim organizatorima. Traje 14 dana,

a na njemu se dodjeljuju mnogobrojne nagrade, među njima najpoznatija je Borštnikov prsten, nagrada za izniman kazališni opus. (Slovensko narodno gledališče Maribor, 2019)

Teden slovenske drame još jedan je od najvažnijih kazališnih festivala u Sloveniji, a održava se u Kranju. Poblize, riječ je o festivalu uprizorenja slovenskih dramskih tekstova čiji je organizator Prešernovo kazalište u Kranju (Prešernovo gledališče Kranj), Ministarstvo za kulturu te Mjesna općina Kranj. Festival potiče uprizorenje nacionalne dramatike te njezinu promociju i stvaralaštvo u inozemstvu. Na festivalu su organizirane i radionice dramskog pisanja koje se priređuju u suradnji s Akademijom za gledališče, radio, film i televiziju (AGRFT) te Filozofskim fakultetom u Ljubljani. (Prešernovo gledališče Kranj, 2019)

2.3. PERSPEKTIVA DRAMSKE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

S obzirom na to da živimo u svijetu globalizacije, posljedično smo podčinjeni naglim promjenama i bezbrojnim mijenjanjima, pa tako i u kazalištu. Kao što se moglo vidjeti, teoretičarka Sanja Nikčević je mišljenja da kazalište usprkos globalizaciji i drugim razlozima neće izumrijeti, čime se slaže i Darko Lukić. Hrvatski teatrolog, dramaturg i dramski pisac kaže kako kazalište neće izumrijeti, već će se još nadalje mijenjati. Nagovještava veliku kazališnu hibridnost te njegov ulaz u područja kao što su arhitektura, ekonomija, medicina, sociologija, modna industrija itd. Pomoću globalizacije promijenjeno kazalište opisuje sljedećim riječima: »U globalizacijsko promijenjenom kazalištu već je na prvi pogled uočljiv odmak od dramskog teksta i scenskog govora prema tijelu i pokretu. Globalizacija već je i još će dovesti do intenzivnih hibridizacija koje će proizvesti složenu raznovrsnost gledatelja. Također, prijenos dramskih predstava na drugi jezik i uspješan prijenos njegovih značenja te njegove prilagodbe novom jeziku stvara posve nova značenja.« (Lukić, 2011:172) Veliki utjecaj na kazališnu umjetnost imaju i mediji te sveopće prihvatljiva tehnologija koja je već donijela mnoge promjene. U drugom dijelu ovog rada poblize ćemo predstaviti suodnos između medija i dramske umjetnosti.

2.3.1. PERSPEKTIVA DRAMSKE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ

Prostorno gledano danas se u Hrvatskoj mogu pronaći mnogobrojna kazališta različitih pristupa, što znači da za budućnost opstanka kazališne umjetnosti nema nikakvog straha. Osim toga ne smijemo zaboraviti ni na sve obrazovne ustanove koje nude mogućnost obrazovanja u tom smjeru. U Hrvatskoj postoji pet glumačkih akademija, jedna u Zagrebu, Splitu, Osijeku, Rijeci i Dubrovniku. Na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu nudi se studij dramaturgije,

produkcije, montaže, snimanja, filmske i televizijske režije, kazališne režije i radiofonije, studij iz područja plesne umjetnosti te, naravno, glume. »ADU preko svojih nastavnika, studenata i bivših studenata koji sudjeluju u domaćim i međunarodnim kazališnim, izvedbenim, filmskim i medijskim institucijama, projektima, smotrama i festivalima za svoj rad redovito prima značajne nagrade i priznanja, ima dominantnu ulogu u kreativnom formiranju suvremene nacionalne kazališne, izvedbene, filmske i medijske kulture i umjetnosti«. (Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2019)

Na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku na Odsjeku za kazališnu umjetnost postoji mogućnost preddiplomskog studija glume i lutkarstva te kazališnog oblikovanja i diplomskog studija glume, lutkovne animacije, kostimografije, scenografije, lutkarske režije te neverbalnog teatra. (Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, 2019) Kao što se vidi, većinom se ističe lutkarstvo po čemu je slavonska metropola posebno poznata i u tome jedinstvena. 90 % studenata u Osijeku upisuje studij zbog glume, ali ih na koncu 60 % ostaje u lutkarstvu i upravo u toj se grani osječki studenti ističu na međunarodnim festivalima. (Pejković Kaćanski et al., 2015)

Splitska umjetnička akademija ima kazališni odjel na kojem se drži preddiplomski i diplomski studij glume koji je poseban po tome da vrši upise tek svake druge godine. Svojim studentima zaista žele pružiti što više i, kako ističu, »poštujući tradiciju hrvatske prakse u odgoju glumca, njihov studijski program prati klasične i suvremene svjetske pedagoške prakse te odabir programskih sadržaja stavlja u kontekst pripadnosti mediteranskom kulturnom krugu«. (Pejković Kaćanski et al., 2015) Osim toga splitskim studentima glume omogućena je suradnja sa splitskim kazalištima i drugim kazalištima po Dalmaciji, u kojima imaju za vrijeme školovanja mogućnost javnog nastupanja u dramskim i glazbeno-scenskim produkcijama. (Pejković Kaćanski et al., 2015)

Mogućnost studiranja glume u Hrvatskoj nudi i Rijeka u kojoj je glumac Rade Šerbedžija inicirao pokretanje Riječke glumačke akademije zahvaljujući čemu je prozvana "Šerbedžijinim faksom". (Pejković Kaćanski et al., 2015) Studentima su omogućene brojne aktivnosti, koje im daju dobru podlogu za budući rad: »Mnogo stranih predavača, interdisciplinarnost i nastava na engleskom jeziku njihovim studentima daju izvrsnu podlogu za angažmane u inozemstvu, ali upisni kapaciteti daleko su od željenih. U izvedbu studija uključeni su brojni inozemni i domaći umjetnici te stručnjaci. Nekoliko njihovih studenata uspješno sudjeluju u predstavama riječkog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca ili pak praktične kompetencije stječu u Teatru Ulysses«. (Pejković Kaćanski et al., 2015)

Unatoč brojnim kazalištima, i čak pet studijskih programa glume u Hrvatskoj, velik broj teoretičara još uvijek ističe da je bavljenje umjetnošću teška borba te da dosta studenata iz spomenutih studijskih programa završi u statistici nezaposlenih. Kako ističu u nastavku, borba za kruh zarađen umjetnošću će se nastaviti, naime: »Uvjeti rada u javnim kazalištima su takvi da većina glumaca sanja o stalnom angažmanu u kazalištu jer to znači siguran prihod do mirovine. Nezavisnih je kazališta četiri puta više, ali njih država i lokalna zajednica ne podržavaju ni približno kao javna pa su prisiljena snalaziti se na tržištu čije je društvo u posljednjih 25 godina posve osiromašeno, ali i naviknuto da za kulturu ne treba izdvajati puno vlastitog novca«. (Pejković Kaćanski et al., 2015)

2.3.2. PERSPEKTIVA DRAMSKE UMJETNOSTI U SLOVENIJI

Također, na slovenskoj dramskoj sceni ne nedostaje mladih, zainteresiranih umjetnika. Naime, statistički podaci Ministarstva za obrazovanje, znanost i sport (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport) pokazuju da se u 2017. godini na studijski program dramske glume na Akademiji za gledališće, radio, film i televiziju prijavilo 142 kandidata, što je jedanaest puta više od raspisanih mjesta, a u 2011. godini prijavilo se 105 kandidata što je sedam puta više od raspisanih mjesta. (SURs, 2018) Prema tome ne treba biti zabrinut za opstanak i daljnji razvoj kazališta u Sloveniji. Akademija za gledališće, radio, film i televiziju ili skraćeno AGRFT jedino je sveučilište u Sloveniji koje nudi mogućnost obrazovanja na području dramske umjetnosti. Počeci akademije sežu u daleku 1945. godinu kada je Narodna vlada Slovenije ustanovila Akademiju za glumačku (igralsko) umjetnost, prvu visoku kazališnu školu u Jugoslaviji. Godine 1975. akademija je postala članica Univerze u Ljubljani te danas nudi prvostupanjski studijski program dramske glume, dramaturgije i scenske umjetnosti, kazališne režije, filma i televizije te drugostupanjski studij dramske glume, dramaturgije i scenske umjetnosti, kazališne i radijske režije, filmskog i televizijskog stvaralaštva, filmskog i televizijskog studija, oblika govora, scenskog oblika i umjetnosti pokreta. Cilj Univerze je održati važnost i kvalitetu, prenositi na studente najbolje te jačati svoj položaj na području kazališnih i filmskih znanosti na domaćem te internacionalnom prostoru. (Akademija za gledališće, radio, film in televizijo, 2019) Mogućnost zaposlenja budućih profesionalnih glumaca, režisera i ostalih predstavnika iz područja dramske umjetnosti u Sloveniji je većinom vezana uz Ljubljanu, gdje se nalaze četiri institucionalna kazališta te mnogobrojna privatna. U ostalim dijelovima Slovenije postoji manji broj kazališta, okvirno jedan do dva u svakom manjem gradu. Razlika je ponajviše u tome što se ljubljanska kazališta mogu usmjeriti na specifične segmente, dok repertoar kazališta u manjim gradovima mora biti mozaičan i dostupan široj publici. (SURs, 2018)

2.4. KUĆE I ORGANIZACIJE VEZANE ZA DRAMSKU UMJETNOST U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

U nastavku diplomskog rada pozornost će se usmjeriti na postojeće kazališne kuće i organizacije vezane uz dramsku umjetnost u Hrvatskoj i Sloveniji. Najviše će se baviti njihovim podjelama koja se u Hrvatskoj razlikuju od onih u Sloveniji.

2.4.1. KUĆE I ORGANIZACIJE VEZANE ZA DRAMSKU UMJETNOST U HRVATSKOJ

Prema ZOK-u iz 2006. godine kazališta u Republici Hrvatskoj dijele se na javna i privatna kazališta. Među javna ubrajaju se nacionalna kazališta, županijska kazališta, javna gradska kazališta i kazališne kuće, a privatna mogu biti registrirana trgovačka društva, privatne ustanove i umjetničke organizacije. Za obavljanje djelatnosti važne su i strukovne umjetničke udruge te sindikati. (Lončar, 2013:209)

2.4.1.1. JAVNI SEKTOR

Javnih ustanova koje obavljaju kazališnu djelatnost u Republici Hrvatskoj ukupno je 32, kojima je cilj zadovoljenje određenog opsega i razine potrebe interesa građana. Vlasništvo nacionalnih kazališta, gradskih kazališta i stalnih kazališnih grupa je javno, što znači da pripadaju gradu odnosno općini. Svim kazalištima u javnom vlasništvu, osim nacionalnim, općina i grad nude financijska sredstva za rad. Kazalištima, čiji je status nacionalni, upravlja intendant, a ostalim javnim kazalištima ravnatelj. Kao i nacionalna kazališta javna gradska kazališta svrstavaju se u repertoarna kazališta. To su kazališta koja zapošljavaju stalni ansambl, a na repertoaru imaju veći broj naslova koje izvode izmjenično, i to po nekoliko sezona. (Lončar, 2013:211) Osim nacionalnih (7) i javnih gradskih kazališta (24) među javna kazališta svrstavaju se i kazališne kuće. U Požegi djeluje jedina kazališna kuća u Hrvatskoj. »To je prostor s preko potrebnim umjetničkim i tehničkim osobljem, funkcionalno pogodan za izvođenje scenskih djela u kojem se stalno ili povremeno izvode predstave gostujućih kazališta i kazališnih družina.« (Lončar, 2013:235) »To znači da kuća nema ansambl, stalan repertoar i vlastitu kontinuiranu profesionalnu produkciju.« (Lončar, 2013: 235)

Nacionalna kazališta

Prema podacima Vitomire Lončar u Hrvatskoj djeluju četiri veća nacionalna kazališta, od čega je samo HNK u Zagrebu u državnome vlasništvu, a ostala su kazališta u vlasništvu gradova i županija. Hrvatska narodna kazališta u Zagrebu, Splitu i Rijeci u svojem sastavu imaju dramu, operu i balet, a ono u Osijeku ima samo operu i dramu. (Lončar, 2013:210) Svakako je nužno spomenuti još tri manja nacionalna kazališta u Varaždinu, Zadru i Šibeniku.

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE ZAGREB

HNK Zagreb predstavlja središnju i najstariju kazališnu instituciju u Hrvatskoj iz 1860. godine u kojoj djeluju operni, dramski i baletni ansambl. Svake godine izvede se najmanje dvadeset premijera i njeguju raznovrstan program vezan za djela domaćih autora, različitih stilova i razdoblja te djela klasičnog i suvremenog svjetskog repertoara. Sadrži tri stalna ansambla s kojima redovito gostuje na svjetskim pozornicama, a na svojoj pozornici ugošćuje i strane produkcije. Kazalište je i dio mnogih međunarodnih projekata poput Festivala svjetskog kazališta. (Hrvatsko narodno kazalište Zagreb, 2019)

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE SPLIT

Počeci splitskog narodnog kazališta sežu još u antiku, a nova kazališna zgrada Općinskog kazališta bila je otvorena 1893. godine s mnogobrojnim prekidima sve do 1980. godine. U njemu su nastupali, osim talijanskih umjetnika, također domaći i slavenski umjetnici. Prvi sastav dramskog ansambla nastao je 1898. kada se osnovao ansambl Hrvatskoga dramatičnog društva u Splitu sastavljen od članova zagrebačkog i varaždinskog kazališta te učenika Miletićeve glumačke škole. Društvo je postojalo samo dvije godine. Nakon njih su kazališni život održavali kazališni amateri i entuzijasti te tzv. Hrvatsko kazališno društvo za Dalmaciju. Danas je dramski ansambl u Splitu sastavljen od 25 članova, operni od 6 članova i baletni od 41 člana. Svakako se treba sjetiti i dvaju važnih festivala koji se organiziraju u sklopu splitskog HNK-a. Riječ je o Splitskom ljetu te o Marulićevim danima. (Hrvatsko narodno kazalište Split, 2019)

Splitsko ljeto je festival igranja kazališnih predstava na otvorenome čiji počeci sežu u daleku 1954. godinu kada je uprizoreno 28 predstava, međutim, 5 dramskih, 10 opernih, 2 operetne i baletne predstave, 7 koncerata i 2 folklorne izvedbe. Kao najvažniji prostor Splitskog ljeta istaknuo se Peristil, a predstave su se održavale i u ljetnome kinu Split i Meštrovićeve kašteletu. (Kuić, 2004:16) Splitsko ljeto održava se i danas. Njegov jedini organizator je HNK Split, a ovog ljeta održao se se od 13. 7. do 14. 8. 2019. godine. Kako kaže ravnatelj Splitskog ljeta Goran Golovko, to je već 64. izdanje Splitskog ljeta čiji je moto »Tko smo? Odakle dolazimo? Kamo idemo?« i dodaje da je bit ovogodišnjeg festivala sjetiti se naše prošlosti, vratiti se korijenima te usredotočiti se na našu bit. (Hrvatsko narodno kazalište Split, 2019)

Sljedeći bitan događaj za splitsko kazalište su *Marulićevi dani*, Festival hrvatske dramske riječi, kojeg je 1991. godine, na obljetnicu nastanka Marulićeve »Judite«, utemeljio dointendant HNK-a Split i glumac Rade Perković. Smotra Marulićevih dana je predstavljanje najznačajnijih kazališnih dramskih postignuća hrvatskih kazališta na hrvatskom jeziku. Osim hrvatskih

kazališta sudjelovala su i kazališta iz regionalnih zemalja poput Narodnog pozorišta iz Sarajeva i Zenice te PGD-a iz Nove Gorice. (Perković, 1998:205)

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE IVANA PL. ZAJCA, RIJEKA

Tradicija riječkog teatra duga je već dva tisućljeća i seže u godinu 1765. kada je riječki trgovac Andrija Ljudevit Adamić izgradio svoje kazalište zvano Teatar Adamić. Tu su gostovale dramske družine, pogotovo njemačke i talijanske. Nakon ovog sagradili su novo tzv. Općinsko kazalište u drugoj polovici 19. stoljeća koje je jedno od starijih u Hrvatskoj. Starije postoji još samo u Osijeku. Kazalište je od svog postanka promijenilo nekoliko imena. Zvalo se Teatro Verdi, a tako je bilo imenovano po poznatom talijanskom opernom skladatelju, što je logično jer je već od samog početka osnovna namjena kazališta u Rijeci bio operni teatar. Tek 1991. godine kazalište dobiva status nacionalnog kazališta i svoje sadašnje ime koje je dobilo po riječkome skladatelju i dirigentu Ivanu pl. Zajcu. Sve od 1946. godine pa do danas HNK Ivana pl. Zajca ujedinjuje četiri umjetničke vrste: Hrvatska drama, *Dramma italiano*, Opera sa simfonijskom djelatnošću i Balet, svojom kvalitetom predstava uspjelo je postići visoke kazališne i umjetničke ciljeve i doseći mjesto jednog od kvalitetnijih vodećih kazališta u Hrvatskoj. Repertoar riječkog HNK-a slijedi trendovima te izvodi čitana dramska, operna i baletna klasična djela, djela iz hrvatske dramske i operne baštine, a u programu pronadu se i nacionalna djela od kojih su preferirana suvremena. (HNK Ivana pl. Zajca Rijeka, 2019)

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE OSIJEK

Također, osječko kazalište drži već dugu tradiciju. »Kazališni život Osijeka započinje 7. prosinca 1907., proslavom početka djelovanja Hrvatskog narodnog kazališta, u zgradi namjenski sagrađenoj još davne 1866«. (Hrvatsko narodno kazalište Osijek, 2019) Slično kao u Rijeci i tu početak kazališnog života obilježavaju kazališne družine. Prvi intendant Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku bio je kazališni stručnjak Nikola Andrić koji je počeo sakupljati ansambl. Kazalište se smjestilo u gledalište u obliku potkove, koje je bilo izgrađeno u tri razine, i predstavlja tradiciju talijanskih i austrijskih kazališnih dvorana. (Hrvatsko narodno kazalište Osijek, 2019) Pohvaliti se mogu brojnim događajima: »Uz godišnji repertoar od petnaestak stalnih naslova kazalište organizira Dane otvorenoga kazališta, Krležine dane, izvodi Novogodišnje koncerte, Lipanjske operne noći te aktivno doprinosi iz godine u godinu sve bogatijem programu Osječkog ljeta kulture«. (Hrvatsko narodno kazalište Osijek, 2019)

2.4.1.2. PRIVATNI SEKTOR

Prema hrvatskom Središnjem državnom portalu postoji definicija koja opisuje privatna kazališta: »Privatna kazališta mogu se osnivati kao ustanove, umjetničke organizacije i

trgovačka društva, a mogu ih osnovati domaće i strane pravne te fizičke osobe. Pod uvjete za osnivanje kazališta podrazumijeva se da kazalište raspolaže s kazališnim funkcionalnim prostorom u kojem je omogućeno izvođenje scenskih i glazbeno-scenskih djela s potrebnim umjetničkim osobljem i organizacijskim te tehničkim radnicima«. (Središnji državni portal, 2019)

Privatne ustanove

Ideja osnivanja kazališta kao privatne ustanove nije zaživjela u hrvatskom kazalištu jer se problemi uzrokovani ovom registracijom sve više povećavaju. Većina kazališta se u prošlosti preusmjerila iz privatnih ustanova na umjetničke organizacije zato što imaju tamo bolje uvjete. (Lončar, 2013:241)

Trgovačka društva

Osnivanje kazališta kao trgovačkog društva nije bilo od velikog interesa. Za tu vrstu kazališta potrebno je investirati financijska sredstva u kapital. (Lončar, 2013:248) U RH prema Očevidniku danas je registriranih samo 16 trgovačkih društava. (Središnji državni portal, 2019) Za njih je osobito da mogu uz izvedbu predstava registrirati i pedagošku djelatnost, npr. vođenje dramskih skupina. Osim toga trgovačko društvo ima obavezu plaćanja poreza, a za njegovo osnivanje dovoljan je jedan osnivač. (Lončar, 2013:248)

Umjetničke organizacije

Vitomira Lončar je kao najpovoljniji i najčešći oblik obavljanja profesionalne kazališne djelatnosti u Hrvatskoj istaknula umjetničke organizacije, oblik obavljanja kazališne djelatnosti koji je u RH nastao 1996. godine i donio ne samo organizacijske promjene nego i programske. Većina njih u Hrvatskoj djeluje bez stalnog prostora u kojem mogu izvoditi svoje predstave, međutim, osobito u Zagrebu, lokalna se uprava pobrinula za njihove uredske prostore. Takav primjer su npr. *Teatar Gavran*, *Rugantino*, *Planet Art*, *Smješko*, *IBM*, itd. Za njihovo su pokretanje potrebna bar dva umjetnika koja, prema ZOK-u, nemaju ugovor o radu s nekim kazalištem na razdoblje duže od godinu dana. Broj ovih organizacija iz godine u godinu raste, što znači da nezavisna scena u Hrvatskoj jača. (Lončar, 2013:252) Prema Očevidniku kazališta trenutačno u gradu Zagrebu takvih organizacija zabilježili su 109, u Splitsko-dalmatinskoj županiji devet, a u ostalim županijama manje. Sveukupno ih je 151. Od toga većina njih izvodi predstave za odrasle, nekoliko za djecu i mlade, a nekoliko za sve uzraste. (Središnji državni portal, 2019)

Strukovne umjetničke udruge

Ne smije se zaboraviti ni na HDDU - Hrvatsko društvo dramskih umjetnika, strukovnu umjetničku udrugu koja pod različitim programima djeluje već trideset godina i okuplja dramske umjetnike različitih profila. To je jedna od najvećih strukovnih umjetničkih udruga u kojoj se broj samostalnih umjetnika kreće između 115 i 130 članova. (Lončar, 2013: 252-253) Članovima te njihovim obiteljima osigurava mirovinsku sigurnost, štiti ih u odnosu na televiziju, radio i ostale poslodavce, pomaže im kada traže poreznu olakšicu i kod osnivanja festivala te časopisa. (Lončar, 2013: 254)

2.4.1.3. POPIS POSTOJEĆIH KAZALIŠTA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Popis postojećih kazališta u Republici Hrvatskoj, kao što je već spomenuto, nalazi se u Očevidniku kazališta koji sadrži podatke svih privatnih i javnih kazališta, kazališnih kuća i kazališnih družina »bez obzira obavljaju li kazališnu djelatnost kao samostalne pravne osobe ili kao posebne ustrojstvene jedinice unutar druge pravne osobe. Sva postojeća Kazališta dužna su podnijeti prijavu za upis u Očevidnik u roku od 90 dana«. (Središnji državni portal, 2019)

Tablica 1. Popis postojećih kazališta u Republici Hrvatskoj

BJELOVAR	1. Kazališna družina Merkuri teatar
	2. Kazališna družina »Shooma«
BRDOVEC	3. Putujuća, lutkarska kazališna družina Vjeverica j. d. o. o.
ČAKOVEC	4. Kazališna družina »Pinklec«
DELNICE	5. Kotar teatar
DUBROVNIK	6. Gradsko kazalište Marina Držića
IVANIĆ-GRAD	7. Kazališna družina »Don Hihot«
KARLOVAC	8. Gradsko kazalište »Zorin dom«
	9. Ing-Technik d. o. o.
	10. Umjetnička organizacija »Lepeza«
	11. Umjetnička organizacija Kazališna družina »Zakon teatar«
KOPRIVNICA	12. »Kazalište Oberon«
	13. »Ludens teatar«
LABIN	14. »Akcent studio«
MOŠĆENIČKA DRAGA	15. Teatar Oz
	16. Umjetnička organizacija »Kazališna družina Teatar Oz«

NEDELIŠĆE	17. Kazališna družina »Kontrast teatar«
OSIJEK	18. Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku
	19. Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku
	20. Kazališna družina »Putujuće kazalište«
	21. »Teatar to go«
	22. Umjetnička organizacija »Teatar 054«
POŽEGA	23. Gradsko kazalište Požega
PULA	24. Istarsko narodno kazalište - Gradsko kazalište Pula
	25. »Teatar Naranča«
RIJEKA	26. Gradsko kazalište lutaka Rijeka
	27. Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka
	28. Kazališna družina ArtTeatar BOUM!
	29. Kazališni Studio
	30. Kreativni laboratorij suvremenog kazališta KRILA
	31. »Rubikon-Rijeka«
	32. »Tranzicijsko-fiksijsko kazalište«
	33. Umjetnička organizacija »HKD teatar - Međunarodni festival malih scena«
SAMOBOR	34. B GLAD Produkcija d. o. o.
	35. Umjetnička organizacija »BURKA«
SISAK	36. Gradsko kazalište Sisak
	37. Kazališna družina DASKA
SLAVONSKI BROD	38. Kazališno-koncertna dvorana »Ivana Brlić Mažuranić« Slavonski Brod

	39. Umjetnička organizacija Kazališna družina »Ivana Brlić-Mažuranić«
SPLIT	40. Albalunna
	41. Gradsko kazalište lutaka
	42. Gradsko kazalište mladih
	43. Hrvatsko narodno kazalište Split
	44. Kazališna družina PLAY DRAMA
	45. Kazališna družina Studio suncokret
	46. Kazalište BUMERANG
	47. »Kazalište licem u lice«
	48. Kazalište ZEBRA
	49. »Produkcija Z«
	50. Umjetnička organizacija Kazališna družina »Kuća smija«
	51. Umjetnička organizacija Kazališna družina Ritam igre
ŠIBENIK	52. Hrvatsko narodno kazalište u Šibeniku
UMAG	53. Kazališna družina CLOU
	54. Međunarodni festival komornog teatra Zlatni lav Umag
VARAŽDIN	55. Hrvatsko narodno kazalište u Varaždinu
	56. Kazališna družina Kerekesh teatar
	57. Umjetnička organizacija »GLUGL«
VELIKA GORICA	58. Gradsko kazalište SCENA - »GORICA«
VINKOVCI	59. Gradsko kazalište »Joza Ivakić« Vinkovci
	60. Kazališna družina »Asser Savus«
VIROVITICA	61. Kazalište Virovitica

VIS	62. »BESA«
VUKOVAR	63. Kazališna družina »Scena Martin«
ZADAR	64. Hrvatsko narodno kazalište Zadar
	65. Kazalište lutaka Zadar
	66. Teatar »Teatro VeRRdi«
	67. Umjetnička organizacija »Dragon teatar«
ZAGREB	68. Aplauz Teatar
	69. Ars septima d. o. o.
	70. BINOCULAR Teatar
	71. Budilica d. o. o.
	72. »de facto« kazališna grupa
	73. Dječja čarobna scena d. o. o.
	74. »Ecipepec«
	75. Epilog teatar
	76. Eurokaz festival
	77. Gradsko dramsko kazalište »Gavella«
	78. Gradsko kazalište »TREŠNJA«
	79. Gradsko kazalište »Žar ptica«
	80. Gradsko satiričko kazalište »Kerempuh«
	81. Gustl teatar
	82. »Hit teatar«
	83. Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu
	84. JOZO BOZO d. o. o.
	85. KAIROS
	86. KANTUNART
	87. Kazališna družina »ARKTIK«
	88. Kazališna družina Bastien
	89. Kazališna družina Boom! Teatar
	90. Kazališna družina Canta

	91. Kazališna družina »Dječji grad«
	92. Kazališna družina »DUGA«
	93. Kazališna družina »GALA teatar«
	94. Kazališna družina GRABANCIJAŠ TEATAR
	95. Kazališna družina Kaleidoskop
	96. Kazališna družina Lutajuće kazalište
	97. Kazališna družina »MARE«
	98. Kazališna družina Novi teatar u gostima
	99. Kazališna družina PONTO
	100. Kazališna družina PUK - PUTUJUĆE KAZALIŠTE
	101. Kazališna družina Punctum
	102. Kazališna družina »Radio Teatar«
	103. Kazališna družina »Smješko«
	104. Kazališna družina STUDIO 9
	105. Kazališna družina StudioChekhov Croatia
	106. Kazališna družina »Teatar poezije«
	107. Kazališna družina Teatroman
	108. Kazališna družina »VESELA REPUBLIKA«
	109. Kazališna družina »ZAGREBENCI«
	110. Kazališna trupa »LOSOS«
	111. Kazalište »Hotel Bulić«
	112. Kazalište Mala scena
	113. »Kazalište prijatelj«
	114. Kazalište Merlin
	115. Kazalište »SVAROG«

	116.	Kazalište Tvornica Lutaka
	117.	Kazalište »ULIYSSES«
	118.	Kazalište/Theater »Bravo«
	119.	Kiklop
	120.	KRAVICE
	121.	KRUNA TARLE-art
	122.	Laboratorij zabave - studio za igru, zabavu i smijeh d. o. o.
	123.	Lutkarska organizacija koju fakat trebamo – LOFT
	124.	Lutkarska scena »I. B. Mažuranić«
	125.	Lutkarski studio Kvak
	126.	Lutkarsko kazalište »Za bregom«
	127.	Lutonjica d. o. o.
	128.	MAK TEATAR
	129.	Max teatar
	130.	MISSART
	131.	MONTAŽSTROJ stalna kazališna družina d. o. o.
	132.	Multimedijalna koliba
	133.	Multimedijalna radionica Kernel
	134.	Multimedijalna umjetnička organizacija BACAČI SJENKI
	135.	Narodno sveučilište Dubrava - Dječje kazalište Dubrava
	136.	Netfaces
	137.	OFF THEATER BAGATELLA
	138.	»Pierre Vally Teatar«
	139.	PLANET ART

	140.	PLESNI ATELIER NAIVA
	141.	Plesni centar DRIM
	142.	Plesni centar TALA
	143.	PROLEGOMENA ART
	144.	SERAFINI
	145.	SKROZ
	146.	Studio KUBUS
	147.	STUDIO MARTIĆ
	148.	SVIJET LUTAKA d. o. O
	149.	TEATAR & TD
	150.	Teatar Barakuda 2012
	151.	Teatar EXIT
	152.	Teatar GAVRAN
	153.	»Teatar Manje je više«
	154.	TEATAR POCO LOCO
	155.	Teatar »PUNA KUĆA«
	156.	TEATAR RUGANTINO
	157.	Teatar Thalassa
	158.	TEATRIN GRDELIN
	159.	THEARTE
	160.	TIGAR TEATAR
	161.	Točka na i
	162.	TRIKO CIRKUS TEATAR
	163.	UMJETNIČKA DRUŽINA »AUZVINKL«
	164.	Umjetnička organizacija 21:21
	165.	Umjetnička organizacija »ActLab«
	166.	Umjetnička organizacija »ARTOMOBIL«
	167.	Umjetnička organizacija »ATEATAR«

	168. Umjetnička organizacija »Bezimeno Autorsko Društvo« - kazališna družina
	169. Umjetnika organizacija Glumačka družina Histriion
	170. Umjetnička organizacija Grupa Kugla
	171. Umjetnička organizacija »Kazališna družina A teatar«
	172. Umjetnička organizacija »Kazališna družina Arterarij«
	173. Umjetnička organizacija »Kazališna družina Kufer«
	174. Umjetnička organizacija Kazališna družina Mašina igre
	175. Umjetnička organizacija Kazališna družina Rebel
	176. Umjetnička organizacija Kazališna družina Teatar Mjesec
	177. Umjetnička organizacija Kazališna grupa »LECTIRUM«
	178. Umjetnička organizacija »KAZALIŠTE MORUZGVA«
	179. Umjetnička organizacija »MAŠINA«
	180. Umjetnička organizacija MITROPA
	181. Umjetnička organizacija »Novo kazalište«
	182. Umjetnička organizacija »PROTUNAPAD«
	183. Umjetnička organizacija »RT PROJEKT«

	184. Umjetnička organizacija »Ruždjak i Perković«
	185. Umjetnička organizacija SKOP
	186. Umjetnička organizacija »Soba2«
	187. Umjetnička organizacija »Teatar Erato«
	188. Umjetnička organizacija »Teatar Prestige«
	189. Umjetnička organizacija »Teatar Tirena«
	190. Umjetnička organizacija »TEATRUM«
	191. Umjetnička organizacija »Tragači«
	192. Umjetnička organizacija »VRUM«
	193. Umjetnička organizacija za otvaranje novih polja kazališne komunikacije »Četveroruka«
	194. Umjetnička organizacija »Zagrebački glumački atelje«
	195. Umjetnička organizacija »Zvonček«
	196. Zagrebački plesni ansambl
	197. ZAGREBAČKO GRADSKO KAZALIŠTE »KOMEDIJA«
	198. Zagrebačko kazalište lutaka
	199. ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH

Izvor: Središnji državni portal: očevidnik kazališta (2019.) Dostupno na :<https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/poduzetnistvo-u-kulturi/osnivanje-privatnih-kazalista/1678> (10. 4. 2019.)

Legenda: Status kazališta Umjetnička organizacija - zelena; Ustanova - žuta; Trgovačko društvo - plava

U tablici se prikazuje podjela kazališta prema pojedinačnim gradovima i prema njihovu statusu. Sveukupno najveći broj kazališta ima grad Zagreb sa 132 kazališta, što je više od polovine svih postojećih kazališta u Hrvatskoj. Slijedi Split s 12 kazališta, Rijeka s 8, Osijek s 5, Zadar i Karlovac s 4, Varaždin s 3, a svi ostali manji gradovi imaju po dva ili jedno kazalište. Prema statusu kazališta se, kao što je već spomenuto, dijele na ustanove koje su u tablici označene žutom bojom, na trgovačka društva koja su u tablici označena plavom bojom i na umjetničke organizacije u tablici označene zelenom bojom. Najveći je broj umjetničkih organizacija (151), zatim 32 ustanove i 16 trgovačkih društava. Ustanove se ubrajaju u javni sektor (njih 32), a umjetničke organizacije i trgovačka društva u privatni sektor (ukupno njih 167).

2.4.2. KUĆE I ORGANIZACIJE VEZANE ZA DRAMSKU UMJETNOST U SLOVENIJI

U Republici Sloveniji kazališta se dijele na javne institucije i zavode te neprofitno-neovisna društva i zavode. Među javne institucije i zavode ubrajaju se nacionalna i gradska kazališta.

2.4.2.1. JAVNE INSTITUCIJE I ZAVODI

Javne institucije ili zavodi su organizacijski oblici u kojima se izvode društvene djelatnosti. (Kamnar, 1999:10-11 prema: Zorn, 2003:22) Njihov cilj nije sakupljanje financijskih sredstava, nego obavljanje djelatnosti javnih službi koje su određene zakonom općine ili grada i čije djelovanje omogućava u javnom interesu republika, općina ili grad. Funkcija upravljanja i korištenja imovine je u rukama javnog zavoda ili institucija, koja se svodi na upravljanje menadžmenta unutar zavoda, odnosno institucija. (Ur. I. RS, br. 12/91, 22. članak prema: Zorn, 2003:22)

Sredstva za rad u javnim institucijama dobivaju od osnivača koji je odgovoran za obaveze institucije te od vlastitih sredstava, npr. od prodaje karata i publikacija. Organizacija slovenskih javnih zavoda, odnosno institucija slična je organizaciji hrvatskih javnih ustanova. (Kamnar, 1999:71 prema: Zorn, 2003:23)

Nacionalna kazališta

Kao što se moglo vidjeti, u Hrvatskoj se pod riječju kazalište ubraja dramsko kazalište pa tako i operno, operetno, baletno, lutkarsko kazalište te druga scenska djela. Za razliku od Hrvatske

u Sloveniji se posebno naglašava na koju vrstu umjetnosti mislimo. Ta razlika je evidentna kada govorimo o vrstama kazališnih umjetnosti koje gledateljima nudi nacionalno kazalište. U Hrvatskoj postoje četiri veća nacionalna kazališta koja nazivamo trodomna jer ujedinjuju dramsko, operno i baletno kazalište (npr. *HNK Zagreb*, *HNK Split*, *HNK Ivana pl. Zajca*) ili operu i dramu (*HNK Osijek*). Za razliku od Hrvatske to je u Sloveniji odvojeno. (Ciglar, 200:26 prema: Zorn, 2003:13) Kao osrednju dramsku ustanovu u Sloveniji navodi se *SNG Dramu Ljubljana (Slovensko narodno gledališče Drama Ljubljana)*, ustanovu u državnoj vlasti, koja sadrži samo dramsko kazalište, njezin program usmjeren je na uprizorenje svjetskih i domaćih klasika, slovenskih dramatika i nove svjetske dramatike. S druge strane postoji *SNG Opera in balet Ljubljana*, osrednje slovensko glazbeno kazalište, također ustanova u državnome vlasništvu koja pruža opširni repertoar opernih, baletnih i koncertnih djela iz suvremenog i klasičnog glazbeno-kazališnog stvaralaštva. Status nacionalne kulturne ustanove ima i *SNG Maribor (Slovensko narodno gledališče Maribor)* te predstavlja jedino dvodomno kazalište u Sloveniji. Naime, sadrži dramsko i glazbeno (operno, operetno, baletno) kazalište. Slijedi *SNG Nova Gorica (Slovensko narodno gledališče Nova Gorica)*, ustanova nacionalnog statusa čije programsko usmjerenje je uprizorenje raznovrsnih kazališnih predstava, namijenjenih stanovnicima Primorske, raznovrsnih starosti i estetskih usmjerenja. Zadnje kazalište u državnoj vlasti je *SSG Trst (Slovensko stalno gledališče Trst)*. Kazalište SSG je pod talijanskom jurisdikcijom, a njegov glavni političko-administrativni organ je skupština ustanovnih članova koju sastavljaju Općina Trst, Pokrajina Trst, Dežela Furlanija-Julijska krajina i Društvo slovensko gledališče. Kazalištima u državnoj vlasti pridružuje se i *Slovenska filharmonija* koja predstavlja osrednju slovensku glazbenu ustanovu pod kojom djeluje Simfonični orkester Slovenske filharmonije i Zbor Slovenske filharmonije. (Zorn, 2003:10-11)

Gradska kazališta

Među javne zavode ubraja se i *SLG Celje (Slovensko ljudsko gledališče Celje)* koji je za razliku od prethodnih u vlasništvu grada, a ne države. Njegov osnivač, odnosno vlasnik je Mjesna općina Celje, a uprizoruje raznovrsna, nehermetička dramska djela u kojima je poseban naglasak na slovenskim krsnim uprizorenjima Kao jedino kazalište u toj regiji njegovi stvaratelji trude se uključiti sve kazališne žanrove, domaćih i stranih autora te uklopiti i klasična djela i novitete. (Zorn, 2003:11)

U vlasti grada, znači Mjesne općine Ljubljana je *Slovensko mladinsko gledališče*, čije je programsko usmjerenje uprizorenje kazališnih istraživačkih djela koje se temelji na autorskoj poetici stvaratelja, otvorenosti do suvremenih neinstitucionalnih stvaratelja i uključenosti u

međunarodni prostor. Mjesna općina Ljubljana vlasnik je još jednog kazališta, *Mestnega gledališča Ljubljana*, čiji program je usmjeren na uprizorenje raznovrsnih dramskih tekstova, s posebnim naglaskom na pučke predstave. Svakako se ne smije zaboraviti na *Lutkovno gledališče Ljubljana*, također u vlasništvu Mjesne općine Ljubljana u kojem izvode lutkarske i dramske predstave za djecu i mlade, organiziraju radionice lutkarstva, plesa i baleta te pripovijedanje priča. *Mini Teater* je kazalište namijenjeno mlađoj publici i stvaralaštvu u postdramskom teatru. Zauzima koncept raširenog kazališta s organizacijom koncerata, čitanjem romana i mnogim drugim umjetničkim akcijama. I ono je u vlasništvu Mjesne općine Ljubljana. Tu se ubraja i *Šentjakobsko gledališče Ljubljana*, društvo koje djeluje u javnom interesu te je programski usmjereno ka komedijskim tekstovima, predstavama za djecu i mlade te projektima za koje nema prostora u drugim kazalištima. U vlasništvu Mjesne općine Ljubljana su i kazališta u kojima glavnu umjetnost predstavlja ples. *Plesni teater Ljubljana* predstavlja prvu profesionalnu suvremenu plesnu skupinu i prvo kazalište za suvremeni ples u Sloveniji. Stvaraju plesno-kazališne predstave domaćih i stranih autora te surađuju s međunarodnim umjetnicima, festivalima i kazalištima. Mestna općina Ljubljana je vlasnik, također, *Emanata*, zavoda za suvremenu plesnu umjetnost, eksperimentalnog kazališta *Glej, Via Negative*, platforme za istraživanje razvoj i produkciju suvremene scenske umjetnosti te *Gledališča Ane Monro*, osrednje ulično-kazališne organizacije u Sloveniji koja obrazuje na području suvremenih performativnih i uličnih umjetnosti doma i u inozemstvu. (Zorn, 2003:10-11)

Iznimka nisu ni kazališta locirana izvan Ljubljane. *Prešernovo gledališče Kranj* čiji je vlasnik Mjesna općina Kranj, a njegove predstave temelje se na raznovrsnim dramskih tekstovima, posebice vezanim za slovenske dramatičke; *Gledališče Toneta Čufarja Jesenice* čiji je vlasnik Mjesne općine Jesenice te *Anton Podbevšek teater*, kazalište u vlasništvu Mjesne općine Novo Mesto, koje predstavlja prvu profesionalnu kazališnu instituciju na području Dolenjske i Bele krajine te je najmlađe profesionalno kazalište u Sloveniji koje izvodi dramsko, postdramsko, dječje, plesno, filozofsko i glazbeno kazalište. U Mariboru je Mjesna općina Maribor vlasnik *Carmine Slovenice*, vokalnog kazališta koje vrši produkciju koncertnih i kazališnih događaja, festivala, obrazovanja i većih vokalnih zasjedanja te širi polje glazbeno-kazališne umjetnosti te *Lutkovnog gledališča Maribor* koje stvara lutkarske i glazbene predstave. (Zorn, 2003:11)

Sva do sad spomenuta kazališta ubrajaju se u tzv. repertoarna kazališta, osim *Slovenskog mladinskog gledališča* koje sebe smatra prostorom suvremenog kazališnog istraživanja. Osim već spomenutih dramsko-repertoarnih kazališta u Sloveniji postoje još dva dramsko-projektna kazališta koja nemaju stalni ansambl. *Mestno gledališče Ptuj* čiji je vlasnik Mjesna općina Ptuj te *Gledališče Koper* koje je osnovao koperski gradski svijet. (Zorn, 2003: 11-12)

Kazališna produkcija u Sloveniji je sastavni dio mnogih drugih javnih kulturnih institucija kao što su *Cankarjev dom* u Ljubljani koje pripada državnome vlasništvu, *Center kulture Španski borci* pod voditeljstvom zavoda za suvremeni ples EN-KNAP i *Center urbane kulture Kino Šiška*, koje su u vlasti Mjesne općine Ljubljana. (Zorn, 2003:12)

2.4.2.2. NEPROFITNO-NEOVISNA DRUŠTVA I ZAVODI

Nakon toga slijede još neprofitna i neovisna kazališna društva te zavodi. Tu se ubraja neprofitni zavod *Bunker* za izvedbu i organizaciju kulturnih priredbi koji djeluje u prostorima Stare mjesne elektrane, Zavod *Exodos* kao neprofitno i neovisno kazališno-plesno produkcijsko središte, društvo *ŠKUC*, kao jedno od najvidljivijih nevladinih organizacija, neprofitnog značaja kulturno-umjetničke produkcije u Sloveniji koje se zauzima za promociju alternativne kulture i *Pocket Teater Studio*. (Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, 2019)

2.4.2.3. POPIS POSTOJEĆIH KAZALIŠTA U REPUBLICI SLOVENIJI

Popis kazališta u Republici Sloveniji nalazi se na internetskoj stranici Ministarstva za kulturu Republike Slovenije. I u Sloveniji kazališta dijele se na javne i privatne ustanove. Javna su financirana od strane države, odnosno njezinih tijela, a druga se financiraju sama. Prema tome kazališta u tablici podijeljena su na ona financirana od strane države u koja se ubrajaju državna, odnosno nacionalna kazališta i gradska kazališta te na ona koja se financiraju sama, znači neprofitno-neovisna kazališta. (Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, 2019)

Tablica 2. Popis postojećih kazališta u Republici Sloveniji

CELJE	1. Slovensko ljudsko gledališče Celje – A
JESENICE	2. Gledališče Toneta Čufarja Jesenice – A
KOPER	3. Gledališče Koper – A
KRANJ	4. Prešernovo gledališče Kranj – A
LJUBLJANA	5. SNG Drama Ljubljana – A
	6. Lutkovno gledališče Ljubljana - D
	7. Mestno gledališče ljubljansko - A
	8. Slovensko mladinsko gledališče - A
	9. Mini Teater – A
	10. SiTi Teater – A
	11. Gledališče Glej – A
	12. Šentjakobsko gledališče – A
	13. Pocket Teater Studio – C
	14. Bunker (Stara mestna elektrarna) - F
	15. Cankarjev dom – F
	16. EN-KNAP (Center kulture Španski borci) – B
	17. Plesni teater Ljubljana – B
	18. Center urbane kulture Kino Šiška - F
	19. Gledališče Ane Monro – F
	20. Emanat – B
	21. Exodos – E
	22. Slovenska filharmonija – C

	23. SNG Opera in balet Ljubljana - E
	24. Škuc gledališče – F
	25. Via Negativa – F
MARIBOR	26. Vokalno gledališče Carmina Slovenica – E
	27. SNG Maribor – E
	28. Lutkovno gledališče Maribor – D
MENGEŠ	29. Špas teater – A
NOVA GORICA	30. SNG Nova Gorica – A
NOVO MESTO	31. Anton Podbevšek teater – A
PTUJ	32. Mestno gledališče Ptuj – A
TRST	33. Slovensko stalno gledališče Trst - A

Izvor: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije: javni zavodi, institucije, društva (2019.) Dostupno na: http://www.mk.gov.si/si/kulturni_info/javni_zavodi_institucije_drustva/ (5. 6. 2019.)

Legenda 1: Status kazališta Nacionalno kazalište - zeleno; Gradsko kazalište - žuto; Neprofitno-neovisno kazalište - plavo

Legenda 2: Umjetnička vrsta Drama – A; Ples (balet) - B; Glazba (opera) - C; Lutkarstvo - D; dvodomna - E; trodomna - F

Tablica pokazuje da je u Sloveniji najviše kazališta u vlasništvu grada (21 kazalište) koja su u tablici označena žutom bojom, sedam u vlasništvu države u tablici označena zelenom bojom, a samo su četiri neprofitno-neovisna kazališta koja su u tablici označena plavom bojom. Sveukupno u Sloveniji postoje 33 kazališta, odnosno organizacije koje se bave dramskom umjetnošću. Od toga se najviše njih nalazi u Ljubljani (21 kazalište), tri u Mariboru, a svi ostali gradovi imaju po jedno kazalište, odnosno organizaciju. Kao što je već spomenuto, postoje kazališta odnosno organizacije koje se bave jednom vrstom dramske umjetnosti ili više njih. U tablici se može vidjeti koja kazališta stvaraju pojedinu umjetničku vrstu; znači drama je u tablici označena slovom A, ples (balet) u tablici je označen slovom B, glazba (opera) u tablici je označena slovom C, lutkarstvo je u tablici označeno slovom D ili je riječ o dvodomnim kazalištima (u tablici označena slovom E) ili trodomnim kazalištima (u tablici označena slovom F). Prema tome u Sloveniji ima 16 kazališta u kojima je glavna umjetnička vrsta drama, 3 kazališta u kojima prevladava ples, 2 isključivo glazbena kazališta, 2 lutkarska kazališta, 4 dvodomna kazališta i 6 trodomnih kazališta.

3. MASOVNI MEDIJI I DRAMSKA UMJETNOST

U drugom dijelu diplomskog rada objasniti će se pojam masovnih medija, općenito progovoriti o portalima, njihovoj strukturi i ulozi u dramskoj umjetnosti i opisati suodnos medija te dramske umjetnosti.

3.1. POJAM MASOVNIH MEDIJA

Prema Michaelu Kuncziku masovni mediji su najjednostavnije rečeno »tehnička sredstva koja služe širenju određenih sadržaja publici«. (Malović, 2014:22) Posljedice masovnih medija izravno i neizravno djeluju na čovjekovo znanje, mišljenje, stavove, nazore, osjećaje, i ponašanje na individualnoj i sustavnoj razini (skupine; subsustavi kao npr. politika, ekonomija, obrazovanje, vojska, itd.; društvo u cjelini; internacionalni sustav). Najčešće su istraživane posljedice na pojedince i skupine. (Malović, 2014:22)

Često se događa nerazlikovanje pojma masovnih medija od pojma masovna komunikacija. Međutim, prema teoretičaru Dennisu McQuailu ova dva pojma ne mogu biti sinonimi. (McQuail, 2010:80 prema: Malović, 2014:69) Masovno komuniciranje je znatno širi pojam koji se prema McQuailu smatra društvenim i kulturološkim fenomenom te prema Jamesu Watsonu i Anne Hill prenosi informacije brojnoj publici putem tiskanih i elektroničkih medija. (Watson, Hill, 2000:179 prema: Malović, 2014:68)

Masovni mediji su oblici komuniciranja koji imaju brojnu publiku, primjerice novine, magazini, radio i televizija, a njihove institucije su dio društvenih struktura. Međutim, tu nedostaju novi mediji. (Malović, 2014:69) To jest internet, web i društvene mreže, ali o njima će biti riječi u nastavku.

Kunczik napominje kako je donedavno postajala definicija masovne komunikacije koja je obuhvaćala tisak, radio, televiziju. Ta vrstu komunikacije smatralo se javnom, što znači da nema ograničenja recipijenta, indirektnim prijenosom u kojem postoji prostorska ili vremenska distanca među komunikacijskim partnerima. To znači da nema promjene uloga između pošiljatelja i primatelja te je usmjeren na disperzivnu publiku za koju se podrazumijeva da se sadržaji ne percipiraju zajedno, nego u različitim situacijama. (Kunczik, 2006 prema: Malović, 2014:21) Ta definicija je vrijedila sve do pojave novih medija, tzv. digitalnih medija koji su doveli do brisanja granice između uloge pošiljatelja i primatelja, što znači da nema više jednostrane komunikacije. Internet se može označiti komunikacijskim medijem koji omogućuje komunikaciju svih sa svima, u bilo koje vrijeme i bilo gdje te je i »običnim smrtnicima« putem blogova, društvenih mreža, foruma, itd. omogućio sudjelovanje u raznovrsnim raspravama i

doveo nas do dvosmjerne komunikacije. Omekšana je i granica između zadanih modela nekog određenog sadržaja i mogućnost recipijentata da ih individualno oblikuje. (Malović, 2014:21) Sposobnost interneta je moć širenja informacije cjelovitim područjem ljudskih aktivnosti. Predstavlja tzv. tehnološki temelj organizacijskog oblika doba informacije: mrežu - skup međusobno povezanih čvorova, koja predstavlja vrlo stari oblik ljudske prakse. Internet omogućuje mrežama iskorištavanje njihove prilagodljivosti te tako potvrđuje svoju evolucijsku narav. Počeci interneta vežu se uz završne godine drugog tisućljeća pojavom korištenja internet protokola World Wide Web kojeg je na početku koristilo 16 milijuna korisnika računalnih komunikacijskih mreža. (Castells, 2003:12)

Kada je riječ o masovnim medijima, javljalo se pitanje koje medije smatrati masovnim medijima. To rješenje ponudio je Webster u rječniku medijskih i komunikacijskih studija gdje jasno i jednostavno objašnjava kako su masovni mediji oni koji prenose informaciju većem broju ljudi. Ovakva definicija je prihvaćena i u Zakonu o medijima Republike Hrvatske: »Mediji su novine i drugi tisak, radijski i televizijski programi, programi novinskih agencija, elektroničke publikacije, teletext i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja prijenosom zapisa glasa, zvuka ili slike.« (Narodne novine, 2013 prema: Malović, 2014:70) U Zakonu o elektroničkim medijima zapisano je da su elektronički mediji audiovizualni programi, radijski programi i elektroničke publikacije. (Malović, 2014:70)

Tijekom povijesti masovni mediji razvijali su se pod jakim društvenim utjecajima. Denis McQuail upozorava na četiri glavna elementa koja su znatno utjecala na medije u široj društvenoj zajednici. To su bile: »određene komunikacijske svrhe, potrebe ili korištenja, komunikacijske tehnologije kojima se dopire do mnogo udaljenih korisnika, oblici društvene organizacije koji omogućuju vještine i okvire u kojima se pripremaju, proizvode i distribuiraju vijesti te oblici regulacije i kontrole«. (McQuail, 2010:24 prema: Malović, 2014:72)

Masovni mediji prisutni su u svakidašnjem životu suvremenog čovjeka te zadovoljavaju njegove mnogobrojne potrebe, tzv. *media gratifications*. (Malović, 2014:74) Prema tome masovni mediji koriste se kada se nešto želi saznati, biti informiran; kada se želi skrenuti pažnja s vlastitih problema na zabavnije sadržaje, kada se želi sudjelovati u razgovorima, medijskim zbivanjima ili povući iz stvarnosti. Tako se njegovi korisnici prepuštaju njegovu blagotvornu utjecaju koji ih uvodi u neki novi svijet. Uočeno je kako masovni mediji nemaju samo dobre strane. U današnje vrijeme se često o posljedicama interneta pokušava obrazovati promicanjem medijske pismenosti. U Americi se na samom početku modernizacije, odnosno uvođenjem masovnih medija vjerovalo kako će im pomoći kod ostvarenja gospodarskog rasta,

industrijalizacije, širenja svjetske trgovine, otvorenja novih radnih mjesta, smanjenja dispariteta u dohocima među državama i pomoći zemljama u razvoju te im omogućiti izlazak iz siromaštva. Uistinu se dosta toga ostvarilo, ali su masovni mediji donijeli i negativne posljedice poput brzog pretoka kapitala koji je doveo do preseljenih tvrtki, iskorištavanja radnika trećeg svijeta, sive trgovine, medijskog nasilja. S političke strane je negativan doprinos masovnih medija svakako rat, a s kulturne strane amerikanizacija.

3.2. OPĆENITO O PORTALIMA

Portali u današnje vrijeme predstavljaju glavni izvor informacija i najkorišteniji su masovni medij. Umjesto novina, televizije i radija većina korisnika informacijama pristupa putem portala čije su prednosti brži pristup, obuhvaćanje šire publike i dvosmjerna komunikacija, odnosno interakcija. Putem mobilnih uređaja s pristupom internetu informacijama se može pristupiti na bilo kojem mjestu i u bilo koje vrijeme. Profesor Sveučilišta u Dubrovniku Mato Brautović stručnim riječima odredio je definiciju portala: »Online mediji su web stranice kojima je svrha informiranje korisnika, i to neovisno o tome radi li se o informativno-političkom, zabavnom ili nekom drugom sadržaju te neovisno o tome radi li se o digitalnom izdanju klasičnih medija ili o novom mediju. Pritom one ostvaruju masmedijski učinak ili imaju potencijal za njegovo ostvarivanje«. (Brautović, 2011:13)

Vanesa Benković i Ivan Blabanić podijelili su portale prema njihovu izdanju u dvije vrste. Neke od dnevno informativnih internetskih portala označili su kao produžetak tiskanog, radijskog ili televizijskog izdanja, dok su druge nazvali samostalnim medijima koji su napravljeni isključivo za oblik internetske elektroničke publikacije. Bez obzira je li u pitanju produžetak izdanja koje se izdaje i putem tradicionalnih medija ili je napravljen isključivo za internet, njegov sadržaj određuju značajke osobite isključivo za internetski medij. (Blabanić, Benković, 2010:44). Brautović dodaje kako se *online* mediji od klasičnih medija razlikuju po izvoru, novostima i načinu prezentiranja novosti. Naime, »gatekeeperi« nemaju više potpunu kontrolu nad sadržajem i ne odlučuju koje će se novosti objaviti te kako će se prezentirati. (Brautović, 2011:14)

Isporuka vijesti može se razlikovati u vremenu, prostoru, načinu i sadržaju isporuke, što dokazuje teoretičar Bruce Garrison koji je utvrdio četiri modela *online* medija. Prvi je tzv. dvadesetčetverosatni model koji radi na načelu objavljivanja novosti tijekom 24 sata. Slijedi model oglasni prostor zajednice koji, pored novosti, sadrži informacije o zajednici, novosti u umjetnosti, vremenske prognoze i novosti iz gospodarstva. Treći model je nadomjesni model koji upotrebljava neograničen prostor na internetu da bi proširio sadržaje koje objavljuju

klasični mediji. Zadnji je ekskluzivni model kojeg koriste *online* mediji i na kojem objavljuju sadržaje koji nisu dostupni nigdje drugdje te je skup za održavanje. (Garrison, 2005 prema: Brautović, 2011:14-15)

Teoretičar Mike Ward naveo je nekoliko karakteristika koje bi trebao sadržavati svaki dobro napravljeni portal. On navodi kako sadržaj portala treba biti napisan neposredno, osim teksta može sadržavati i druge medije kao što su fotografije, može biti multimedijalan, što znači da ima tekst, fotografije, videozapise, grafičke priloge, animacije i zvukove; mora biti pisan na nelinearan način, što omogućavaju poveznice, i arhiviran, znači da ima mogućnost pohranjivanja te ponovnog prikazivanja velikih količina informacija. (Ward, 2002 prema: Brautović, 2011:43)

U današnje vrijeme skoro ne postoji novina, magazin, televizija ili radio koji nisu pokrenuli i svoj internetski portal. Korisnici koji imaju pristup brzom internetu više vremena provode *online* te konzumiraju medijske sadržaje *online*. Prvi *online* medij bio je Paolo Alto Weekly iz Kalifornije, koji je u siječnju 1994.godine *online* novosti počeo objavljivati dva puta tjedno. Prve velike novine koje su pokrenule svoje *online* izdanje bile su The Chicago Tribune 1995. godine i onda The New York Times 1996. godine. (Brautović, 2011:13) Pretpostavlja se da je prvi medij koji je pokrenuo web stranicu u Hrvatskoj Hrvatska radiotelevizija (www.hrt.hr) 1994. godine (Brautović, 2011:24), a u Sloveniji radiotelevizija Slovenija (www.rtv slo.si) 1995. godine (MMC SLO, 2018). Najčitanijim portalom u Hrvatskoj, prema stranici Gemius Audience, smatra se 24sata.hr (Gemius Audience, 2019), a u Sloveniji 24ur.com (Alexa, 2019). Oba portala označavaju se kao žuti tisak. Prve novine u Hrvatskoj koje su pokrenule svoj portal bio je Glas Istre 1996. godine (Brautović, 2011:24), a u Sloveniji Dnevnik, također, 1996. godine (Rokavec, 2015:26). Kao i u Hrvatskoj i u Sloveniji *online* mediji pokrivaju raznovrsna područja, poput političko-informativnih vijesti, *lifestyla*, sporta, horoskopa, zabave, gospodarstva, kulture, znanosti, automobila, znači sličan sadržaj kao i u dnevnim novinama. Za *online* medije specifičan je jako mali broj zaposlenih novinara i urednika koji obrađuju više različitih rubrika. Osobito je i da se puno više radi u redakciji nego na terenu, a dominantan model rada *online* novinara je prikupljanje i produciranje sadržaja, odnosno preuzimanje iz drugih *online* medija ili objavljivanje sadržaja klasičnih izdanja. Najčešće i najpouzdanije sadržaje preuzima se iz novinskih agencija. U Hrvatskoj je to HINA - Hrvatska izvještajna novinska agencija, a u Sloveniji STA - Slovenska tiskovna agencija. Za svaki medij je preporučljiva i nužna suradnja s bar još jednom inozemnom novinskom agencijom. (Brautović, 2011:16)

3.3. ODNOS MEDIJA I DRAMSKE UMJETNOSTI

Većina grana, kako znanstvenih tako i umjetničkih, počele su svoja ostvarenja stavljati na internet. Ostvarili su svoje portale da bi se promovirali i da bi pridobili što veći broj suradnika, potrošača ili pratitelja. Upravo zbog toga je prema riječima Aleksandre Brakus »internet postao sve značajniji kulturni prostor«. (Brakus, 2013:217) Naime, ta svjetska mreža donijela je promjene i u području umjetnosti. Aleksandra Brakus kaže kako danas na svijetu ne postoji kulturna institucija koja nije predstavljena na internetu. »Galerije, muzeji, časopisi, festivali, kazališta, izdavači nude putem interneta informacije o sebi, svojim programima, nude svoje umjetničke sadržaje, kontaktne adrese pozivajući korisnike na suradnju i razmjenu mišljenja«. (Brakus, 2013:217) Ali tu je tek početak. Nakon toga dolazi praćenje elektronske kulture koja postoji u specijaliziranim institucijama. Jedna od takvih je londonska HTTP galerija čija svrha je javni pristup virtualnom kulturnom prostoru. Tu su prikazani različiti umjetnički sadržaji do kojih publika može doći putem interaktivnih programa. (Brakus, 2013:216) »Tim činom umjetnost postaje jeftinija i dostupnija široj publici, elektronske umjetnosti pa efikasnije i naglašenije prisutne u svakodnevnom životu.« (Tišma, 2008:13-14 prema: Brakus, 2013:216) Galerije, biblioteke i muzeji danas su opremljeni internacionalnom vitrinom čime nude pristup svojoj stranici na međunarodnoj mreži interneta, sjedeći u sobi, preko web stranice moguće je posjetiti muzeje. Postoji tzv. internetska umjetnost koja je bila rađena upravo za ovaj medij, za njegov jezik i tehničke mogućnosti. To je portal *Net.art*, »čija djela ne samo da su stvorena jezikom mreže nego su i najgledljivija i najdjelotvornija u tom okruženju i s pomoću mrežnih sredstava distribucije i prezentacije, a to znači putem računalnih monitora i zvučnika«. (Brakus, 2013:217) Kasnije se pojavila i prodajna galerija net umjetnosti *Art.teleportacija*, gdje se prodaju djela koja su rađena isključivo za internet. Riječ je o davanju vrijednosti idejama te otkupu prava na njihovo korištenje. (Brakus, 2013:218)

Primjena interneta i ostalih medija primijetili su se i u kazališnoj, odnosno dramskoj umjetnosti. Godine 1860. veliki utjecaj za promociju kazališta imale su fotografije glumačkih zvijezda objavljene u malim izložbama ili u tisku. (Lukić, 2011:101) Danas se kazalište u tiskovinama prati puno manje nego u prošlosti, a iz televizijskih postaja kulturni su programi izbačeni zbog visokih cijena minutaže. (Lukić, 2011:102) Ali, hrvatski teatrolog, dramaturg, dramski pisac i sveučilišni profesor Darko Lukić u djelu »Kazalište u svom okruženju« zapisao je da se nikad u povijesti nije toliko masovno govorilo o kazalištu niti je toliko ljudi znalo za kazalište kao danas, ponajprije zahvaljujući mediju televizije. Naime, poznato je da televizija prenosi kazališne predstave izravno te da ih pohranjuje kao videozapis«. (Lukić, 2011:103) Svakako se

ne smije zaboraviti ni na najmlađi medij - internet putem kojeg su kazališta i ostale dramske organizacije ostvarile svoje portale te se tako promovirale i ostvarile povećanje svoje publike. Portali najčešće sadrže informacije o ustanovi te njezinom djelovanju, poput podataka o povijesti zgrade i počecima djelovanja kazališta, impressumu, rasporedu predstava, repertoaru i novostima. Zahvaljujući medijima, pogotovo internetu, bitnim se kazališnim proizvodom može smatrati i kazališnu kritiku koja predstavlja sredstvo komunikacije između kazališta i njegovih publika. (Lukić, 2011:107-108) Darko Lukić je kritiku objasnio sljedećim riječima: »Kritika je evaluacija i analiza djela, sukladno prihvaćena estetskim načelima te predstavlja proizvod medija, a ne kazališta«. (Lukić, 2011:107-108) Zahvaljujući medijima, masovnim širenjem pismenosti i tiska je u razdoblju od 1850. do 1970. godine rastao utjecaj posrednika u kazalištu, poput kritičara, publicista i komentatora. (Lukić, 2011:101) Utjecaj kritike na publiku ovisi o mediju u kojemu se kritika objavljuje, ali i o informiranosti i znanjima kritičara koji je pišu. Kada je riječ o kazalištu, kritika je još uvijek ponajviše prisutna u dnevnim novinama. (Lukić, 2011: 114)

Postankom interneta u kazalištu počinju se koristiti i drugačija sredstva, tzv. način multimedijalnosti koji označava uporabu drugih medija u kazalištu, ponajviše filma. Multimedijalnost se pojavljuje se kod kazališnog *mainstreama* gdje film ili video ponajprije dopunjavaju iluziju scenografije i režije, djeluju pravocrtno i postižu veću spektakularnost te jaču iluziju. Kasnije se taj termin pretvorio u intermedijalnost zato što je riječ o interakciji među različitim medijima. Ona se veže s eksperimentalnim kazalištem kod kojeg su scenografija, režija i dramaturgija prepletene, a korištenje snimljenih medija povećava prostor identiteta, građe, interakcija, interteksta i problema. (Lukić, 2011:51) Kazalište je zapravo već samo po sebi intermedijalno jer u njemu se nalazi susret književnih, vizualnih, glazbenih i izvedbenih elemenata, pa tako se s ubacivanjem filma samo proširuje kazališna hibridnost. (Lukić, 2011:51). Darko Lukić je djelovanje intermedijalnosti u kazalištu objasnio na sljedeći način: »Intermedijalnost u kazalištu uvijek djeluje na relaciji izvođač-publika, kazalište-predstava-drugi mediji i u odnosu na različite tipove stvarnosti, a u teorijskoj uporabi pojam danas ima više značenja, pa može označavati prijenos teme i sadržaja iz jednog u drugi medij ili specifičnu formu intertekstualnosti, potom rekreaciju estetičkih konvencija različitih umjetnosti i medija u nekom novom, različitom mediju«. (Lukić,2011:52) »Riječ intermedijalnost je kazališnoga podrijetla jer je riječ intermedij u kazalištu označavala divertiment ili zabavni dio (baletski, akrobatski, dramski, glazbeni) prikazivan između činova u vrijeme stanke«. (Lukić, 2011:53) Upravo zbog intermedijalnosti je prema Barthesu svaka kazališna predstava »kibernetički

stroj«. Valja spomenuti kako se već Aristotel oslanjao na intermedijalnost jer je glazbu vidio kao »ukras tragedije«. (Lukić, 2011:53)

Treba napomenuti još jednu činjenicu koja se tiče kazališta. Postdramski teoretičar Hans Thies Lehmann upozorava kako je tijekom povijesti na polog došla televizija, video i film i iz toga slijedi da »Kazalište više nije masovni medij«. (Lehmann, 2004:15 prema: Lukić, 2011:61) Neki teoretičari ga promatraju kao stari medij koji je imao svoje vrijeme. (Lukić, 2011:60) Pojavom već spomenutih novih medija kazalište je bilo stavljeno pred nove izazove, smanjena je njegova kulturna uloga u suvremenom društvu. Ali kazalište ne zaostaje za ostalim medijima. Npr. tehnika rasvjete u kazalištu preuzela je modele filmske montaže kako bi postigla slične učinke kao u filmu, u kućnim kazalištima koristi se skupljanje različitih medijskih tehnologija koje imaju cilj ostvariti dojam kina u uskom prostoru dnevne sobe. (Weber, 2004:296 prema: Lukić, 2011:62) Prva uporaba tehnologije u kazalištu primjenjuje se već u Staroj Grčkoj gdje su za spuštanje likova bogova s Olimpa na pozornicu koristili odgovarajuće tehnološke naprave i u prvom stoljeću kada je Heron iz Aleksandrije izmislio mehaničko kazalište s pokretnim lutkama i predmetima koje su pokretali animirani strojevi. Najstarijim tehnološkim postupkom u kazalištu smatra se kazalište sjena koje je bilo preteča filmskih projekcija. U srednjom vijeku su pomoću tehnoloških naprava proizvodili pakleni oganj ili podizali u zrak rajske anđele. (Lukić, 2011:72) Godine 1910. tehnologija i mediji u kazalištu prouzročili su znatnu promjenu. Prešli su s prirodnog dnevnog osvjetljenja na umjetno osvijetljene predstave u zatvorenim prostorima. Prostore su najprije osvjetljavali svijećama, zatim plinskom rasvjetom, potom električnom energijom. Uskoro se pojavilo i ozvučenje te korištenje projekcija. Sve su to napreci koji su izravno utjecali na promjenu dramskog pisma, dramaturgiju izvedbe, režiju, scenografiju, kostime te općenito na način i stil glume. (Lukić, 2011:77) Također su 1914. godine u kazalište uvedena slova, 1923. godine po prvi puta je korištena kamera na sceni, a teleprisutnost se pojavila 1969. godine kada su telekomunikacijski povezali četiri različita prostora u Bostonu. (Lukić, 2011:79) Potrebno je spomenuti i tzv. inteligentnu pozornicu. »Računalno kontroliran scenski prostor koji reagira na izvođača i surađuje s njim«. (Lukić, 2011:79) No, već u devetnaestom stoljeću uspostavila se velika interakcija između kazališta i novih medija. Fotografija i audiofonija se tako u kazalištu javljaju već u 19. stoljeću, u razdoblju od 1930. do 1950. za kazalište se posuđuju i elementi radioemisija iz čega se razvija vrsta kazališne komornosti, a slijede naravno i elementi filma. Prvi filmovi su zapravo bili snimljene kazališne predstave. (Duvignaud, 1978:751 prema: Lukić, 2011:85) Računalna tehnologija u velikoj mjeri izmijenila je pristupe u proizvodnji i konzumaciji umjetnosti, pa tako i kazališta. Pod utjecajem tehnologije nastao je jedan oblik novog kazališta, zvanog virtualno kazalište koje

se oblikuje interakcijom između gledatelja i umjetničkoga djela te gledatelju omogućava da istovremeno bude prisutan i u realnom i u virtualnom okruženju. (Lukić, 2011:93) Uključuje živo kazalište, ples, performanse koji uključuju digitalne manipulirane projekcije, robotske predstave, predstave virtualne stvarnosti i instalacije. (Lukić, 2011:94)

Heilburn i Gray za kraj kažu kako se kazališna umjetnost u današnje vrijeme mora natjecati s masovnom kulturom, agresivno nametanom kroz masovne medije, ali da kazalište usprkos masovnosti novih medija i dalje ima svoje mjesto u društvu i svoj poseban način komunikacije s publikom. (Heilburn i Gray, 2001:384 prema: Lukić, 2011:70)

4. PORTALI »Vecernji.hr« i »Delo.si«

U trećem dijelu diplomskog rada predstaviti će se portal Vecernji.hr i Delo.si. Kod pojedinog portala reći će se nešto o početku pokretanja, njegovom razvoju, načinu rada i njegovoj strukturi.

4.1. PORTAL »Vecernji.hr«

Večernji list je svoju *online* stranicu pokrenuo u veljači 1999. godine te ubrzo nakon pokretanja ostvario veliku posjećenost. Posljednjim redizajnom potvrdio je svoju dominantnost u hrvatskom *online* prostoru te je među prvima u Jugoistočnoj Europi koji je počeo primjenjivati konvergentan način rada. Tu je doživio znatne probleme koje mu je prouzročila tradicionalna organizacijska kultura koja postoji u tiskanom izdanju, jer kolektiv pruža otpor konvergentnom načinu rada i *online* izdanje doživljava isključivo kao dodatni kanal za distribuciju tiskanog sadržaja, a ne kao zasebni medij sa svojom filozofijom rada. (Brautović, 2011:29) Njegov tradicionalni pristup vidljiv je u selekciji sadržaja naslovnice *online* izdanja, koja se gotovo potpuno preklapa sa sadržajem naslovnice tiskanog izdanja.

Vecernji.hr drži rubrike poput Vijesti, Sporta, Lifestyla, Vecernji60.hr, Vecernji.tv, Zagreb, Showbiz, Biznis, Tech/Sci, Auti, Kultura, Blogosfera, Premium i Lokalni.hr. (Večernji list, 2019)

Tablica 3. Rubrike i podrubrike Vecernjeg.hr

RUBRIKE	PODRUBRIKE
Vijesti	Hrvatska, EU izbori, Crna kronika, Svijet, Zanimljivosti, Kućni ljubimci, Svijet 2068, Hrvatska kakvu trebamo, Mala akademija financija, Kupujem hrvatsko, 20 godina portala
Sport	Nogomet, SP rukomet 2019, Košarka, Tenis, Rukomet, Hokej, Automoto, Borilački sport, Vaterpolo, Na rubu, Ostali, Oproštaj Cro Copa
Lifestyle	Zdravlje, Ljubav & veze, Moda & ljepota, Kućne čarolije, Putovanja, Gourmet, Turistička patrola, Takva sam, kakva sam; Hrvatska liječi, Čarobna Lika, Nesanica
Zagreb	ZG Vijesti, Županija, ZG Život, Zagreb zdravstveni Turizam
Showbiz	Zvijezde, Estrada, TV Hollywood, Ultra Europe 2019, Večernjakova ruža

Biznis	Kompanije i tržišta, Poduzetništvo & karijere, Gospodarstvo, Potrošač, EU fondovi, Mentorstvo među ženama, Bjelovarski sajam, IEDC Edukacija, InvestCro - Kako do ulagača
Tech/Sci	Tehnologija, Gadgeti, Znanost, SMART
Auti	Kvaliteta goriva, Vozi EKO, Budućnost sada
Kultura	Film, Glazba, Kazalište, Knjige, Vizualna umjetnost, Kratka priča, Dani satire, Ruski filmski festival
Blogosfera	Svi blogovi, Blogerske vijesti
Premium	Analize i intervjui, Sport premium, Kultura premium, Život i stil, Kolumne
Lokalni.hr	Gradovi, Općine, Županije, Vijesti, Specijali, Dani EU fondova

Izvor: *Vecernji.hr* (2019.) Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/> (24. 4. 2019.)

Jedna od rubrika je, također, Večernji TV koja donosi razgovore najboljih reportera i komentatora Večernjeg lista te lica aktera najvažnijih događaja u Hrvatskoj uključujući politiku, sport, »showbizz«, »lifestyle« i kulturu. U toj rubrici analiziraju se događaji i istražuju fenomeni. Isključivo trenutačnu i veoma posebnu rubriku predstavlja Vecernji60.hr koja je stvorena povodom obilježavanja 60 godina postanka Večernjeg lista te 20 godina njihovog postanka i u *online* izdanju. Sadrži podrubrike kao što su Naslovnica, Novosti, Večernji i Priče. Sam dizajn portala Vecernji.hr vrlo je jednostavan. Odmah pri ulasku na portal na samom vrhu stranice prikazuje nam se oglas, a onda ispod toga slijede članci. S desne strane pružaju se najnovije vijesti, a skroz na dnu mogu se pronaći informacije o uvjetima korištenja, politici privatnosti, oglašavanju, EU izborima – cjenik, impressumu i RSS-u. (Večernji list, 2019)

U posljednjih 20 godina rada portala u redakciji Vecernji.hr izmijenilo se puno kolega novinara, urednika, *marketingaša* i *webmastera*. Njegov prvi urednik bio je Božidar Mušica, koji kaže kako nije dugo trebalo za pokretanje weba, ali u to vrijeme bili su limitirani snagom strojeva, stranice su im se otvarale i po pet minuta, a nekada su i rezali naslovnice i stavljali fotografije manjih rezolucija. Na samom početku *online* izdanje još nije moglo zamijeniti tiskano izdanje. (Lijović, 2019) U 2004. godini krenuli su u veliki projekt redizajna i promjene uređivačke politike te u proljeće pokrenuli portal u pravom smislu te riječi. Glavni urednik portala od 2004. do 2009. godine bio je Branimir Kovač, dugogodišnji Večernjakov suradnik koji je radio u gradskoj rubrici, pratio događanja u Saboru i hrvatsku politiku, *biznis*, a godinama je uređivao i novinski prilog Online o tehnologiji. U 2009. godini portal su redizajnirali pod vodstvom Marijane Mijat, a od 2010. do 2012. godine za Vecernji.hr zauzimali su se izvršni urednici Vanja Moskaljov i Danijel Lijović. Najdulju karijeru urednika portala Večernjeg lista doživio

je aktualni urednik Dario Markas, koji je u redakciju stigao 2012. godine kada je Večernji zaostajao za konkurencijom. U posljednjih sedam godina napravljena su dva velika redizajna, prvi su realizirali cijeli *responsive news* portal, redizajnirali mobilnu aplikaciju. Prvi su i od velikih portala uveli sustav naplate sadržaja poznat kao Premium, uspješno su pokrenuli najuspješniji portal u domeni zdravlja i *lifestylea* Ordinaciju, pokrenuli niz potportala, od Dive, Livinga i Vojne povijesti do Moje Hrvatske, Agrobiza i Lokalni.hr te pokrenuli i društvene kanale koji se danas koriste. Početkom prošle godine pustili su u rad najmoderniji TV studio i Večernji TV i time u velikoj mjeri povećali vlastitu videoprodukciju, najkvalitetniju na domaćem portalu. (Lijović, 2019)

4.2. PORTAL »Delo.si«

Delo je jedan od prvih slovenskih dnevnika koji je uveo internetsko izdanje te se time popelo na sam vrh najčitanijih novina u Sloveniji. Društvo Delo je vlasnik dnevnih tabloidnih novina Slovenske novice koje predstavljaju najčitaniji časopis i portal u Sloveniji. Internetski portal Delo.si je 2011. godine doživio potpunu preinaku tehnološke nadgradnje te time postao najomiljeniji i najposjećeniji slovenski dnevnik na tablici i iPad-u. Godine 2013. uz redovnu prodaju uveli su digitalno izdanje dnevnika i uključili se u puno projekata koji su se temeljili na digitalnom razvoju, stvaranju internetskih stranica i aplikacija prilagođenih različitim grupama čitatelja i korisnika. Njihov cilj je čitateljima svaki dan pružati kvalitetne i ažurne informacije, poticati kulturu čitanja i otvarati bitne društvene teme. Time žele utjecati na demokratizaciju slovenskog društva. Glavnina čitatelja Dela.si je više obrazovana populacija, s visokim prihodima, a poznat je i po kvalitetnim fotografijama i velikom broju interaktivnih i video sadržaja. Odgovorni urednik Dela.si je diplomirani novinar i magistar ekonomije Uroš Urbas, urednica digitalnih sadržaja je Mateja Klavs. Dizajn internetskog portala Dela sadrži s lijeve i desne strane oglase, na krajnjem gornjem dijelu izmjenično vrti se deset vijesti iz različitih područja, ispod toga nalazi se mogućnost odabira tiskanog ili digitalnog izdanja, a zatim slijede njihove stalne rubrike kao što su Novice, Gospodarstvo, Lokalno, Mnenja, Šport, Kultura, Magazin i Prosti čas te privremene rubrike poput Mobilnost, Delo 60 let, Pogled 2020, Evropa smo ljudje i Učitelj sem! Učiteljica sem! S desne strane pružaju nam se i najčitanije vijesti, a na dnu nalaze se informacije o uredništvu, oglašavanju, uvjetima korištenja te politici osiguranja i zasebnosti. (Delo, 2019)

Tablica 4. Rubrike i podrubrike portala Delo.si

RUBRIKE	PODRUBRIKE
Novice	Slovenija, Svet, Znanotech, Okolje, Črna kronika
Naslovnica	Sobotna priloga, Nedelo, Svet kapitala, Tiskane izdaje, Spletna trgovina, Napredni iskalnik, Delosled
Gospodarstvo	Novice, Kariera, Svet kapitala
Lokalno	Ljubljana in okolica, Štajerska, Gorenjska, Dolenjska, Prekmurje, Koroška, Primorska in Notranjska
Mnenja	Komentarji, Kolumne, Gostujoče pero, Pisma bralcev
Šport	Nogomet, Košarka, Zimski športi, Hokej, Kolesarstvo, Tenis, Rokomet, Drugi športi
Kultura	Glasba, Film & TV, Oder, Knjiga, Ocene, Vizualna umetnost, Razno
Magazin	Svet so ljudje, Zanimivosti
Prosti čas	Potovanja, Avtomobilno, Rekreacija, Zdravje, Kulinarika, Dom in družina

Izvor: *Delo.si* (2019.) Dostupno na: <https://www.delo.si/> (24. 4. 2019.)

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu rada pod naslovom metodologija rada opisać će se ciljevi istraživanja, postaviti istraživačka pitanja i objasniti metode istraživanja.

5.1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je prikazati medijsku sliku dramske umjetnosti na hrvatskom portalu Vecernji.hr i slovenskom portalu Delo.si.

Prema tvrtki specijaliziranoj za praćenje čitanosti portala u Europi, GemiusAudience, Vecernji.hr je najčitaniji portal u Hrvatskoj koji, također, izdaje i svoje tiskano izdanje.

Slična je situacija i u Sloveniji. Delo.si je prema stranici Alexa-Topsites najčitaniji portal u Sloveniji koji, također, izlazi u tiskanom izdanju. Ispred portala Vecernji.hr i Delo.si nalaze se samo portali koji imaju karakteristike žutog tiska.

5.2. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Istraživanje medijske slike dramske umjetnosti na portalima »vecernji.hr« i »delo.si« uključuje sljedeća istraživačka pitanja:

1. U kojoj mjeri su portali »vecernji.hr« i »delo.si« pisali o dramskoj umjetnosti?
2. Kolika je zastupljenost pojedinačnih tema (dramska, lutkarska, improvizacijska i plesna predstava, balet, opera, mjuzikl i druge teme) na pojedinačnom portalu te postoje li razlike u zastupljenosti tema između ova dva istraživačka portala?
3. U kojoj mjeri su zastupljeni članci o dramskoj umjetnosti prema geografskom fokusu (Zagreb, Ljubljana, Split, Maribor, inozemstvo...)?
4. Koji medijski žanr prevladava prilikom izvještavanja o dramskoj umjetnosti?
5. Koje su veličine članaka na pojedinim portalima?
6. Koliko često je u istraživanom korpusu došlo do suradnje između Hrvatske i Slovenije?

Pitanjima koja su prikazana u gornjim primjerima najlakše će se dobiti egzaktni uvid u sliku dramske umjetnosti na pojedinom portalu, a time će se moći napraviti i dobru komparaciju. Na većinu pitanja odgovorit će se brojkom, što znači da ćemo moći točno vidjeti kolika je razlika između jednog te drugog portala. Time ćemo moći odgovoriti što pojedini portal ima bolje od drugog i obrnuto te što bi se sve moglo nadodati ili promijeniti.

5.3. METODE ISTRAŽIVANJA

U teorijskom dijelu rada koristit će se deskriptivna, eksplanatorna i komparativna metoda, a u istraživačkom dijelu rada koristit će se kvantitativna i kvalitativna analiza sadržaja.

Istraživanje će se provoditi u razdoblju od 1. 1. 2019. godine do 30. 5. 2019. godine. Na portalu Vecernji.hr analizirat će se sadržaji koji se nalaze pod rubrikom »Kultura« i pod podrubrikom »Kazalište«.

Na portalu Delo.si analizirat će se sadržaji pod rubrikom Kultura i pod podrubrikom »Oder«, što znači pozornica. S obzirom na provedeno preliminarno istraživanje očekuje se korpus od cca. 150 članaka.

5.3.1. KORIŠTENE METODE U TEORIJSKOM DIJELU RADA

Već je spomenuto kako će se u teorijskom dijelu rada koristiti deskriptivnom, eksplanatornom i komparativnom metodom. Svaku od njih će se prvo teorijski objasniti, a potom objasniti i na koji način će ju se koristiti na konkretnom primjeru.

5.3.1.1. DESKRIPTIVNA METODA ISTRAŽIVANJA

Deskriptivna metoda istraživanja ili metoda deskripcije, Miroslav Žugaj kaže kako se njome opisuje izgled nekog predmeta ili tijeka događaja pri čemu se nabrajaju oznake nekih pojmova. Na opise činjenica, podataka i pojava u znanosti stavlja se velika pozornost. Žugaj ističe kako neki teoretičari deskripciju svrstavaju u tzv. pomoćne postupke koji djelomično zamjenjuju definiciju te u područje predmetnog mišljenja. (Žugaj, 2007:97) Kod deskriptivne metode nije bitno samo da predmet, odnosno situaciju opišemo, nego je bitno da ju objasnimo - zašto je takva, pojasnimo uzroke i odgovorimo na pitanje zašto. Ova metoda uvijek se koristi u početnoj fazi znanstvenog istraživanja. (Žugaj, 2007:97) Konkretno u našem primjeru istraživat će se medijska slika dramske umjetnosti na portalima Vecernji.hr i Delo.si zato što nas zanima kolika je zastupljenost te teme, pod kojom rubrikom i podrubrikom se nalazi ta tema te što se sve svrstava pod tu temu.

5.3.1.2. EKSPLANATORNA METODA ISTRAŽIVANJA

Ivana Maurović i Ivana Sekol tvrde kako eksplanatorna metoda istraživanja podrazumijeva prikupljanje podataka prvo kvantitativnim, a potom kvalitativnim metodama. Ovaj pristup koristiti se kako bi se pomoću kvalitativnih podataka razumjeli kvantitativni. Također, kvantitativni podaci mogu služiti za odabir uzorka za kvalitativno istraživanje, a prema određenom kriteriju. (Maurović, Sekol, 2017:13) Jedno od istraživačkih pitanja ovog diplomskog rada je »Koliko često je u istraživanom korpusu došlo do suradnje između Hrvatske i Slovenije?« To pitanje se, naravno, odnosi na gostujuće predstave koje su Hrvati imali u Sloveniji i na one koje su Slovenci imali u Hrvatskoj, na predstave koje su kazališta Hrvatske i Slovenije izvela zajedno te na ostale bilo kakve suradnje između te dvije zemlje. Kvantitativno istraživanje pomoći će pronaći broj članaka koji opisuju suradnju između Hrvatske i Slovenije, a potom će se upravo njih detaljnije promatrati, odnosno kvalitativno ih analizirati. To će biti kriterij odabira članaka za kvalitativnu analizu.

5.3.1.3. KOMPARATIVNA METODA ISTRAŽIVANJA

Prema Miroslavu Žugaju komparativna metoda je široko zastupljena metoda putem koje dobivamo komparacije među dvama događajima ili pojavama te se može vidjeti njihova sličnost, zajednička obilježja ili različitosti. Kod usporedbe između dva događaja ili pojave utvrđuju se njihove zajedničke karakteristike, a onda slijede one karakteristike po kojima se razlikuju. Bitna uloga komparativne metode je u tome što bez usporedbe nije moguće ustvrditi ni podudarnosti, kao ni protivnosti nekih pojava ili objekata, bez kojih se ne može doći do znanstvene spoznaje. Primjena ove metode zahtijeva posebnu preciznost u obradi pokazatelja i opreznost u zaključcima, a može i najbolje predočiti kontinuitet pojedinih problema. (Žugaj, 2007:82) U primjeru ovog diplomskog rada već u samom naslovu spominju se dva portala iz dviju različitih zemalja i upravo između njih vršit će se usporedba. Međutim, usporedba, odnosno komparacija neće se odnositi na cjelovit sadržaj portala, nego samo na pojedini dio, pobliže na sadržaje koji obuhvaćaju dramsku umjetnost. Tako će se moći odgovoriti na pitanje koji portal namjenjuje više prostora dramskoj umjetnosti te napraviti druge usporedbe vezane za metodu kvantitativne analize, to jest temu, geografski fokus, žanr, autora, veličinu i izvođača.

5.3.2. KORIŠTENE METODE U ISTRAŽIVAČKOM DIJELU RADA

U istraživačkom dijelu rada koristit će se kvantitativna i kvalitativna analiza sadržaja. Prva se odnosi na brojanje članaka s određenim zajedničkim karakteristikama, a druga na dublji uvid nekih od članka koje će se određenim kriterijem dobiti pomoću kvantitativne analize.

5.3.2.1. KVANTITATIVNA METODA ISTRAŽIVANJA

Teoretičar Ratko Zelenika objašnjava kako »znanstvene kvantitativne metode daju mogućnost izražavanja, formuliranja i predstavljanja rezultata fundamentalnih, primijenjenih i razvojnih istraživanja u bročanim, preciznim, mjerljivim, stvarnim, istinitim i povjerljivim veličinama, omjerima, odnosima, količinama i brojevima«. (Zelenika, 2013:194) Kaže kako ih se koristi u kombinaciji s drugim znanstvenim metodama, i to u svim vrstama znanstvenih i razvojnih istraživanja te svim znanstvenim i umjetničkim područjima, njihovim poljima te interdisciplinarnim i multidisciplinarnim znanostima. Najvažnije znanstvene kvantitativne metode su matematičke i statističke metode, metode modeliranja, eksperimentalne metode, metode brojenja i metode mjerenja. (Zelenika, 2013:194) Ovaj diplomski rad primijenit će kvantitativnu metodu brojenja uz pomoć koje će se moći odgovoriti na postavljena istraživačka pitanja. Naime, dobit će se broj članaka pojedinog portala za određeno vrijeme praćenja, to jest pet mjeseci. Osim toga za pojedini članak istražiti će se njegova tema, žanr, geografski fokus, autor, veličina i izvođač.

Tema

Kao što je već rečeno, u oba portala istraživat će se članci vezani za dramsku umjetnost koji se na hrvatskom portalu Vecernji.hr nalaze pod rubrikom »Kultura« i podrubrikom »Kazalište«, a na slovenskom portalu Delo.si pod rubrikom »Kultura« i podrubrikom »Oder«, što znači pozornica. S obzirom na to da je dramska umjetnost zaista širok pojam, teme vezane za nju podijelit će se u manje skupove. Na početku podijelit će ih se prema vrsti predstave: dječja predstava, dramska predstava (komedija, tragedija, drama), improvizacijska predstava, glazbena predstava (monodrama, melodrama...), opera, plesna predstava (suvremeni ples, folklorni ples...), balet, mjuzikl i kabaret. Već tu dolazi do problema, naime, postoje i članci u kojima se piše o tzv. mješovitim predstavama u kojima se spajaju balet, opera, drama i sl. Prema tome te vrste članaka odlučeno je nazvati hibridima, iako se zna da također opera, balet, mjuzikl, kabaret i druge predstave predstavljaju spoj više umjetnosti. Nakon toga slijede ostale teme kao što su *in memoriam*, tema koja se odnosi na sjećanje umrlih osoba s područja dramske umjetnosti, onda predstavljanje osoba s područja dramske umjetnosti (glumci, režiseri, dramski

pisci, baletni plesači, plesači...), raznovrsni festivali vezani za sva područja dramske umjetnosti, obljetnice (obljetnice djelovanja kazališta ili djelovanja osoblja), dodjela nagrada i afere vezane za dramsku umjetnost. Pod tematiku kazališnih afera apeliralo se na plagijate dramskih predstava, probleme zapošljavanja u dramskoj umjetnosti te na politički nekorektne, skandalozne predstave. Za kraj je ostalo još nekoliko neodređenih tema koje se ne mogu nigdje svrstati. To su teme poput preuređenja kazališta, kazališnog projekta, otkaza predstave, edukacija umjetničkog programa, filma o baletu itd. Prema toj podjeli bit će 16 generalnih tema i 12 manje zastupljenih.

Žanr

U ovom diplomskom radu novinarski žanrovi podijelit će se prema podjeli hrvatskog novinara Inoslava Beškera, koji kaže da su novinarski žanrovi ili »oblici novinarskog izražavanja načini predstavljanja (prezentiranja) sadržaja«. (Bešker, 1996:157) Pri odabiru novinarskog oblika treba se osloniti na sam sadržaj, na njegovu namjeru i na novinarov osobni osjećaj za skladno, svrhovito odnosno lijepo. Svi oblici novinarskog izraza moraju imati osnovne osobine novinarskih informacija kao što su novost, aktualnost, istinitost, važnost i zanimljivost. (Bešker, 1996:157) I. Bešker je novinarske žanrove ili rodove podijelio na vijest, fotografiju, izvješće ili izvještaj, komentar, bilješku, recenziju, portret, izjavu, intervju, konferenciju, okrugli stol, reportažu, putopis, crticu, novinarsko istraživanje i feljton. To su žanrovi koje je odvojio Inoslav Bešker, ali potrebno je spomenuti da prilikom istraživanja članaka na portalima Vecernji.hr i Delo.si nisu bili pronađeni svi od nabrojanih oblika žanrova.

Diplomskim radom definicije Inoslava Beškera nadopunit će se, također, teorijom hrvatskog novinara i pisca Marka Sapunara. M. Sapunar je novinarske žanrove označio oblicima koji su već tijekom cijele povijesti u funkciji stvaralačkih čovjekovih akata i određene tehnologije« (Sapunar, 1994:71) Najprije ih je podijelio na one prisutne u novinama, na radiju, televiziji i, naravno, na internetu. S obzirom na to da je istraživanje diplomskog rada vezano za članke objavljene na portalima, usredotočit ćemo se na žanrove koji su osobiti za portale. Zapravo se na portalima pojavljuju oblici koji se mogu naći i u novinama. Sapunar je žanrove podijelio i prema protoku informacija na monološke i dijaloške. (Sapunar, 1994:72) Monološki žanrovi omogućuju jednosmjerni protok informacija. Među njima ubrajamo vijesti, izvještaje, izjave, komentare, bilješke i feljtone. (Sapunar, 2000:72) Međutim, pod dijaloškim žanrovima podrazumijeva se susret dvaju ili više bića koja razmjenjuju svoja iskustva, npr. intervju. (Sapunar, 2000:12)

VIJEST

Teorija vijesti Inoslava Beškera glasi: »Vijest je sažeti oblik koji obavještava o jednoj ili više činjenica.« (Bešker, 1996:157) U primjeru da postoji više činjenica, raspoređuje ih se prema značenju i njihovoj važnosti. S obzirom na sredstvo izraza vijesti može se podijeliti na pisane, fotografske i magnetoskopske. (Bešker, 1996:157)

Prema teoriji Marka Sapunara vijesti su: »elementarni medijski izraz nastao kao sinteza jezikoslovlja, logike i retorike.« (Sapunar, 2000:87) Vijest mora biti smještena u prostoru i vremenu. Zna se i da postoji 5 W pitanja na koje vijest treba odgovarati. Znači tko, što, kada, gdje, zašto i s kojom namjerom. To određivanje preuzeto je iz germanskih i anglosaksonskih jezika, gdje ovih pet pitanja započinje s dvostrukim v te je primijenjeno kao opća formula vijesti. Sapunar dodaje da se od novinara kod pisanja vijesti zahtijeva sažeto, jezgrovito *in medias res* izražavanje. S obzirom na to da se u zadnje vrijeme sve više informacija dobiva iz novinskih agencija i dopisništva, osim spomenutih 5 W pitanja, obavezno je navesti i izvor iz kojeg je dobivena napisana vijest. (Sapunar, 2000:87) Podvrsta vijesti je tzv. fleš ili blic vijest koja je kružna, kraća te nema svih značajki, ali treba biti usprkos tome svime razumljiva. Njezina namjera je da iznenadi, potakne te dobije čitateljevu pozornost. Fleš-vijesti se danas većinom koriste za naslove, odnosno uvodne znakove u izvještaj. Standardna vijest ima sva strukturalna obilježja i prema Sapunaru je »najsazetiji subjektivni odraz i izraz vanjskoga svijeta«. (Sapunar, 2000:88) To znači da ona preslikava, odnosno opisuje mentalnu sliku nečega što je opstojno, stvarno. Treći oblik vijesti je proširena vijest, forma koja polako prijelazi iz vijesti k izvještaju. Bit proširene vijesti je da uključuje proširene informacije o jednoj ili dvije strukturalne odlike. (Sapunar, 2000:90)

FOTOGRAFIJA

Fotografija se u novinarstvu počela koristiti tek nakon pedesetih godina. Razlog za njezino rijetko korištenje bio je spori prijenos, a koristile su se najviše arhivske snimke, posebice portreti. Do velike promjene došlo je izumom telefota koji je omogućio brzinu i aktualnost vizualne informacije. (Bešker, 1996:157) Svaki tekst popraćen fotografijom čitatelja će brže privući da ga pročita nego tekst bez fotografije bez obzira na to je li riječ o tiskanom ili elektroničkom obliku. Osim vijesti popraćene fotografijom na portalima mogu se pronaći i fotogalerije.

Marko Sapunar je pojavu fotografije spomenuo kod mješovitih žanrova, do kojih je, po njegovu mišljenju, dovelo uvođenje fotografije, slike te drugih oblika grafičkog dizajna koje su počeli uključivati u novine, i to posebice u literaturi i znanosti. Jedan od takvih žanrova je aforizam, literalno znanstveno novinarski žanr koji predstavlja sažetu, smislenu, zbijenu i duhovitu misao

o svijetu. Sljedeći primjer je anegdota, skup literarnih i novinarskih karakteristika. Riječ je o kratkoj priči neobičnog događaja koja je u književnost došla iz narodne usmene književnosti. (Sapunar, 2000:101) Među mješovite žanrove ubraja se i dosje, žanr koji je uveo istraživačko novinarstvo. Sve što se kaže u dosjeu treba polaziti iz istine i činjenice, a najviše ga se koristi u senzacionalnim i žutim novinama. Sljedeća je foto-vijest koja sadrži tehnologiju literarnog i likovnog elementa. S obzirom na to da ide za suradnju novinara i slikara, oni trebaju pripaziti da se ne iskrivi stvarnost. Zadnji primjer mješovitog žanra je humoreska ili satira. Pri tom žanru od autora zahtijeva se stvaralačko oblikovanje, zato ih skoro pa nikada ne pišu novinari, nego osobe s puno stvaralačke mašte. (Sapunar, 2000:102)

IZVJEŠTAJ ILI IZVJEŠĆE

Prema definiciji Inoslava Beškera izvješće je proširena vijest koja sadrži jednu ili više činjenica, opisuje zbivanje koje su proizvele te činjenice te iznosi njihov kontekst i smisao. Struktura izvješća sastoji se od uvodnog dijela s osnovnom informacijom i dopunskom informacijom, po mogućnosti i informacijom o načinu poteka događaja. (Bešker, 1996:158) »Izvješće može biti sažeto, ali i dugo, zapremajući čak više stranica ili više nastavaka.« (Bešker, 1996:158)

Marko Sapunar naglašava da je za izvještaje ili izvješća osobito da oni postupno razvijaju informaciju. Kod izvještaja se ne nabraja kao kod vijesti, nego se u sadržaj ulazi detaljnije, znači da se objasni kako se nešto zbilo, kako je proces tekao i sl. Osim toga izvještaj je puno duži od vijesti te uvodi fabulu. U fabulu se poredak informacija pojavljuje po načelu njihove pojave u vremenu i prostoru. Izvještaj uvijek govori o onome što su rekli ljudi u određenim situacijama i na događajima te kako odnosno što se na kraju zaključilo. Marko Sapunar zapisao je da se izvještaj sastoji od sljedećih bitnih elemenata: Prvi element je čin otvaranja sjednice, drugi opis dnevnog reda, treći navođenje bitnih citata, četvrti je opis spora, ako je bio prisutan, i kao peti element potrebno je istaknuti najbitniju poruku. (Sapunar, 2000:91) Kod istraživanja ovog diplomskog rada očekuje se upravo najviše izvještaja ili izvješća, koje se u tematici dramske umjetnosti najčešće koristi za izvještavanje o već prošlim predstavama.

REPORTAŽA

Inoslav Bešker zapisao je da je »reportaža oblik novinarskog izraza koji tretira neku autentičnu činjenicu (pojavu, osobu, događaj, predio).« (Bešker, 1996:160) Radi se o izrazito osobnom subjektivnom prilogu u kojem se prepoznata osobni stil novinara i koristi se bogatiji te stilsko obilježeniji jezik. (Bešker, 1996:160)

Kako kažu Sapunar i Grbelja, reportaža predstavlja najzahtjevniji i najsloženiji novinarski žanr, čija osnova je zapravo vijest. Ono što reportažu čini umjetničkom medijskom formom jest

umjetničko komuniciranje i povezivanje podataka te činjenica. Upravo zbog tih karakteristika naziva ju se »kraljicom svih novinarskih medija« (Grbelja i Sapunar, 1993 prema: Sapunar, 2000:122). Zapravo je reportaža češća na radiju i televiziji, ali je, također, prisutna u novinstvu gdje se često svodi na putopis ili novinsku priču. Novinar koji piše reportažu mora imati puno iskustva i, naravno, dobre izražajne sposobnosti. Reportaže se dijele u tri grupe. Najprije su to dokumentarne reportaže u kojima je riječ o prikazivanju prošlih događaja, u autentičnim reportažama riječ je o živim osobama koje pričaju o sebi, svijetu i o drugima, i za kraj dramatisirane reportaže pod kojom se podrazumijeva dramatisiranu, višeslojnu priču osobitu za radio i televiziju. To je reportaža koja je na granici s radijsko-televizijskom dramom. (Sapunar, 2000:123)

KOMENTAR

Inoslav Bešker kaže da je komentar mišljenje, analitički sud o nekom događaju. Prema njegovu mišljenju komentar iznosi prosudbe u povodu događaja i mora biti aktualan, znači vremenski vezan uz događaj. Komentar donosi vrijednosna gledišta i izrazito je osobni tekst. (Bešker, 1996:158)

Također, za Marka Sapunara komentar je analitički sud i skupno ime za vrstu analitičkih i angažiranih žanrova. Njima novinarstvo prikazuje najvišu izražajnu vrijednost. Osnovna osobina komentara je tumačenje i objašnjavanje. Bitno je da komentar sadrži dobru argumentaciju i snažan jezik te čitatelja uvjeri u pročitano. Prema Sapunaru u komentaru se mora prepoznati stvarna i utopijska svijest autora, treba postojati razlika između stvarnog i utopijskog vremena, između stvarne i utopijske pojavnosti, identiteta i, naravno, jezika. (Sapunar, 2000:95) Bešker je među komentare svrstao polemiku, pojavljuje se kada komentar ima za povod neku drukčiju prosudbu. U primjeru gdje je polemika ironična, sarkastična i »izigrava ruglu protivnika« (Bešker, 1996:158), riječ je o pamfletu. (Bešker, 1996:158) U ovu kategoriju ubraja se i osvrt, forma koja sadrži autorovo stajalište. Njegov predmet je najčešće u perfektu i predstavlja sažeti oblik izražavanja za kojeg je značajno postojanje poticajne početne teme. Ta tema mora u čitatelju probuditi pozornost. (Sapunar, 2000:93)

BILJEŠKA

Podvrsta osvrta je bilješka, literarizirani oblik osvrta koji se približava umjetničkom kazivanju. Sapunar i Grbelja kažu: »Bilješka je informacija o nekoj novosti, vrsta kraćeg napisa kojim se saopćavaju neki rezultati znanstvenog istraživanja ili neke novosti iz svijeta znanosti ili književnosti.« (Grbelja i Sapunar, 1993 prema: Sapunar, 2000:94) Inoslav Bešker nadodaje da ako se bilješka sastoji samo od jedne ili dvije riječnice, može ju se nazvati i glosom, što je u

staroj terminologiji bilo kratko objašnjenje novog nepoznatog pojma s pridihom sarkazma. (Bešker, 1996:158)

RECENZIJA

Tu se nikako ne smije zaboraviti na recenziju, žanr koji prema Beškeru prikazuje »znanstveni, umjetnički ili medijski čin (knjige, časopisi, predstave, koncerti, izložbe, arhitektonsko djelo, emisije ili programi)«. (Bešker, 1996:158) »Sadrži vijest ili izvješće i osvrt.« (Bešker, 1996:158h) Po mišljenju M. Sapunara glavna zadaća recenzije je da čitatelja upućuje u svijet znanstvene i umjetničke literature kako bi im pomogla da izbjegnu šund, kič i manje vrijedna djela te prestanu biti naivni čitatelji. Recenzije trebaju pisati iskusni novinari s godinama iskustva, obrazovanjem i poznavanjem dokaznog postupka, tzv. kritičari. (Sapunar, 2000:94)

PORTRET

Portret je žanr kojeg je Inoslav Bešker označio kritičkim prikazom jedne ličnosti i koji prema njegovu mišljenju ima značajke komentara, odnosno recenzije jer sadrži kritičku prosudbu. (Bešker, 1996:159) »Portretira se osobu koja je postigla uspjeh, stvorila neko znanstveno ili umjetničko djelo, dospjela na neku dužnost ili sišla s nje, ostvarila neki primat ili podvig u humanosti ili nehumanosti, u privredi, sportu ili drugdje.« (Bešker, 1996:159) »Portret osobe u povodu njezine smrti zove se nekrolog« (Bešker, 1996:159), drugim riječima »in memoriam«. To je osvrt koji se odnosi na život umrlog čovjeka poznatog u javnosti. (Sapunar, 2000:94) U nekrologe nije poželjno unositi negativne crte, ali uprkos tome treba sadržavati kritičku prosudbu pozitivnih i negativnih karakteristika. (Bešker, 1996:159)

IZJAVA

Pod izjavom se prema Beškeru podrazumijeva »kraći oblik u kojemu neka osoba, u svoje ime ili u ime neke organizacije, iznosi mišljenje o nekoj pojavi ili najavljuje neku akciju«. (Bešker, 1996:159) U primjeru traženja izjave od više osoba na isto pitanje riječ je o anketi. (Bešker, 1996:159)

KONFERENCIJA ZA NOVINSTVO

Inoslav Bešker opisao ju je kao grupni intervju u kojemu sudjeluju službene osobe i koji se primjenjuje povodom nekog događaja. Konferencije se zbivaju kada je potrebno u kratkom vremenu pružiti informacije većemu broju obavijesnih sredstava. (Bešker, 1996:159)

OKRUGLI STOL

Oblik novinarskog izraza koji ujedinjuje konferenciju za novinstvo i intervju. Od intervjua upotrebljava metodu razgovora time da novinar i sugovornik nisu ravnopravni. (Bešker, 1996:159)

PUTOPIS

Novinski žanr koji se objavljuje u glasilima. U njemu se opisuju pokrajine i ljudi, »propuštajuće kroz filter subjektivnih spoznaja«. (Bešker, 1996:160)

CRTICA

Crtica se od reportaže razlikuje po dužini i obuhvatu. Tretira jednu činjenicu, pojavu ili osobinu. (Bešker, 1996:160)

NOVINARSKO ISTRAŽIVANJE

Novinarsko istraživanje ujedinjuje elemente izvješća, reportaže, komentara, intervjua, izjava, ali i drugih žanrova. Njegova bit je istraživanje razloga, zbog kojih je došlo do određenog događaja, situacije ili pojave. (Bešker, 1996:160)

FELJTON

Publicistički prilog u kojemu se na publicistički način tretiraju nenovinarski, faktografski sadržaji poput povjesničarskih, sociografskih, biografskih, prirodno-znanstvenih i drugih. (Bešker, 1996:160) Njegove karakteristike su impresionistički oblik izražavanja, lak izraz, zanimljivost, zabavnost i efektivnost. (Sapunar, 2000:99) Ima aktualan povod, ali nema elemenata novosti. (Bešker, 1996:160)

INTERVJU

Inoslav Bešker je intervju objasnio kao razgovor novinara s nekom osobom, namijenjen objavljivanju. (Bešker, 1996:159) Kao što Bešker tako je i Sapunar intervju smatrao najjednostavnijom, najstroženijom i najčešćom formom dijaloškoga komuniciranja. (Bešker, 1996:159 i Sapunar, 2000:99) Prema Sapunaru riječ je o asimetričnoj komunikaciji u kojoj se podrazumijeva da intervjuirana osoba zna više o temi o kojoj se razgovora nego ispitivač. Zadaća novinarskog intervjua je da se određenu obavijest ispriča postupno. (Sapunar, 2000:99) Prema različitim teoretičarima postoji više vrsta intervjua. Ljubomir Rajnvajn ih je klasificirao u pet grupa. Prvo je klasični intervju u kojem su odgovori raspoređeni kronološki, slijedi interpretativni intervju, intervju u kojem novinar ispriča što mu je ispitana osoba odgovorila; narativni intervju u kojem se razgovor složi u obliku priče, reportažni intervju gdje se zapiše izvorne odgovore ispitane osobe i kolektivni intervju kod kojeg je riječ o nekoj vrsti ankete jer na postavljena pitanja odgovara više osoba. (Rajnvajn, 1988 prema: Sapunar, 2000:114)

Autor

Autore članka odredit će se prema načinu na koji se potpisuju. Prva mogućnost je potpis autora s imenom i prezimenom, druga u obrnutom redu, prezime i ime, treća mogućnost je potpis inicijalima, četvrta da autor uopće nije naveden, peta da je riječ o PR članku, šesta da je članak

preuzet od novinskih agencija poput HINA - Hrvatske izvještajne novinske agencije ili STA - Slovenske tiskovne agencije i zadnja mogućnost da je članak napisalo dvoje ili više autora.

Geografski fokus

S obzirom na to da se analizira članke hrvatskog portala Vecernji.hr i slovenskog portala Delo.si, očekuje se da će se geografski fokus u većini odnositi na ove dvije zemlje. Osim toga to su nacionalni portali, što znači da je najviše njihovih sadržaja vezanih za područje države, ali, također, izvještavaju o događajima regionalnog područja te inozemstva. Logično je da su događaji i zgrade vezane za dramsku umjetnost najčešće locirane u većim gradovima i prema tome će se geografski fokus sadržaja ovih dvaju portala podijeliti na prva tri najveća grada u pojedinačnoj zemlji. Za Hrvatsku to će biti Zagreb, Split i Rijeka, a za Sloveniju Ljubljana, Maribor i Celje. Slijedit će grupa inozemstvo u koju će se svrstati sve događaje izvana promatrane zemlje. Vrlo moguće je da će se u određenim člancima pojavljivati i više gradova odjednom ili pak da geografski fokus neće biti naveden. Prema tome će se po potrebi dodati još taj dio, a na kraju bit će napisani još gradovi na koje će se nadovezivati manji broj članaka.

Veličina

Veličina članaka podijeljena je u tri grupe: velike, srednje i male članke. Njihova veličina odredit će se prema broju riječi iz kojih se sastoji pojedini članak. Tako će se među male članke svrstati sadržaji koji broje do dvjesto riječi, u srednje od dvjesto do petsto riječi i u velike od petsto riječi i nadalje.

Izvođač

S obzirom na to da u Hrvatskoj i Sloveniji djeluju mnogobrojna kazališta, bilo bi nemoguće podijeliti ih na svaku kazališnu zgradu posebno, zato će se ih svrstati prema njihovu statusu. Bit će podijeljeni na javna i privatna kazališta. U Hrvatskoj se među javna kazališta ubrajaju ustanove, a među privatna umjetničke organizacije i trgovačka društva. U Sloveniji se pod javna kazališta ubrajaju nacionalna i gradska kazališta, a pod privatna neovisno-neprofitna kazališta. (vidi pod broj 1.4. - Kazališne kuće) Pod zadnju, treću mogućnost stavit će se i »nema izvođača« jer postoje i članci koji ih nemaju.

5.3.2.2. KVALITATIVNA METODA ISTRAŽIVANJA

Prema riječima teoretičara Zelenike znanstvene kvalitativne metode istraživanja nude mogućnost formuliranja, izražavanja i predstavljanja rezultata znanstvenih i razvojnih istraživanja u njihovoj kakvoći, njihovim svojstvima, njihovoj vrsnosti, njihovoj prirodnoj naravi, njihovim karakternim crtama i slično. Ova vrsta znanstvene metode osobita je za sve vrste obrazovnih i znanstvenih industrija i sustava, znanstvena i umjetnička područja, njihova

polja i grane. Kvalitativne metode istraživanja predstavljaju dvadeset metoda poput anketiranja, intervjuiranja, metode kompilacije, metode klasifikacije, dijalektičke metode, empirijske metode, komparativne metode, kibernetičke metode itd. (Zelenika, 2013:195) U konkretnom primjeru kvalitativno će se analizirati pet članaka vezanih za gostujuće predstave i ostale suradnje između Hrvatske i Slovenije. Te vrste članaka odabrane su jer je zapravo već u cijelom radu riječ o uspoređivanju Hrvatske i Slovenije. S obzirom na to da je istraživanjem pronađeno pet članaka koji ukazuju na bilo kakvu suradnju, odlučeno je za materijal kvalitativne analize uzeti članke prema tom kriteriju. Na portalu Vecernji.hr pronađena su dva članka, a na portalu Delo.si tri. Usporedit će ih se prema temi, žanru, geografskom fokusu, autoru, veličini i izvođaču te dati dublji uvid u njihov sadržaj.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu rada predstavljeni su rezultati istraživanja koji su provedeni analizom sadržaja. Rezultati su prikazani tablično i grafikonski radi jasnijeg i preglednijeg interpretiranja rezultata istraživanja. Prvo su predstavljeni rezultati kvantitativne analize, što znači da se svaka od kvantitativnih podjela (tema, žanr, autor, geografski fokus, veličina, izvođač) prikazuje svojom tablicom i grafom, a potom još rezultati kvalitativne analize.

Rezultati kvantitativne analize prikazani su tablično i grafikonski. Svaka od podjela, broj članaka, tema, žanr, veličina, autor i izvođač prikazani su svojom tablicom i grafikonom. Osim geografskog fokusa sve ostale podjele za oba portala mogle su se smjestiti u istu tablicu i grafikon. Dobiveni rezultati prikazani su i u postocima, a od grafikona za sve primjere korišten je tortni dijagram. Nakon tablica i grafikona za svaku podjelu napisana je rasprava vezana za pojedini portal te usporedba dobivenih rezultata oba portala.

6.1. BROJ ČLANAKA

Tablica 5. Broj članaka

Mjesec	Portal Vecernji.hr	Postotak	Portal Delo.si	Postotak	Ukupno	Postotak
Siječanj	20	17 %	24	28 %	44	21 %
Veljača	16	13 %	20	23 %	36	17 %
Ožujak	16	13 %	15	17 %	31	15 %
Trvanj	29	24 %	15	17 %	44	21 %
Svibanj	40	33 %	13	15 %	53	26 %
Ukupno	121	100 %	87	100 %	208	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 1. Broj članaka

Izvor: obrada autorice

Istraživanje se odnosi na razdoblje od pet mjeseci, od 1. siječnja do 31. svibnja 2019. godine. Na portalu Vecernji.hr u razdoblju od pet mjeseci sakupljen je 121 članak, što je manje od očekivanog, naime, prema dvotjednom preliminarnom istraživanju provedenom u studenom očekivalo se sveukupno oko 150 članaka. Na portalu Vecernji.hr u siječnju prikupilo se 20 članaka, u veljači 16 članaka, u ožujku, također, 16 članaka, u travnju 29 članaka i u svibnju 40, što sveukupno donosi 121 članak. Broj članaka je na portalu Vecernji.hr rastao od prvog prema zadnjem mjesecu te se u zadnjem mjesecu dvaput povisio u odnosu na prvi mjesec. U prva tri mjeseca broj članaka na portalu Vecernji.hr kretao se oko 20, u travnju se povisio skoro za deset članaka, a u svibnju za 20 članaka.

Na portalu Delo.si sveukupno se prikupilo 87 članaka, što je puno manje od očekivanog (očekivalo se oko 150 članaka). U siječnju se prikupilo 24 članka, u veljači 20, u ožujku 15, u travnju, također, 15 i u svibnju 13 članaka, što je sveukupno 87 članaka. Situacija vezana za broj članaka po mjesecu je drugačija nego na portalu Vecernji.hr. Na portalu Delo.si broj članaka iz mjeseca u mjesec se smanjivao. Tako je najviše članaka bilo prikupljeno u siječnju s 24 članka, a najmanje u svibnju sa samo 13 članaka, što je skoro za polovinu manje od prvog mjeseca.

Prema tome na portalu Delo.si sakupilo se 34 članka manje nego na portalu Vecernji.hr, što predstavlja skoro trećinu svih članaka pojedinog portala. Već je spomenuto da je broj članaka na portalu Vecernji.hr iz mjeseca u mjesec rastao, dok se na portalu Delo.si smanjivao, a ni

jedan ni drugi portal nije ispunio očekivani broj članaka. Rezultati su doista neproporcionalno podijeljeni, bez obzira na to uspoređuje li ih se od mjeseca do mjeseca ili uspoređuje li se rezultate jednog te drugog portala.

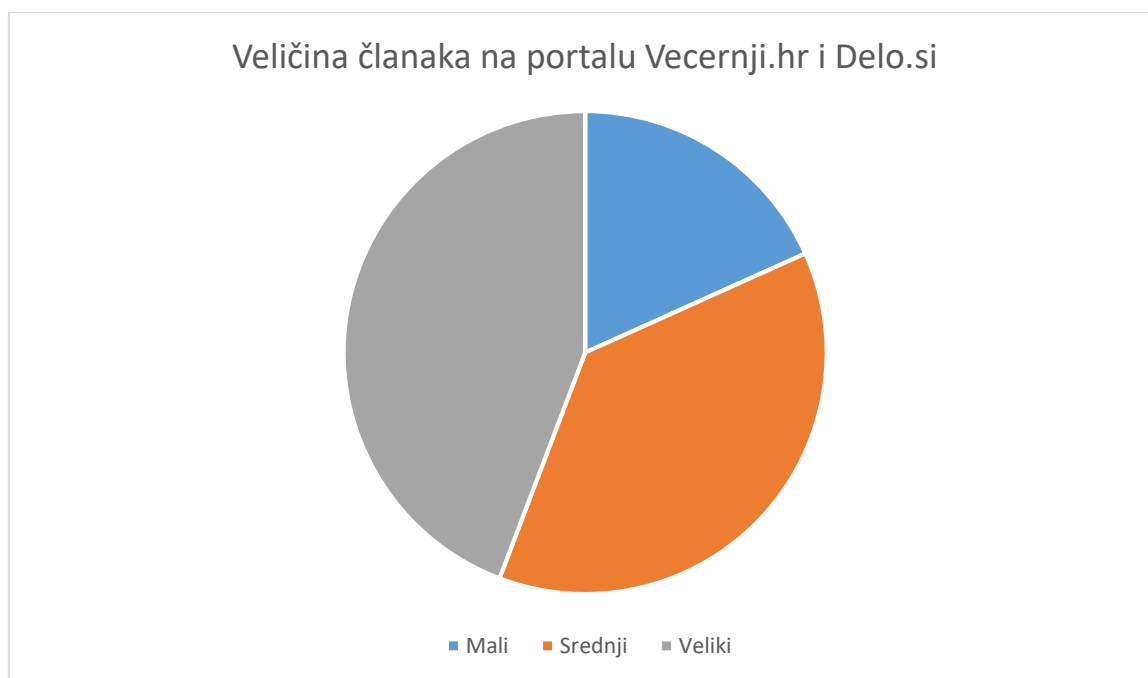
6.2. VELIČINA ČLANAKA

Tablica 6. Veličina članaka

Veličina članka	Portal Vecernji.hr	Postotak	Portal Delo.si	Postotak	Ukupno	Postotak
Mali	19	16 %	19	22 %	38	18 %
Srednji	63	52 %	15	17 %	78	38 %
Veliki	39	32 %	53	61 %	92	44 %
Ukupno	121	100 %	87	100 %	208	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 2. Veličina članaka

Izvor: obrada autorice

Prikupljenim člancima određena je veličina. Prema veličini podijeljeni su u tri grupe: male koje obuhvaćaju članke do dvjesto riječi, srednje koji obuhvaćaju od dvjesto do petsto riječi i velike članke koji sadrže više od petsto riječi. Na portalu Vecernji.hr od sveukupnog 121 članka čak više od polovine članaka je srednje veličine, znači 63 članka, slijede članci velike veličine s 39. Najmanje je članaka male veličine, njih 19.

Na portalu Delo.si situacija je potpuno drugačija. Najviše je članaka velike veličine, njih 53 što predstavlja skoro dvije trećine svih članaka. Slijede članci male veličine, njih 19 i na kraju brojimo 15 članaka srednje veličine.

U tablici mogu se vidjeti prikupljeni rezultati i doći do spoznaje kako su ponovo neravnomjerno podijeljeni.

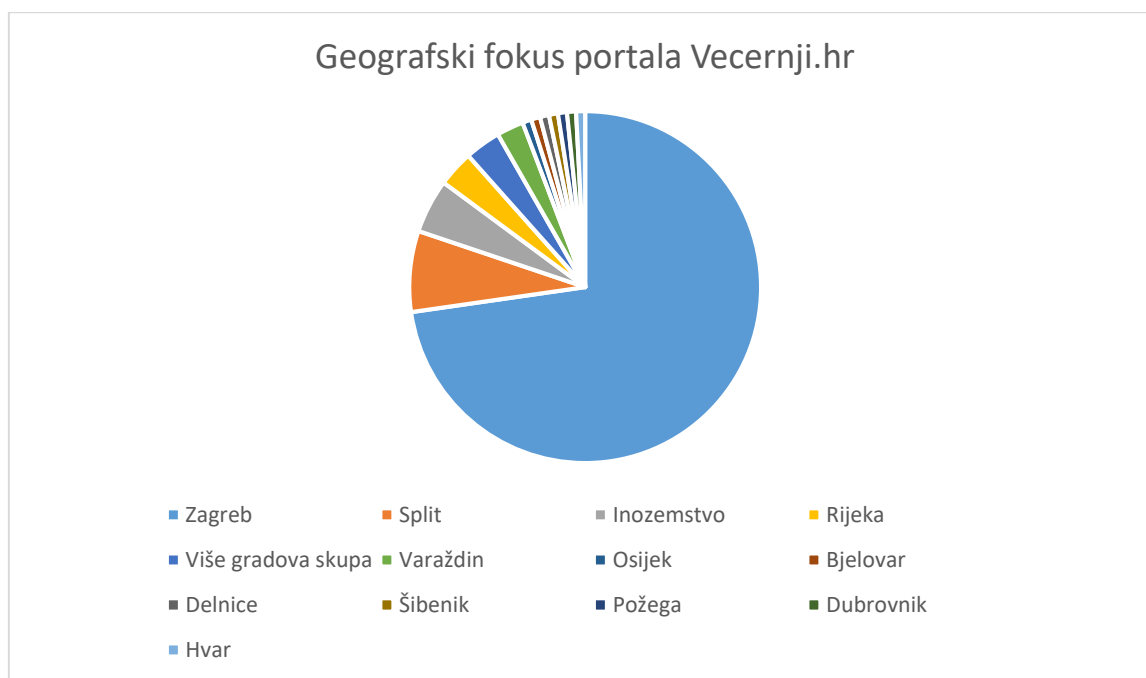
6.3. GEOGRAFSKI FOKUS NA PORTALU Vecernji.hr

Tablica 7. Geografski fokus članaka na portalu Vecernji.hr

Geografski fokus	Portal Vecernji.hr	Postotak
Zagreb	88	72 %
Split	9	8 %
Inozemstvo	6	5 %
Rijeka	4	3 %
Više gradova skupa	4	3 %
Varaždin	3	2 %
Osijek	1	1 %
Bjelovar	1	1 %
Delnice	1	1 %
Šibenik	1	1 %
Požega	1	1 %
Dubrovnik	1	1 %
Hvar	1	1 %
Ukupno	121	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 3. Geografski fokus portala Vecernji.hr

Izvor: obrada autorice

Na portalu Vecernji.hr najviše članaka odnosi se na glavni grad Zagreb (87), slijedi drugi najveći grad Split s 9 članaka, nakon toga grupa »inozemstvo« (grupa sadrži članke čiji geografski fokus nije lociran unutar Hrvatske) sa 6 članaka, zatim treći najveći grad u Hrvatskoj Rijeka s 4 članka, onda grupa nazvana »više gradova skupa« (grupa koja sadrži sve članke čiji geografski fokus ne predstavlja samo jedan grad, nego više njih, što se najčešće pojavi kod raznovrsnih festivala koji se u isto vrijeme događaju u više različitih gradova) s 4 članka, na šestom mjestu je grad Varaždin s tri članka i nakon toga slijede Osijek, Bjelovar, Delnice, Šibenik, Požega, Dubrovnik i Hvar svaki s po jednim člankom.

6.4. GEOGRAFSKI FOKUS NA PORTALU Delo.si

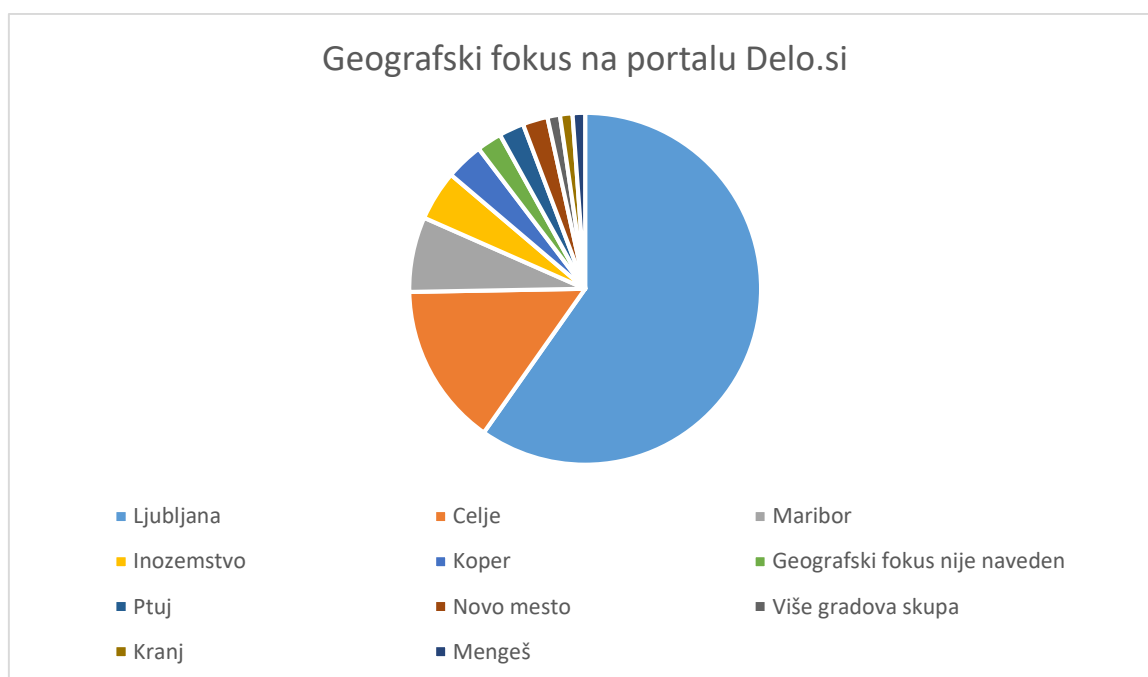
Tablica 8. Geografski fokus na portalu Delo.si

Geografski fokus	Portal Delo.si	Postotak
Ljubljana	52	60 %
Celje	13	15 %
Maribor	6	7 %
Inozemstvo	4	5 %
Koper	3	4 %
Geografski fokus nije naveden	2	2 %

Ptuj	2	2 %
Novo mesto	2	2 %
Više gradova skupa	1	1 %
Kranj	1	1 %
Mengeš	1	1 %
Ukupno	87	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 4. Geografski fokus na portalu Delo.si

Izvor: obrada autorice

Na portalu Delo.si najviše članaka vezano je za glavni grad Ljubljanu (52), slijedi Celje s 13 članaka, Maribor sa 6, grupa »inozemstvo« (uključuje sve gradove i mjesta izvan Slovenije.) s 4 članka, Koper s 3 članka, Ptuj i Novo mesto svaki s po 2 članka, 2 članka ima, također, grupa zvana »geografski fokus nije naveden« (grupa u koju su svrstani članci kojima geografski fokus nije bio određen, to su bili članci u kojima se predstavljalo osobu s područja dramske umjetnosti), svaki po jedan članak imaju Kranj, Mengeš i grupa »više gradova skupa« (sadrži sve članke čiji geografski fokus nije predstavljao samo jedan grad, nego više njih, to se najčešće pojavljuje kod raznovrsnih festivala koji se u isto vrijeme odvijaju u više različitih gradova). Rezultati geografskog fokusa također su neproporcionalni i čine veliki pad između broja članaka vezanih za glavni grad te svih preostalih. To je osobito za portal Vecernji.hr kao i za portal Delo.si. Na portalu Vecernji.hr od sveukupno 121 članka njih 87 vezani su za Zagreb, a na portalu Delo.si od sveukupno 87 članaka njih 52 vezani su uz Ljubljanu. Već tu se može

primijetiti velika razlika. Naime, na hrvatskom portalu je uz drugi najveći grad Split vezano samo 9 članaka. To je 78 članaka manje od onih vezanih za Zagreb. Na slovenskom portalu je za Maribor vezano samo 6 članaka, što je 46 članaka manje nego onih vezanih za Ljubljano. Uz Rijeku, treći najveći grad u Hrvatskoj, vežu se 4 članka. Uz Celje (treći najveći grad u Sloveniji) vežu se čak 13 članaka. To pokazuje kako u Hrvatskoj broj članaka od drugog najvećeg grada prema trećem ravnomjerno pada, a u Sloveniji taj broj raste. Razlog tom porastu je veliki broj članaka vezanih za jednu plagiranu predstavu koja je bila odglumljena u Celjskom pučkom kazalištu (Celjsko ljudsko gledališče) te joj je od strane medija pridana velika pozornost. Sve ostale skupine kod oba portala predstavljaju ravnomjeran broj članaka i ne istupaju.

6.5. TEME ČLANAKA

Tablica 9. Teme članaka

Tema	Portal Vecernji.hr	Postotak	Portal Delo.si	Postotak	Ukupno	Postotak
Dječje predstave	7	6 %	1	1 %	8	4 %
Dramske predstave	40	32 %	27	31 %	67	32 %
Improvizacijske predstave	0	0 %	2	2 %	2	1 %
Opera	6	5 %	2	2 %	8	4 %
Balet	10	8 %	3	3 %	13	6,5 %
Glazbene predstave	4	3 %	5	6 %	9	4 %
Plesne predstave	1	1 %	3	3 %	4	2 %
Mjuzikli	1	1 %	3	3 %	4	2 %
Kabareti	2	2 %	0	0 %	2	1 %
In memoriam	5	4 %	2	2 %	7	3 %
Osobe iz područja svih dramskih umjetnosti	4	3 %	12	14 %	16	8 %
Festivali	16	13 %	5	6 %	21	10 %

Obljetnice	1	1 %	4	5 %	5	2 %
Dodjele nagrada	4	3 %	1	1 %	5	2 %
Kazališne afere	6	5 %	12	14 %	18	9 %
Hibridne predstave	4	3 %	2	2 %	6	3 %
Općenito o kazalištu	1	1 %	1	1 %	2	1 %
Preuređenje kazališta	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Otvorenje kazališta	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Knjiga o teatru	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Film o baletu	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Otkaz predstave	0	0 %	1	1 %	1	0,5 %
Kazališni projekt	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Odabir ravnatelja opere	0	0 %	1	1 %	1	0,5 %
Program kazališta	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Predavanje filozofa u kazalištu	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Edukacijski umjetnički program	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Intermedijska predstava	1	1 %	0	0 %	1	0,5 %
Ukupno	121	100 %	87	100 %	208	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 5. Teme članaka

Izvor: obrada autorice

Na portalu Vecernji.hr izbrojen je 121 članak. Najveći broj članaka svrstava se pod temu »dramske umjetnosti«, čak njih 40. Slijede kategorije: »festivali« sa 16 članaka, »balet« s 10, »dječje predstave« sa 7, »opera«, »kazališne afere« sa 6 članaka. »Glazbene predstave«, »osobe s područja dramske umjetnosti« i »hibridne predstave« broje svaka po 4 članka. »Kabaret« broji 2 članka, a kategorije »općenito o kazalištu«, »preuređenje kazališta«, »otvorenje kazališta«, »knjiga o teatru«, »film o baletu«, »kazališni projekt«, »program kazališta«, »predavanje filozofa u kazalištu«, »edukacijski umjetnički program« i »intermedijska predstava« broje svaka po jedan članak. Vidi se da je sveukupnih tema na portalu Vecernji.hr čak 28, neke su zastupljene češće, a druge malo manje.

Na portalu Delo.si pronađeno je 87 članaka svrstanih pod 18 različitih tema. Prva na redu je tema »dramske predstave« s 27 članaka. Slijede tematike: »osobe iz područja svih dramskih umjetnosti« i »kazališne sfere« svaka s 12 članaka. »Glazbene predstave« i »festivali« sadrže 5 članaka, a »obljetnice« 4 članka. »Balet«, »plesne predstave« i »mjuzikl« broje svaka po 3 članka, dok »improvizacijske predstave«, »hibridne predstave« i »opere« po 2 članka. »Dječje predstave«, »dodjele nagrada«, »općenito o kazalištu«, »otkaz predstave« i »odabir ravnatelja opere« sadrže svaka po jedan članak.

O ravnomjernosti se ne može govoriti ni kod rezultata izbrojenih tema. Ispred svih ostalih prevladava skupina tema nazvanih »dramske predstave« koje na portalu Vecernji.hr predstavljaju jednu trećinu (40 članaka) svih članaka te na portalu Delo.si jednu trećinu (27 članaka) svih članaka. Sve ostale teme su na oba portala zastupljene u puno manjem broju. Na portalu Vecernji.hr slijede »festivali« sa 16 članaka u koje pripadaju festivali sa svih područja dramske umjetnosti poput pripovjedačkog festivala, festivala glumaca, plesnog festivala i sl. Na portalu Delo.si na drugom mjestu su »kazališne afere« i »osobe iz područja dramske umjetnosti« s 12 članaka.

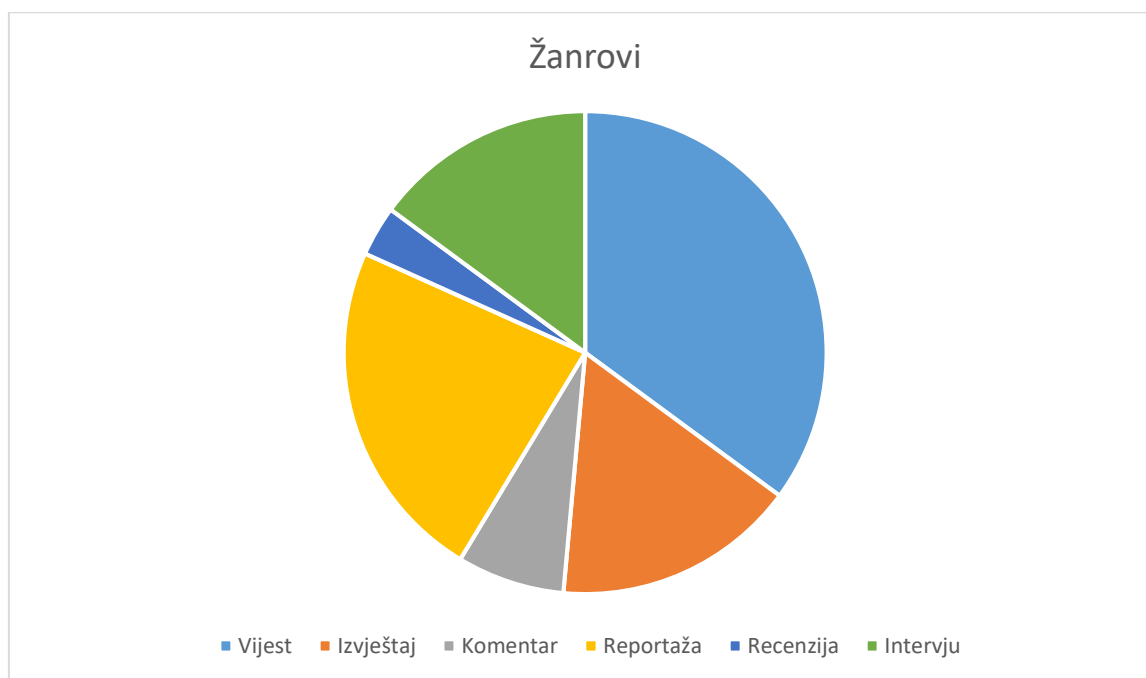
6.6. ŽANROVI ČLANAKA

Tablica 10. Žanrovi članaka

Žanr	Portal Vecernji.hr	Postotak	Portal Delo.si	Postotak	Ukupno	Postotak
Vijest	49	41 %	24	28 %	73	35 %
Izvještaj	21	17 %	13	15 %	34	16 %
Komentar	10	8 %	5	6 %	15	7 %
Reportaža	27	22 %	21	24 %	48	24 %
Recenzija	1	1 %	6	7 %	7	3 %
Intervju	13	11 %	18	20 %	31	15 %
Ukupno	121	100 %	87	100 %	208	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 6. Žanrovi članaka

Izvor: obrada autorice

Prema provedenom istraživanju na portalu Vecernji.hr od ukupno 121 članka najveći broj članaka bio je napisan u žanru »vijesti« s čak 49 članaka. Od toga 21 primjerak »standardnih vijesti« i 28 primjeraka »proširenih vijesti«. Slijedili su članci čiji je žanr bila »reportaža«, njih 27. »Izvještaji« broje 21 članak, »intervjui« 13 članaka, »komentari« 10 članaka te samo jedna »recenzija«. Može se vidjeti kako je raspoređenost žanrova donekle ravnomjerna, osim što bi se možda moglo očekivati koju kritiku više.

Kao na Vecernjem.hr slična je situacija na portalu Delo.si. Najveći dio članaka predstavljaju »vijesti« (24). Od toga je 13 »standardnih vijesti« i 11 »proširenih vijesti«. I na portalu Delo.si »vijesti« slijede »reportaže« s 21 člankom, zatim »intervjui« s 18 članaka, »izvještaji« s 13 članaka, »recenzije« sa 6 i »komentari« s 5 članaka. Također, na portalu Delo.si može se uočiti donekle ravnomjerno padanje od najzastupljenijeg žanra do najmanje zastupljenog.

Provedeno istraživanje nam pokazuje da su na području dramske umjetnosti na oba portala najviše zastupljene vijesti, a nakon njih reportaže. Nakon tih dvaju žanra na portalu Vecernji.hr prevladavali su izvještaji, a na portalu Delo.si intervjui. Komentari i recenzije su na pojedinim portalima zamijenili mjesto. Naime, na portalu Vecernji.hr bilo je više komentara, a na portalu Delo.si više recenzija. Osim toga može se vidjeti kako su recenzija i komentar na oba portala najrjeđe zastupljeni žanrovi. Osobito je da su se vijesti najčešće pojavljivale kada je bila u pitanju najava nove predstave ili bilo kakva druga nova informacija vezana za dramsku umjetnost. Reportaže i izvještaji bili su prisutni nakon izvođenja određene predstave ili drugih

bitnih događaja, posebice kada je bila riječ o premijeri. Intervjui su bili dosta česti, a putem njih predstavljale su se osobe iz područja dramske umjetnosti ili pak njihov rad. Komentari su se pojavljivali rjeđe. Među njih ubrajali su se, također, »osvrti« među kojima je najprisutniji bio tzv. »nekrolog« ili »in memoriam«. Recenzije na određene predstave bile su najrjeđe jer, kao što se zna, bilo kakva umjetnička kritika još uvijek nije dobrodošla i u društvu je teško prihvatljiva, a osim toga teško ju je i napisati.

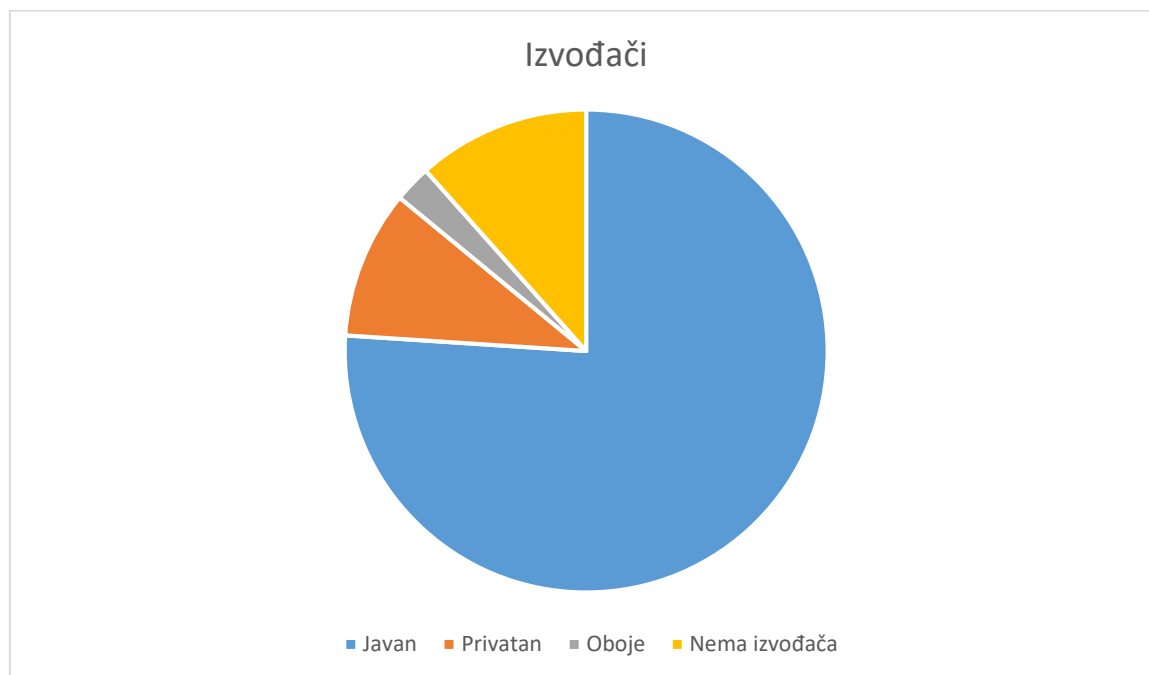
6.7. IZVOĐAČI

Tablica 11. Izvođači

Izvođač	Portal Vecernji.hr	Postotak	Portal Delo.si	Postotak	Ukupno	Postotak
Javan	92	76 %	60	69 %	152	73 %
Privatan	12	10 %	7	8 %	19	9 %
Oboje	3	2 %	0	0 %	3	2 %
Nema izvođača	14	12 %	20	23 %	34	16 %
Ukupno	121	100 %	87	100 %	208	100 %

Izvor: obrada autorice

Grafikon 7. Izvođači

Izvor: obrada autorice

Na portalu Vecernji.hr prema podjeli na izvođače postoji najviše članaka s javnim kazalištima (92), slijede članci čiji izvođač nije naveden (14), onda članci s privatnim izvođačima (12) i na

kraju postoji grupa zvana »oboje« s 3 članka u koju su svrstani svi članci koji imaju više izvođača različitih statusa (npr. jedno kazalište svrstava se među privatna kazališta i jedno među javna).

Na portalu Delo.si ima, također, najviše članaka s javnim izvođačima (60), 20 članaka nema izvođača, a 7 članaka ima privatne izvođače.

Kada se uspoređi izvođače Vecernjeg.hr i Dela.si, može se primijetiti da oba portala imaju najviše članaka s javnim izvođačima, slijede članci bez izvođača i tek na zadnjem mjestu nalaze se članci s privatnim izvođačima. Osim toga kod oba portala većinski dio predstavljaju članci s javnim izvođačima. Znači postoji velika neravnomjernost unutar portala između javnih i privatnih izvođača. Ali s druge strane to je zapravo jedina proporcionalna komparacija između oba portala, odnosno između njihovih rezultata.

Za kvalitativnu analizu ovog diplomskog rada odabrano je pet članaka. Članci odabrani za kvalitativnu analizu predstavljaju suradnju Hrvatske i Slovenije na području dramske umjetnosti. Bilo da je to gostujuća predstava ili nekakav drugi zajednički projekt. Između sveukupnih 208 članaka je 5 članaka koji predstavljaju suradnju između te dvije zemlje, od toga su 2 članka pronađena na portalu Vecernji.hr i 3 članka na portalu Delo.si.

Članak pod naslovom *Nakon »debate stoljeća« Slavoj Žižek napunio zagrebački HNK* žanrovski gledano predstavlja vijest te je male veličine. Napisan je 5. svibnja 2019. godine na portalu Vecernji.hr, a njegov autor je nepoznat. U spomenutom članku pisac čitatelja obavještava da se slovenski filozof Slavoj Žižek nakon tri godine ponovno vratio hrvatskoj publici i da su slušatelji zakupili sva mjesta u zagrebačkom HNK-u. Osim toga čitatelja potiče i obavještava o očekivanom događaju, svjetskoj premijeri Žižkove Antigone koju režira njemačko-hrvatska redateljica Angela Richter i koja će biti izvedena najesen. To su donekle svi podaci koje čitatelj može saznati u tom kratkom članku. Očigledno je riječ o suradnji Hrvatske i Slovenije. Naime, kao što se može vidjeti, slovenski filozof bio je gost u hrvatskom kazalištu, a uskoro će se u hrvatskom kazalištu izvesti i njegova predstava.

Ivica Buljan: U Sloveniji revizionizam lošije prolazi članak je koji pripada žanru intervjua te je srednja veličina članka. 14. svibnja hrvatskog redatelja intervjuirao je Branimir Pofuk za portal Vecernji.hr. U članku je riječ o uspjesima koje je Ivica Buljan postigao u Sloveniji, a ponajviše razgovaraju o njegovoj praizvedbi drame *U ime matere* u produkciji SNG Drama Ljubljana. Također nagovješćuju da će spomenuta predstava gostovati u HNK-u Zagreb. Buljan ističe kako je predstava u Sloveniji bila izvedena dvadeset puta i da se u njoj raspravlja o najnovijem razdoblju slovenske povijesti, koje još uvijek stvara probleme. Osvrću se i na samu scenografiju koja nije nimalo klasična, nego je sačinjava galerijski zid na kojem su izloženi eksponati izložbe

»Kapital«. Za kraj članak govori o načinu funkcioniranja slovenskog društva i kulture te ga uspoređuje s hrvatskom. U ovom intervjuu istaknuta je velika suradnja spomenutih zemalja. Naime, riječ je o hrvatskom redatelju koji je ostvario predstavu u suradnji s ljubljanskom dramom, a i predstava je gostovala u zagrebačkom HNK-u.

Proširena vijest o nadolazećoj predstavi »*Cigan, ampak najlepší*« objavljena je 11. siječnja 2019. na portalu Delo.si od strane autora M. V. Predstavu će izvesti ansambl HNK Zagreb u mariborskoj Drami, a nastala je prema istoimenom romanu Kristiana Novaka. Njezin redatelj je već spomenuti Ivica Buljan. Riječ je o djelu koje spaja tematiku zabranjene ljubavi, političke skandale i izbjeglištvo. U mariborskoj Drami predstavu su opisali sljedećim riječima: »Novakov roman jest precizna socijalna i emotivna tipografija identiteta. Jedan junak je veoma bijel, ali dolazi iz panonske provincije, drugi je romski iz istog mjesta, trećeg predstavlja hrvatski državni vrh predstavljen kroz zagrebačku oblast, a četvrti je kurdski, izbjeglički. Ovi antijunaci nisu tipizirani predstavnici svoje etičke ili socijalne skupine, nego su plemeniti marginalci koji se po ponašanju razlikuju od stereotipa te na empatičan način ruše predstave o predrasudama koje društvo ima o njima. Priče se odvajaju, ali se na kraju poklope oko krvavog umora«. (V., Delo, 2019.) Ponovno je u igri gostujuća predstava, ali ovaj put u obrnutom smjeru. Produkcija HNK Zagreb je s ovom predstavom gostovala u Sloveniji, pobliže u Mariboru.

Mali princ je interpretacija redateljice Yulie Roschina nastala u koprodukciji riječkog gradskog kazališta i lutkovnog kazališta Ljubljana (Lutkovno gledališče Ljubljana). Na portalu Delo.si 17. siječnja 2019. godine objavili su proširenu vijest o izvedbi te o predstavi u lutkarskom kazalištu Ljubljana (Lutkovno gledališče Ljubljana) koju je napisao V. U. Predstava je osmišljena kao intiman odnos između žene i muškaraca, koji se kroz reprize s Lisicom, Ružom i Zmijom preko kojih glavni junak odrasta i otvara svoje srce, približavaju jedan drugome i svatko sebi. Mali princ ostaje metafora za putovanje. U članku se govori kako će uloge odigrati Zala Ana Štiglic iz lutkarskog kazališta Ljubljana i Tilen Kožamelj iz riječkog kazališta. Suradnja između Hrvatske i Slovenije primjećuje se i u ovom članku. Predstava je plod suradnje hrvatskog i slovenskog lutkarskog kazališta u kojoj će glumiti glumica iz Ljubljane i glumac iz Rijeke.

28. svibnja 2019. godine na portalu Delo.si bio je objavljen izvještaj velikog formata pod naslovom »*Več kot predstava, bolj resnično kot gledališče*« koji je napisala Zorana Baković i izvještava o predstavi slovenskog redatelja Jerneja Lorencija pod naslovom *Eichmann v Jeruzalemu* uprizorenoj u Zagrebačkom kazalištu mladih. Predstava otvara pitanje čovjekovog opstanka i njegove promjenjivosti te zašto čovjek postane zvijer. Ukratko, predstava se

oslanjala na nacističku prošlost, željelo se pokazati kako nema krajnjeg rješenja te nas život vrti u začaranom krugu. U nastavku slijedi opis cijele predstave, sve od glumaca, scenografije i same izvedbe. Predstava je trajala četiri sata te je bila podijeljena u dva dijela. Publika je naprosto dobila osjećaj da se predstava stvara tu i sada ispred njih. U tekstu stoje i citati te mišljenja glumaca i režisera o predstavi. Ovaj put je riječ o predstavi Zagrebačkog kazališta mladih, a čiji je redatelj bio Slovenac Jernej Lorenci.

6.8. RASPRAVA

Iz provedenog petomjesečnog kvantitativnog istraživanja viđeno je da portal Vecernji.hr pridaje više prostora dramskoj umjetnosti, odnosno rubrici »kazalište«, nego portal Delo.si. Naime, na portalu Vecernji.hr u pet mjeseci pronašao se 121 članak, dok se na portalu Delo.si pronašlo samo 87. Prema istraživanju može se zaključiti kako na portalu Vecernji.hr prevladavaju članci srednje veličine, na portalu Delo.si veliki članci. Vezano za geografski fokus većinski dio članaka veže se uz dva glavna grada, Zagreb i Ljubljano. Od tema je na oba portala najzastupljenija dramska predstava, a od žanrova vijest. Izvođači predstava su na oba portala najčešća kazališta u javnome vlasništvu. Iz toga proizlazi kako razlike između jednog i drugog portala u biti nisu toliko velike. Jedina podjela u kojoj se razdvajaju jest veličina i sam broj članaka.

Što se tiče kvalitativnog istraživanja, obrađeno je pet članaka koji prikazuju bilo kakav oblik suradnje Hrvatske i Slovenije na području dramske umjetnosti. Od pet članaka dva su pronađena na portalu Vecernji.hr, a tri na portalu Delo.si. Može se zamijetiti da od pet članaka tri govore o gostujućim predstavama. Dva puta su slovenska kazališta sa svojim predstavama gostovala u Hrvatskoj (o njima je izvještavao portal Vecernji.hr), a jedanput je hrvatsko kazalište sa svojom predstavom gostovalo u Sloveniji (o njoj je izvještavao portal Delo.si). Dva puta je došlo do suradnje u kojoj je redatelj iz jedne zemlje osnovao predstavu u drugoj zemlji. Tako se npr. jedanput dogodilo da je hrvatski redatelj djelovao u Sloveniji i sa slovenskim glumcima (o tom je izvještavao portal Vecernji.hr), a drugi put slovenski redatelj surađuje s hrvatskim glumcima (o tom je izvještavao portal Delo.si). Jedanput bila je riječ o predstavi koja je nastala kao suradnja hrvatskog i slovenskog kazališta. Prema istraženim podacima može se zamijetiti da suradnja između Hrvatske i Slovenije postoji, ali nije ni česta ni rijetka.

7. ZAKLJUČAK

Tema ovog diplomskog rada bila je medijska slika dramske umjetnosti na portalu Vecernji.hr i Delo.si. Provedeno je svakodnevno petomjesečno istraživanje, odnosno praćenje dvaju portala: hrvatskog portala Vecernji.hr i slovenskog portala Delo.si. Na portalu Vecernji.hr pratilo se sve članke objavljene pod rubrikom »Kultura« i podrubrikom »Kazalište«, a na portalu Delo.si sve članke pod rubrikom »Kultura« i podrubrikom »Oder«, što znači pozornica. Glavni cilj istraživanja je prikazati koliko prostora pojedini portal pridaje dramskoj umjetnosti.

Prije početka istraživanja izvelo se i preliminarno istraživanje prema kojem se za svaki portal očekivalo oko 150 članaka. Međutim, krajnji rezultati ipak su donijeli drugačiju sliku. Na oba portala izbrojio se manji broj članaka od očekivanog. Na portalu Vecernji.hr izbrojen je 121 članak, a na portalu Delo.si 87 članaka. Dobiveni rezultat nam pokazuje da portal Vecernji.hr tematici dramske umjetnosti poklanja više prostora. Istraživale su se i pojedinačne teme članaka koje se podijelilo na dramske predstave, dječje predstave, improvizacijske predstave, glazbene predstave, operu, plesne predstave, balet, mjuzikle, kabaret, hibride, »In memoriam«, osobe s područja dramske umjetnosti, festivale, obljetnice, afere i još na dvanaestak neodređenih manje zastupljenih tema. Istraživanje je pokazalo da je kod oba portala najzastupljenija tema dramskih predstava, koja po broju članaka dosta odstupa od ostalih i time pravi veliku neproporcionalnost. Tijekom istraživanja nije se naišlo na ostale veće razlike vezane za temu između ta dva portala. Zabilježene članke svrstalo se, također, prema geografskom fokusu. Na oba portala je većinski dio članaka, što znači više od pola, vezan za glavne gradove - Zagreb i Ljubljano. To čini veliku neravnomjernost podjele članaka prema geografskom fokusu, ali kao što je već zapisano, to je problem loše raspoređenosti kazališta i koncentriranosti kazališta u glavne i veće gradove. Sljedeća podjela vezana je za žanr, što znači da se svakome članku odredio žanr. Konačni rezultat pokazuje kako od žanrova na oba portala prevladavaju vijesti, među koje se ubrajaju blic vijesti i proširene vijesti. Zadnje podjele odnose se na veličinu članaka i na izvođače. Prema provedenom istraživanju na portalu Vecernji.hr ima najviše članaka srednje veličine, a na portalu Delo.si najviše velikih članaka. Što se tiče izvođača predstava o kojima pišu članci, na oba portala prevladavaju predstave čiji su izvođači iz javnog sektora. Zadnje istraživačko pitanje nadovezuje se na kvalitativnu analizu i ispituje učestalosti suradnje i gostujućih predstava između Hrvatske i Slovenije. S obzirom na kvantitativnu analizu do takve povezanosti došlo je u pet članaka. U dva članka riječ je o gostujućim predstavama. U jednom je redatelj jedne zemlje održao predstavu u drugoj zemlji, a u drugom je riječ i o

gostujućoj predstavi i o redatelju iz jedne zemlje koji je održao predstavu u drugoj zemlji te su u zadnjem hrvatsko i slovensko kazalište zajedno izveli predstavu.

Prema dobivenim rezultatima može se zaključiti da medijska slika dramske umjetnosti na portalima Vecernji.hr i Delo.si nije loše zastupljena. To se može zaključiti na osnovi dobivenih rezultata i primjedbi stečenih tijekom istraživanja. Prvi podatak koji pokazuje da oba portala izvještavaju o sadržajima dramske umjetnosti namjene prostora posebna je podrubrika namijenjena samo tome. Na portalu Vecernji.hr to je podrubrika nazvana »Kazalište« i na portalu Delo.si podrubrika nazvana »Oder«. Prema provedenom istraživanju na portalu Vecernji.hr u razdoblju od pet mjeseci objavljen je 121 članak, što znači skoro jedan članak dnevno u podrubrici »Kazalište«, a na portalu Delo.si skupilo se 87 članaka u podrubrici »Oder«, što otprilike donese jedan članak na dva dana. S obzirom na to da su to portali koji pokrivaju još brojne druge rubrike, to zaista nije loš prosjek. Osim toga za vrijeme istraživanja primijetilo se da se na portalima ne piše samo o dramskim zbivanjima vezanim za glavne gradove, nego se članci odnose i na manja mjesta te na dramske događaje izvan promatranih zemalja. Ne štedi se ni na veličini članaka. Naime, na portalu Vecernji.hr čak je 52 % članaka srednje veličine i na portalu Delo.si 44 % članaka su veliki članci, dakle to je u oba primjera otprilike polovina svih članaka u promatranim podrubrikama. Teme članaka su raznolike, obuhvaćaju sve vrste predstava, predstavljaju osobe iz područja svih dramskih umjetnosti, razne festivale, obljetnice, »In memoriam«, dodjele nagrada, kazališne afere i sl. Prema temama raznovrsni su i žanrovi članaka među kojima su pronađeni izvještaji, vijesti, reportaže, komentari, recenzije i intervjui. Ukratko rečeno sadržaji oba portala dovoljno su »šareni« i drže do toga da njihovim čitateljima nude što više informacija i zanimljivosti vezanih uz područje dramske umjetnosti.

8.SAŽETAK

Ovim diplomskim radom pod naslovom *Medijska slika dramske umjetnosti na portalima Vecernji.hr i Delo.si* nastojalo se istražiti zastupljenost teme dramske umjetnosti na pojedinom portalu i saznati koji od navedenih portala posvećuje više prostora člancima vezanim za dramsku umjetnost. Korijeni dramske umjetnosti sežu u Staru Grčku i već od samog postanka ta vrsta umjetnosti ima potrebu za izvještavanjem ljudi o njezinim zbivanjima. Na početku su se ljudi o dramskim događajima međusobno obavještavali usmenim putem, onda putem plakata na oglasnim daskama i stupovima, a zatim pojavom radija, televizije i kasnije interneta sve su informacije postale dostupne bez obzira na vrijeme i prostor, pa tako i informacije vezane za dramsku umjetnost.

S obzirom na to da je u današnjem vremenu od navedenih medija među populacijom najviše i najčešće korišten internet, za istraživanje diplomskog rada uspoređivala su se dva portala koja na svojim stranicama redovito objavljuju sadržaje vezane za dramsku umjetnost (članke poput najava predstava, izvještaja sa predstava, recenzije). Portal Vecernji.hr je odabran zato što je to prema istraživačkoj tvrtci GemiusAudience najčitaniji hrvatski portal, a portal Delo.si zato što je prema istraživačkoj tvrtci Alexa – Topsites najčitaniji slovenski portal. Osim toga oba portala imaju i tiskano izdanje, a elektronički oblik pokrenuli su 1999. godine. Članci vezani za dramsku umjetnost oba portala nalaze se pod rubrikom »Kultura«. U diplomskom radu proširuju se teme vezane za pojmove s područja dramske umjetnosti, njezinih odnosa s masovnim medijima, njezine zastupljenosti na hrvatskom portalu Vecernji.hr i slovenskom portalu Delo.si te opisi povijesti dramske umjetnosti u Hrvatskoj i Sloveniji.

Ključne riječi: dramska umjetnost, portali Vecernji.hr i Delo.si, masovni mediji

9. SUMMARY

Media image of dramatics on websites Vecernji.hr and Delo.si

This master's thesis named "Media image of dramatics on websites Vecernji.hr and Delo.si" strived to research the representation of the topic of dramatics on each site and learn which of the mentioned sites dedicates more attention to this topic. The roots of dramatics go back to Ancient Greece and since the very beginning that kind of art has had the need to inform people about the happenings in its field. Long ago, people informed each other about the happenings orally, then later by posting signs or billboards. As time passed by and technology was developing, information began to be more easily accessible via radios, television and the internet.

Taking into consideration that the internet is nowadays globally most often used medium, we have chosen to base our research and collect data about dramatics representation from two internet sites, one Croatian and one Slovenian in order to collect information and later compare the results. We have researched articles about dramatics such as upcoming play announcements, reports about played plays, reviews and critiques and so on. The reason we chose to base our research on the sites Vecernji.hr and Delo.si is because those two sites have been declared number one most read site in each mentioned country. Vecernji.hr is, as the research firm GemiusAudience claims, the most visited and read site in Croatia and Delo.si is, as the research firm Alexa-Topsites claims, the most visited and read site in Slovenia. Besides that, both sites also have a print out version, but they have been available in electronical form since 1999. The articles containing information about dramatics are found in the column named »culture«. In this master's thesis we expand and explain the topic of dramatics and terms connected to this topic, the relations of dramatics to all mass media and the representation of those topics and relations on Croatian website Vecernji.hr and Slovenian website Delo.si.

Key words: dramatics, websites Vecernji.hr and Delo.si, mass media

10. LITERATURA

Knjige

1. **Banović, S. (2012.)** *Država i njezino kazalište*, Zagreb: Profil Knjiga, dio grupe Profil International
2. **Batušić, N. (1991.)** *Uvod u teatrologiju*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske
3. **Batušić, N. (2002.)** *Repertoar hrvatskih kazališta*, Zagreb: Globus
4. **Bešker, I. (1996.)** »Vježbanjem do majstorstva izraza.«, u: Ricchiardi, S., Malović, S. (ur.) *Uvod u novinarstvo*, Zagreb: Medijski centar Studija novinarstva Fakulteta političkih znanosti, str. 155.-163.
5. **Bogner-Šaban, A. (2000.)** *Pedeset godina Zagrebačkog kazališta mladih*, Zagreb: ZKM
6. **Brautović, M. (2011.)**, *Online novinarstvo*, Zagreb: Školska knjiga
7. **Castells, M. (2003.)** *Internet galaksija*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk
8. **Cohen, S.J. (1992.)** *Ples kao kazališna umjetnost*, Zagreb: CEKADE
9. **Crnojević-Carić, D. (2017.)** *O kazalištu i drami tijekom stoljeća*. Knjiga 2., Zagreb: ALFA
10. **Duvignaud, J. (1978.)** *Sociologija pozorišta*. Beograd: BIGZ
11. **Fischer-Lichte, E. (2011.)** *Povijest drame 2. Od romantizma do danas*. Zagreb: Disput
12. **Garrison, B. (2005.)** *Online Newspapers*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
13. **Grbelja, J., Sapunar, M. (1993.)** *Novinarstvo /teorija i praksa/*. Zagreb: MGC
14. **Hećimović, B. (2002.)** *Repertoar hrvatskih kazališta*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
15. **Heilbrun, J., Gray, C.M. (2001.)** *The Economics of Art and Culture*. New York: Cambridge University Press
16. **Kamnar, H. (1999.)** *Javni zavodi med državo in trgovom*, Ljubljana: Znanstveno in publicističko središče Ljubljana
17. **Kuić, J. (2004.)** *Splitsko ljeto 1954-2004*, Split: Studio D Split
18. **Kunczik, M. , Zipfel, A. (2006.)** *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*, Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert
19. **Kuret, N. (1958.)** *Deset let Mestnega lutkovnega gledališča v Ljubljani*, Ljubljana: Mestno lutkovno gledališče
20. **Lehmann, H.T. (2004.)** *Postdramsko kazalište*. Zagreb: CDU
21. **Lončar, V. (2013.)** *Kazališna tranzicija u Hrvatskoj*, Zagreb: Meandarmedia

22. **Lukić, D. (2010.)** *Kazalište u svom okruženju. Knjiga 1. Kazališni identitet*, Zagreb: Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu
23. **Lukić, D. (2011.)** *Kazalište u svom okruženju. Knjiga 2. Kazališna intermedijalnostbi intertekstualnost*, Zagreb: Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu
24. **Malović, S. (2014.)** *Masovno komuniciranje*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga Sveučilište Sjever
25. **McQuail, D. (2010.)** *Mass Communication Theory*. London: Sage
26. **Moravec, D., Predan, V. (2001.)** *Sto slovenskih dramskih umetnikov*. Ljubljana: Prešernova družba d.d.
27. **Mrduljaš, I. (1999.)** *O hrvatskome glumištu*, Zagreb: HKZ-Hrvatsko slovo
28. **Nikčević, S. (2016.)** *Druga slika hrvatskoga kazališta ili izvan glavne struje*, Zagreb: Društvo hrvatskih književnika
29. **Perković, R. (1998.)** *Hrvatsko narodno kazalište Split 1893-1993*, Split: Slobodna Dalmacija d.d.
30. **Petlevski, S. (2007.)** *Drama i vrijeme*, Zagreb: Hrvatski centar ITI
31. **Pfister, M. (1982.)** *Das Drama. Theorie und Analyse*, Munchen
32. **Rajnvajn, L. (1988.)** *Stvaralaštvo novinara*, Beograd: Naučna knjiga
33. **Sapunar, M. (2000.)** *Osnove znanosti o novinarstvu*. Zagreb: Naprijed
34. **Schneider, W. (2002.)** *Kazalište za djecu*, Zagreb: Kaligraf
35. **Selem, P. (1985.)** *Različito kazalište*, Rijeka: Izdavački centar Rijeka
36. **Senker, B. (2010.)** *Uvod u suvremenu teatrologiju*, Zagreb: Uvodi
37. **Srdić, M. (1979.)** *Leksikon novinarstva*. Beograd: ŠIRO „Srbija“
38. **Škrabe, K. (2010.)** *Kazališni vremenoplov*, Jastrebarsko: Gradsko kazalište Jastrebarsko.
39. **Švacov, V. (2018.)** *Temelji dramaturgije*, Zagreb: Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.
40. **Ward, M. (2002.)** *Journalism Online*. Oxford: Focal Press
41. **Watson, J., Hill, A. (2000.)** *Dictionary of Media and Communications Studies*, London: Arnold
42. **Weber, S. (2004.)** *Theatricality as Medium*. New York: Fordham University Press
43. **Tišma, A. (2008.)** *Interfejsi bezgraničnog, Digitalna i internet umetnost na prelazu milenijuma*. Novi Sad: Orpheus.
44. **Zelenika, R. (2013.)** *Znanstveno međusobno povezane metode*. Rijeka: Plusd.o.o.-Kastav
45. **Žugaj, M. (2007.)** *Znanstvena istraživanja u društvenim znanostima i nastanak znanstvenog djela.*, Varaždinske Toplice: Tonimir

46. **Županić Benić, M. (2009.)** *O lutkama i lutkarstvu*, Zagreb: Leykam international

Zbornici

1. **Vevar, Š. (ur.) (2015.)** *Slovenski gledališki letopis 2014-2015*, Ljubljana: Slovenski gledališki inštitut dostupno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-W9XKVI49/1ca02d1a-c1fb-4eb6-a6eb-f46bcb3615f8/PDF> (23. 5. 2019.)

Članci u zbornicima sa znanstvenih skupova

1. **Benković, V., Balabanić, I. (2010.)** »Analiza sadržaja najposjećenijih hrvatskih internetskih portala«, u: *Medijsko istraživanje*, god. 16, br. 2, str. 43.-56. dostupno na:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=95909 (17.4.2019.)

2. **Brakus, A. (2013.)** »Novi mediji i nove umjetnosti.«, u: *In Medias Res (Časopis filozofije medija)*, Beograd: Fakultet dramskih umetnosti, br. 2, str. 214.-220. dostupno na:

[file:///C:/Users/Ksenija/Downloads/Aleksandra Brakus Novi mediji i nove umjetnosti%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Ksenija/Downloads/Aleksandra%20Brakus%20Novi%20mediji%20i%20nove%20umjetnosti%20(2).pdf) (4. 4 2019.)

3. **Ciglar, Ž. (2000.)** „Ne volim paradiranje praznih mozgova oko Krleže i Držića.“, u: M. Torjanac (ur.), *Hrvatsko glumište*, br. 12, jesen 2000.

4. **Maurović, I., Sekol, I. (2017.)** »Miješanje kvantitativnog i kvalitativnog istraživačkog pristupa u društvenim znanostima-miješanje metoda ili metodologija?«, u: *Ljetopis socijalnog rada*, Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, br.1, str. 7.-32. dostupno na: file:///C:/Users/Ksenija/Downloads/1_I_SEKOL.pdf (26. 4. 2019.)

5. **Planjšek, I. (1996.)** »Vasja Predan: Slovenska dramska gledališča«, u: C. Zlobec (ur.) *Sodobnost*, Ljubljana: Kulturno umetniško društvo SODOBNOST INTERNATIONAL, god.45, br.10, str. 868.-869. dostupno na: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-KKBFY91D/9702658d-b827-465e-be83-5900ce0f01fc/PDF> (20. 5. 2019.)

Novinski članci

1. **Lijović, D. (2019.)** »Urednici portala Vecernji.hr: Nema stresa koji nismo prošli i uspjeli preživjeti« *Vecernji.hr: 20 godina portala*, 8. veljače 2019., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/urednici-portala-vecernji-hr-nema-stresa-koji-nismo-prosli-i-uspjeli-prezivjeti-1299650> (24. 4. 2019.)

2. **Pejković Kaćanski, M., Opačak Klobučar, T., Peršić, J., Lepan Stefančić, S. (2015.)** »Trenutačno imamo pet studija glume, a kruh ne jamči ni zagrebačka ADU«, *Vecernji.hr: kazalište*, 29. srpnja 2015., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/kultura/trenutacno-imamo-pet-studija-glume-a-kruh-ne-jamci-ni-zagrebacka-adu-1016986> (15. 4. 2019.)

3. V., M. (2019.) »Cigan ampak najlepši« *Delo.si: oder*, 11. siječnja 2019., dostupno na: <https://www.delo.si/kultura/oder/cigan-ampak-najlepsi-135756.html> (15. 6. 2019.)

Kvalifikacijski radovi

1. Rokavec Ž. (2015.) »Uvedba plačljivih vsebin tiskanih medijev na spletu: primer časopisa Dnevnik«, diplomski rad, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, dostupno na: http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska_dela_2/pdfs/mb22_rokavec-ziva.pdf (17. 4. 2019.)

2. Zorn, Š. (2003.) »Kulturna politika poklicnih dramskih gledališč od osamosvojitve do danes (od leta 1991 do 2003). Primerjava Slovenije in Hrvaške.«, prvostupnički rad, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, dostupno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Zorn-Spela.PDF> (15. 4. 2019.)

Dokumenti

1. *Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovensko narodno gledališe Drama Ljubljana*, Uradni list Republike Slovenije, št. 12, Ljubljana, (5. 2. 1998.)

Internetski izvori

1. *Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu*. (2019.) Dostupno na:

<http://masterwww.adu.hr/studiji/nastavni-planovi/> (15. 4. 2019.)

2. *Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku*. (2019.) Dostupno na:

http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=219 (15. 4. 2019.)

3. *Akademija za gledališče, radio, film in televizijo:študij* (2019.) Dostupno na:

<https://www.agrft.uni-lj.si/sl/studij> (23. 5. 2019.)

4. *Alexa: top Sites in Slovenia* (2019.) Dostupno na:

<https://www.alexacom/topsites/countries/SI> (18. 6. 2019.)

5. *Delo: o podjetju* (2019.) Dostupno na: <https://info.delo.si/o-podjetju/> (24. 4. 2019.)

6. *Delo.si* (2019.) Dostupno na: <https://www.delo.si/> (24. 4. 2019.)

6. *Državni zavod za statistiku: umjetničko stvaralaštvo i reproduktivno izvođenje u sezoni 2017./2018.* (2018.) Dostupno na:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/08-03-02_01_2018.htm (17. 6. 2019.)

7. *Gemius Audience* (2019.) Dostupno na: <https://rating.gemius.com/hr/tree/8> (18. 6. 2019.)

8. *HNK Ivana pl. Zajca Rijeka: povijest i tradicija* (2019.) Dostupno na:

<https://hnk-zajc.hr/o-kazalistu/povijest-kazalista/> (12. 4. 2019.)

9. *HNK Osijek* (2019.) Dostupno na:

- http://www.hnk-osijek.hr/hnk/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=27 (12. 4. 2019.)
10. *HNK Split: povijest HNK (2019.)* Dostupno na: <https://www.hnk-split.hr/o-kazalistu/povijest> (12. 4. 2019.)
11. *HNK Split: splitsko ljeto (2019.)* Dostupno na: <http://www.splitsko-ljeto.hr/64-splitsko-ljeto/o-festivalu> (12. 4. 2019.)
12. *HNK Zagreb (2019.)* Dostupno na: <https://www.hnk.hr/hr/o-nama/o-kazalistu/> (11. 4. 2019.)
13. *Portal Island: hvarsko povjesno kazalište (2019.)* Dostupno na: <http://www.otok-hvar.com/hr/hvarsko-povijesno-kazaliste?fbclid=IwAR2B8DqFGXe42srk6f3gJ1yOsUTlhv3IHR5bCVtR0X7TGkccqHbwp4kppymY> (10. 4. 2019.)
14. *Leksikografski zavod Miroslava Krlež: kultura* Dostupno na: <http://croatia.eu/article.php?id=40&lang=1&fbclid=IwAR2nG13IAFEEOjppWlxaj7JwzfmY6EHGOAXU9BW31SirRZEOV-ZtG307Sok> (10. 4. 2019.)
15. *Ministarstvo kulture: zakonik (2019.)* https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_11_61_1598.html (24. 4. 2019.)
16. *Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije: javni zavodi, institucije, društva (2019.)* Dostupno na: http://www.mk.gov.si/si/kulturni_info/javni_zavodi_institucije_drustva/ (5. 6. 2019.)
17. *MMC RTV SLOVENIJA: nova podoba portala rtvslo.si (2018.)* Dostupno na: <https://www.rtvlo.si/slovenija/nova-podoba-portala-rtvslo-si/474966> (17. 4. 2019.)
18. *Narodne novine (2013.)* Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306926.html> (20. 1. 2013.)
19. *Prešernovo gledališče Kranj: teden slovenske drame (2019.)* Dostupno na: <https://www.tsd.si/o-festivalu/> (23. 5. 2019.)
20. *Slovensko narodno gledališče Maribor: Festival Borštnikovo srečanje (2019.)* Dostupno na: <https://www.borstnikovo.si/o-festivalu/> (23. 5. 2019.)
21. *Središnji državni portal (2019.)* Dostupno na: <https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/poduzetnistvo-u-kulturi/osnivanje-privatnih-kazalista/1678> (10. 4. 2019.)
22. *Statistični urad Republike Slovenije: svetovni dan gledališča (2018.)* Dostupno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7294> (22. 5. 2019.)

23. *Vecernji List: impressum* (2019.) Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/impressum/> (24. 4. 2019.)

24. *Vecernji.hr* (2019.) Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/> (24. 4. 2019.)

11. POPIS GRAFIKONA I ILUSTRACIJA

Popis grafikona

Grafikon 1. Broj

članaka.....**Napaka!**

Zaznamek ni definiran.

Grafikon 2. Veličina članaka.....69

Grafikon 3. Geografski fokus portala Vecernji.hr.....71

Grafikon 4. Geografski fokus na portalu Delo.si.....72

Grafikon 5. Teme članaka.....75

Grafikon 6. Žanrovi

članaka.....**Napaka! Zaznamek**

ni definiran.

Grafikon 7.

Izvođači.....**Napaka!**

Zaznamek ni definiran.

Popis tablica

Tablica 1: Popis postojećih kazališta u Republici

Hrvatskoj.....**Napaka! Zaznamek ni definiran.**

Tablica 2: Popis postojećih kazališta u Republici Sloveniji

.....**Napaka! Zaznamek ni definiran.**

Tablica 3: Rubrike i podrubrike Vecernjeg.hr.....50

Tablica 4: Rubrike i podrubrike portala Delo.si.....53

Tablica 5: Broj

članaka.....**Napaka!**

Zaznamek ni definiran.

Tablica 6: Veličina

članaka.....**Napaka! Zaznamek**

ni definiran.

Tablica 7: Geografski fokus članka na portalu Vecernji.hr	
.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.0
Tablica 8: Geografski fokus na portalu Delo.si.....	71
Tablica 9: Teme članka.....	73
Tablica 10: Žanrovi članka.....	76
Tablica 11:	
Izvođači.....	Napaka!
Zaznamek ni definiran.	

12. ŽIVOTOPIS

Životopis

OSOBNÉ INFORMACIJE

Mlinar Ksenija

Rovte 7, 1373 Rovte (Slovenija)

00386 (0)31 807 069

ksenija.mlinar@gmail.com

RADNO ISKUSTVO

03/2018–06/2018

Novinarska stručna praksa : Slobodna Dalmacija

Slobodna Dalmacija, Split (Hrvatska)

U sklopu stručne prakse:

- praćenje događaja
- pisanje izvještaja za novine i portal

12/2016

Stručna praksa: Sigledal-portal slovenskega gledališča

Sigledal, Ljubljana (Slovenija)

U sklopu stručne prakse:

- pisanje recenzija kazališnih predstava

16/07/2018–

Primorski val

Radio Primorski val, Cerklje ob Savi (Slovenija)

U sklopu ljetnog posla:

- praćenje događaja
- pisanje izvještaja za portal i regionalne vijesti
- idejna organizacija i vođenje emisija
- snimanje reportaža
- snimanje intervjua

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

2017–danas

Diplomski studij Novinarstvo i odnosi s javnostima, Sveučilište u Zadru

13/09/2017–danas

Prvostupnica, bacc. Komparativne književnosti i literarne

teorije (dipl. Literarna komparativistka), Filozofska fakulteta
Ljubljana

28/2/2017-30/6/2017 Studentska razmjena: Diplomski studij Hrvatskog jezika i
književnosti, Sveučilište u Zadru

10/2012–10/2015

Filozofska fakulteta Ljubljana – Oddelek za primerjalno književnost in
literarno teoriju (Odjel za komparativnu književnost i literarnu teoriju)- Studij
komparativne književnosti i literarne teorije-jednopedmetni , Ljubljana
(Slovenija)

- usvajanje znanja u polju : engleskog jezika, uvoda u literanu teoriju i komparativnu književnost,
modernizam, postmodernizam i avantgarda u književnosti, slovenska književnost, slovenski jezik,
srednjevjekovna srbo-hrvatska književnost, ruski realizam i romantizam u književnosti, realizam i
naturalizam u književnosti itd.

2010–2014 Gimnazijski maturant

Gimnazija Jurija Vege Idrija, Idrija (Slovenija)

- učenje stranih jezika (španjolski, engleski)

-učenje predmeta opće gimnazije (matematika, kemija, fizika, slovenski jezik, tjelovježba, biologija,
sociologija, psihologija, filozofija i sl.)

OSOBNJE VJEŠTINE

Materinski jezik Slovenski

Ostali jezici

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
Engleski	B2	B2	B2	B2	B1
Španjolski	A2	B1	A2	A2	A2
Njemački	A1	A2	A1	A1	A1
Hrvatski	A1	A1	A1	A1	A1

Stupnjevi: A1 i A2: Početnik - B1 i B2: Samostalni korisnik - C1 i C2: Iskusni korisnik
Zajednički europski referentni okvir za jezike

Komunikacijske vještine

- komunikacijske vještine usvojene tijekom studija i studentskog rada na radiu
- timski duh
-empatičnost

Organizacijske / rukovoditeljske
vještine

- rad u timu
- obavljanje poslovnih obveza na vrijeme po organiziranom i utvrđenom rasporedu

Digitalna kompetencija

SAMOPROCJENA

Obrada informacija	Komunikacija	Stvaranje sadržaja	Sigurnost	Rješavanje problema
Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik

Informacijsko-komunikacijske tehnologije - tablica za samoprocjenu

Ostale vještine

OSTALE VJEŠTINE I AKTIVNOSTI:

- udeležba ljetne škole engleskog jezika- ESE na Malti 2012. godine
- objavljivanje poezije u gimnazijskim novinama "Cajtnj GJVI", zavičajnom magazinu "Idrijski razgled" i zbirci "Nov dan" (Adolf Šinkovec-Črtomir in mladi)
- sudjelovanje na školskim kulturnim priredbama, projektima i recitacijama u sklopu gimnazije
- izrada manjih kreativnih projekata u sferi Filozofskog fakulteta u Ljubljani
- raznovrsne sportske aktivnosti (plivanje, planinarenje, biciklizam, skijanje)
- sudjelovanje na sportskim aktivnostima Zadar Night Run 2017. i 18. godine, Zadar Outdoor Festival 2017. godine, biciklijada Zadar-Vir 2018. godine, biciklijada Od Branimira do Branimira 2018. godine, skijaška natjecanja, itd.
- umjetnost (zanimanje u sferi dramske umjetnosti (posjećivanje raznovrsnih predstava), glazbene umjetnosti (posjećivanje koncerata), literarne umjetnosti (posjećivanje literarnih večeri i događaja)